

خط و الیفا

لایحه لری

«عرب» (فارس) الیفاسی حاققیندا لایحه

فرهاد جوادى عبدالله اوغلو

1985.م

» اورمیه «

بسم الله الرحمن الرحيم

«عرب (فارس) الیفاسی حاققیندا لایحه»

بیز ایرانلیلار، عرب الیفاسیله یازیلیمیش کلمه-

لری و جمله لری، علی الخصوص عرب کؤکده اولان کلمه-

لری، اؤخوماق مقامینا گلننډه، اؤخوماق سوادى

قابليتيته گۆره اۇخوموروق، بلکه يازيلميش كلمه-
 لرین شكيلينين صوتى آدينى، كى كئچميشدن، دۇنه -
 دۇنه اۆزىله ميشىك، آغيزدان ايفا ائدريک. مثال
 اچون بيز بو شكيل ده (نظر) اولان كلمه نين آدينى،
 تحصيل زامانى ايلدرى، «نظر» بيليب و ايلدر بويو
 يازيب اۇخوماق ائرينده، بو آدى اۆزىله ميشىك.
 همچنين بوشكيلين (متحرک) آدينى «متحرک»، بو شكيلين
 آدينى (مقعر) «مقعر» و اُون مينرله بونلارکيمين
 شكيللرين آدينى اۆزىله ميش و آغيزدا دانيشيق
 زامانى ايفا ائدريک.

حساب ائدين بير درس اۇخويان گنج اوشاق نه قدر
 هنج عبدث يئرله، ايلدر بويو اۆز بئنينه بو اُون
 مينلرجه شكيللرين آدينى يئرلشديرسين؟ نه اوچون بو
 اوشاق، قيزلى اوغلانلى، ياشلى- ياشسىز ساواد
 اۆيره نلر بير بۆيله اۆزلىنى زورا سالىنلار و
 زورلا لازم اولمايان قدر، بوش بوشونا انرژى و

گوجلرينى، اۇ نلار او چون بيگانە و معنا سيز اولان
 شكيللره گۇره ھڧزە وئرسينلر؟ كلمەنن شكيللنن
 آدينى چوخ زحمتلە، آذربلەمەسى بير يانا، ائللەجەدە
 اۇ شكيلن تصويرينى بئىننن دە و ڧھنننە ابدى و
 ھمىشلەك اوچون ساخلاماق چتینلىگى، زور آپارماسى
 دابیر يانا. چونكى لازم اولان يئردە، مکتوب ائتمەك
 حالدا گرەكدیر اۇ كلمەنن شكيلنى اۇن مینلرجه
 كلمەلر شكيللنن ايچیندن سئجیب آرییب و گۇزونون
 اۇنونه گتیریب و اۇنو كاغید اوزونه كۇچورتمەلیدیر.
 ابتدایى بیرینجى صینیفده اۇخودوغوم زامانى، منیم
 خاطیریمدەدیر و ھابئللە ايکینجى، اوچونجو و
 بئشینجى صینیفه قەدەر، بوتون ھاممىسى گۇزومون
 اۇنوندەدیر كى يازیب اۇوماق اوچون، بوتون
 شاگردلر و معلملر، خصوصاً بیرینجى صینیف معلیمی،
 نە عذابلار و چتین لیکلر كى چکمیردیلر.

آللە عرب الیفباسیندا، بیرینجى صینیف، درس وئرن

معلیم‌لرین کۆمگی اۆلسون. تکجه اۆزلری وبیرده آله
 بیلیر کی اۆ الیفبادا بئش آلتی یاشدا اۆلان
 اوشاغا، عرب الیفباسی و باشقا درسلیکلری نه طولوم
 و حدیندن آرتیق زور، گوج آپارماقلا اۆیرهتمک اۆلور.
 البتده اۆیرهتمک کی نه دئییم ... خام وچی حالدا .

معلم یازیق نئیله سین؟! اۆ بیلمه ییرکی ظاهیرده
 32 حرف دن تشکیل تاپمیش الیفبانى اۆیره تسین یا 4
 32x) هر حرفین یئننى دن دؤرد فورماسى اۆلان (120 یوز
 ایگیرمى دن آرتیق الیفبانى؟!)

اۆ اوشاغا «ع» حرفینى اۆیره تسین و یا اوج
 باشقا فورماسینى (ع - ع - ع - ع).

بدبخت شاگیرد و طلبه نین باغرى چاتدا ییر. بس «ع»
 نه دیر و اوبیری فورمالار نه دیر؟ هانسینى هارادا
 ایشلنمه سینى، نجه یادداشیندا ساخلا سین؟

چاش باشلیغیندا بیر حدی وار. دای بو قدر ده -

من اۇزوم ابتدائى صينيڧلرينى اۇخويان زامان،
 آن بيرينجى و اعلاچى شاگيرد ايديم. بوتون درسليك-
 لرده آن اعلا نومره و قيمتى آلارديم و هر ايل
 بيرينجى شاگيرد اولماغيما گۇره، شكلىمى
 مدرسه (مكتب) طرڧيندن قازنننه وئريب اعلاچى شاگيرد
 كيمين قيمتلنديره رديلر آما من او اوشا قليغيلا،
 بونو گۇروب وحيىس انده رديم كى بس ياخشى ندىن ديركى
 مئنه تاي منيم صينيڧيمده چوخ آزدير؟

نه يه گۇره يوزه بنش فاييىض، اعلاء نومره و قيمت
 آلان اولور و يوزه ايگيرمى فاييىضده اورتا حالدا
 (نه ياخشى، نه پيس) اولورلار؟ آنچاق بونلار قبول
 نومره و قيمتى آليرديلار و دئمك اولار ياي
 امتحانلارينا قالميرديلار (تجديد گتيرميرديلر) و بو
 جمعينه 25 فاييىضين قارشيسيندا، 40 فاييىض بوتون
 درسليكلرده قبول نومره و قيمتىنى آلا بيلميرديلر و
 بعضى درسليكلرين امتحانى قالىردى ياي فصلينين

سُون آیینا کی اُو زامان امتحان وئریب قبول نومره
 آلا بیلسلر، یوخاری صینیفه گنده بیلرلر، یوخسا
 یئنی دَن همان صینیفی اُوخوماق مجبوریتینده
 قالیردیلار و بونلاردان باشقا 30 فایضدا ائله یاز
 امتحانلاریندا دوشموش شاگیردلر ایدیلر کی هنج بیر
 قبول نومره یا قیمتی آلابیلمه میشلر و بالمره
 امتحاندان دوشوردولر و اُونلارین یای امتحانی وئرمک
 حقلری یوخایدی.

پس حساب ائدین گُورون یوز نفر شاگیرددن تخمیناً
 50 نفری قبول اُلوب یوخاری صینیفه گنده بیلردیلر.
 مزجه بودوز گون و عاغیلا با تان دئییلدی . سیزجه
 نئجه؟

یوخاریدا قید ائتدیگیم کیمی اعلاچی شاگیرد چوخ
 آز اُلوردو کی اُ دُورد بئش نفردن بیریسده هر زامان
 من اُوزوم ایدیم کی بونلارین ایچینده ده آن اعلاچی و
 بیرینجی یئری توتان ایدیم کی اُوز حاققیمدا بونودا

دئمه‌لیم کی من بیرینجی و ایکینجی صینیفی
 اُخویارکن، قدیم ابتدائی بئشینجی، آلتینجی صینیفین
 کیتابلارینی‌دا فارس دیلینده دوزگون و سربست اُخویا
 بیلیردیم کی بو ایش بوتون ائشین‌لره و گُوره‌نلَرَه
 و اُو بئشینجی آلتینجی صینیف اُخویان شاگیردلره،
 چوخ ماراقلی و تعجّبدلی گلیردی. چونکی اینانمالی
 دئییلایدی کی بیرینجی صینیف ابتدائی اُخویان بئش
 آلتی یاشیندا بیر اُوشاق قدیم نظام ابتدائی
 بئشینجی، آلتینجی صینیفین اُو ایری جملی و چتین
 کلمه‌لرله دُولو اُولان (عادی کیتاب اندازه سیندن چوخ
 بؤیوک اُولان تاریخ و جغرافیا) کیتابلارینی دوزگون
 اُخویا بیلَه و منده بو استعدادی اؤزومده، یاخشیجا
 آچیقلا یا بیلیمیردیم کی نَدَن ایدی؟

ژنتیکی، سُویلاما، ارثی مسئله‌ایدی یوخسا علاقه و
 اسیطه‌سیله و یاکی اُخوماق قابیلیتی اؤز-اؤزونَه
 یارانمیشدیر؟

آنجاق ایندی فیکیر لَشیب گُوروم کی بو استعداد،
 قابلیت و یاخشی دوزگون عرب الیفاسیله یازیلیمیش
 کلمه لر فارسجا اُوخوماق و دوزگون اَزبردن یازماق
 قابلیتی، آتامین منیم حاققیدا چکدیگی زحمتلر،
 اَمکَلر و ووردوغو شیللر نتیجه سینده ایدی. اُو منی،
 اوج یا شیم قورتاریلمامیشدان، اَیله قلم وئریب
 زورلا و گاهداندا وعده وعیدلر وئرمکله، اوشاق
 سایاگی سُوزلرله منی آلداتماق ایله و گاهداندا
 شیرینی شاقالات، میدادلی شیرنی، داش حالوا، پاذاق
 حالواسیله منی الیفا یازدیрмаغا مجبور ائتدی.
 اُو، قدیم اوزامانین یاریم منتیرلیک ائنی، بُو یو
 اولان بیسکویت و شاقالات قوطولارینی گُتوروب،
 قَدَنمیش قیراقلارینی قیدچی ایله کسیب هر قوطودان
 ایکی دَنه یئکه، یاریم منتیرلیک ائن -
 اوزونلوغوندا، مقّوا حایرلاییب و هر بیرینین
 باشلیغیندا اُوْزگُزه ل خطّیله بئش آلتی حرف

الیفبادان و هر الیفا حرفینین مختلف
 فورمالاریندان یازیب وئیردی آیدمه و منه امر
 ائیدردی کی صاباح گون اورتایا قَدَر منیم
 یازدیقلاریمین اوزونه باخیب یازاجاقسان. اُو
 دئییردی : چالیش کی منیم کیمین گُؤزهل خطایله
 یازاسان. چونکی ایندی_ن نه تَهَر قلمی توتسان و نه
 تَهَر یازسان، عُمرونون آخیرینا قَدَرده اُو قیلیقدادا
 یازاجاقسان. یازاندا تَله_سیک یازما، خطین خراب
 اولار، چالیشماکی تَنز جیزما قارا ائدیب شولاتداییب
 قورتاریب قاچاسان ائشیگه.

منده اُتوروب باشلاییردیم اُونون یازدیقلاری
 نمونه_لرین اوزونه باخیب سَطیر - سَطیر یازیردیم.
 ایندی قُورخودان اُلَموش اولایدی یا شیرنی شاقات
 وعده_سینه گُوره، آنجاق یازیردیم و عینی زاماندا
 اُونون یازدیغی و مشق ائتدیگیم الیفا حرف_لرینین
 اَز_بردن بیر- بیرینین آردیجا آغیزدا ایفا ائتمه-

گینی، مندن طلب ائیدردی. وای اُو گونه کی منیم
 یازدیغیم سطرلر آیری، باش آشاغی، باش یوخاری
 دَره تَپَه اُولایدی، یا اُونون کیمین خوش خط
 یازماییدیم، یا قلمی اَلیمده بارماقلار آراسیندا
 اُونون دئدیگی کیمین دوزگون فورمادا توتماییدیم و
 یا خود حرفلری اَزبردن اُونون اُوچون دوزگون ترتیبله
 اُخوماییدیم، اُوندا ایدی کی تَرسَه شیلله منیم اُو
 کیچیک اوزومون حرارتینی یوکسکلیگه قالدیریب و
 رنگینی قیزارداجا ایدی. اُومنی کیچیک بیر دُورد
 یا شلی او شاق اُولاراق کوجه با جادا اُویناما قدان
 مانع اُولاراق اُوزو ایلَه ایشله دیگی اداره یه آپاریب
 اُوز اُوتاغیندا اُورتودوروب اُو یاریم مئترلیک
 میراتا قالمیش شیرنی شاقالات قوطولارینین مقوّا سینی
 قویوردو منیم قاباغیما دئییردی : «یاز گُوروم». من
 ده قورخودان باشلاییردیم اُونون یازدیغینین اوزوندن
 یازما غا. گون اُولماز ایدی کی هنج اُولماسا بیر

ايكى شىللەمنە ايليشديرمەسەن چونكى مەنە اۇيۇرە-
تەدىگى ايفبا، يۇر اوزونەدە اۇلان بوتون ايفبالار
ايچىنەدە، اَن چتەن، قارىشىقلى، مەركەب و مەختەلف
فورمالاردا بىر سەسلە يازىلمەش، ايفبا ايدى.

اۇز اۇزومە دئەينمە توتوب دئەيدىم : مەراتا
قالسەن بو ايفبانى، مەراتا قالسەن بوشىرنى
شاقالات قوتولارىنى. بو يۇكە لىكەدە دە شىرنى
شاقالات قوتوسو اۇلارمى؟

اَنام مەنى ائودن مەللەدە اۇلان كئوپراتىو
ماگازىنا و يا اونيورماگا (فروشگاه تعاونى) شىرنى
ياخود شاقالات آلمانغا يۇللاندا، مەنە تاپشىراردى
كى آخشام قوناغىمىز گەجەك، قوناق چوخدور آتان
آلدىغى اۇ بۇيوك قوتولو بىسكوىت يا شاقالاتدان آل
تەز قايتەتتە. مەندە عەكسەنە، گەندىب اونيورماقدا
(فروشگاه دا) ساتىجىيا دئەيدىم كى اَنام دئەير اَن
كىچىك قوتولو بىسكوىت (وياخود) شاقالات وئەسەنەز

. اُو دا اُو یاریم مئتیرلیک قوطو شاقالات یا

بیسکویتى گۇستریب دئییردی :

«بونلاردان کیچیگی یوخدور» . منده ، اُو اوشاق

لحنله دئییردیم : نییه بَس بو شاقالات لارین کیچیک

قوطولوسونو گتیرمیرسینیز؟ بویئکه لیکده ده

بیسگویت شاقالات اُلامی؟ آنجاق مجبوریت قارشیدسیندا

قالاراق، یاریم مئتیرلیک شاقالات و یاخود بیسگویتی

آلیب نیفرتله، باخا-باخا گتیریپ چاتدیریردیم

آناما. چون بیلیردیمکی اُو یئکه یاریم مئتیرلیک

قوطولار منیم قنیمیمدیر. اُونلار منیم جانیمی

آلیردیلا. اُونلار منی ائشیکدن، محلّه نین کوچه

باجا سیندا باشقا اوشاقلارلا اویناماقدان، آتلانیب

دوشمکدن قویوردولار. اُونلار سبب اُولوردولارکی گاهدان

شیللر منیم اوزومو نوازش ائتسینلر. اونلار سبب

اُولوردولار کی من جبراً اوتوروب اویاشدا کۇنلوم

ایسته مه دیگی سۇزلری ألف-ب-پ-... ازبرله ییم و

همچنین اُونلار سبب اُولوردورلار کی من قورخودان،
جبراً گنْدیب آتامین اداره سینده، اُوتاغیندا اُتوروب
الف- ب- پ، یازیب و مقوانین بیر اوزو
قورتارا ندان سونرا، هَلَه تَزَه منیم جانیمی غم
باسیردی چونکی مقوانین اُو بیری اوزو باشلانیردی.

گونه گرهک اَزبَرْدَن منه دیکته دئییب، منده گرهک
یازایدیم. اُو دیکته دئیهنده مثال اوچون منه
دئییردی : «یاز عین چسبیده به اول» منده گرهک
یازایدیم « ع ». دئییردی : «عین وسط» من یازیردیم
« ع »

دئییردی : «یاز ظا (ظ)» منده کیریخیب یازیردیم
« ذ »

دئییردی : اُو « ز » یُوخ، اُوبیری « ز ». سیلیب
یازیردیم « ز »

دئییردی : اُو « ز » یُوخ بیر باشقاسی وار ها...

اُونو دئییزم بی شعور»

دئىيردىم : «آخى ھانسىدىر؟ نەبىلىم! ائلە بوكى

يازمىشام»ز» دىر

دئىيردى : «من دئىەن «ز» دئىيل. منە دى گۇروم

نئچە جورە «ز» حرفى اليفبامىزدا واردير؟ دئىيردىم

: بىر - ... ايكى - ... اوج

دئىيردى : اۇلموش، گىجۇو ايندى بىر ايلە

ياخىندىر اليفبانى يازىب اخويورسان، بىر بۇيلە

سَنە زحمت چكىب اۇيرەدىرم ھلەسن بىلمىرسنكى نئچە

دَنە «ز» وارىمىزدىر؟ (حرص و آجىقلا ياپىشدى قلم

اۇلان االىمدن، آزقالدى كى بارماقلارىمىن سوموكلرى

اُوولا) اُو االىمى توتدو كاغيذين اوزونە دئدى :

قانماز باخ گۇر بىزىم نئچە دَنە «ز» وارىمىزدىر

(االىم االىندە يازدىراراق گۇستىر) باخ بو بىر «ز»

باخ بو بىر «ذ» باخ بو بىر «ظ» و بودا بىر«ض».

ايندى اُو كور گۇزلىرىن گۇردو نئچە دَنە «ز»

وارىمىزدىر؟

(بونو دئيه نَدَن سونرا اَلِيْمِي كاغيذين اوزوندىن

گۇتوروب بوراخدى)

ايندى دى گۇروم نئجه دَنه «ز» واريميزدير؟

دئديم : دۇرد دَنه.

- ياخشى من ايسته ديگيم «ز» هانسىدير؟

- دئديم : نه بيلم دۇرد جوره «ز» وارد ير.

بيلميرم كى هانسىنى دئيرسن.

- دئدى : منيم سندن ايسته ديگيم «ز» دسته لى «ز»

دير.

- دئديم : هَن ... ايندى بيلديم . سن بو «ز»نى

دئير سن «ظ»

- دئدى : ياخشى هوشويون ييغ دوزه مَللى باشينا

يوخسا صورتىنى قيزاردارام ها ...

- دئدى ياز «س». منده يازديم «س»

- دئدى : اوبيرى «س» نى ياز «س» ثرِيَا . منده

یازدیم «ص»

- دئدی : کۈنلون ائله بیل ترسه شیلله ایسته-

ییرها ...

تیتره یه - تیتره یه قورخوب تئز یازدیم : «پ»

بیر اۈندا گۈردوم قولاغیم جینگیلده دی. دا گۈچ
 اۈلموشدو. فرصت تاپا بیلمه دیم باشیمی تئز گۈری یه
 چکم. ترسه شیلله بایاق ایدی کی ایلیشمیشدی. اۈزون
 دهنه شیلله ... دیا پازونلو بیر شیلله . شیلله-
 نین سسی قولاغیمدا دیاپازونلاشیب اووولدوردو، ضربدن
 من آغلادیم. دونیا گۈزومون اۈنونده منه تار
 اۈلموشدو. بیر آن دئییردیم کاش بیردن بیر، بیر
 ثانیه نین ایچینده یئکەلیب بیر یئکە آدام اۈلایدیم
 و

آنجا ساری رنگلی اون شاهلیق (ایکی قرانلیق
 یئکە لیگینده اۈلوردو) جیبیدن چیخاردیب وئردی.
 بیر تهر کی منی آویندیردی و من ایچیمی چکە-چکە

يئنىدن باشلايدىم اُونون دئىگى دىكتەنى يازماغا .
 بىر بئش اُون دىققە بو حادثەدن كئچمەيش، آتامين
 ايش يۇلداشلاريندان بىرىسى، بىر ايش اوچون آتامين
 اوتاغينا وارد اولدو و باشلادى منى دىندىرمەيه و
 عزيزلەمەيه و گۇردوگى شاقالات قوطوسونون مقواسى كى
 اليفبا ايله يازىلى دير، منىم قاباغىمدادير .
 اومنى آلقىشلايىب، احسن دئىيىب دىندىردى . صيفتيمە ،
 اوزگۇزومە باخماق همين آنلادى كە نەسە آرادا بىر
 چاخناشما اوز وئريب . آتاماسارى اوزونو توتوب
 يئنىدن سۇرۇشدو : عبدالله دى گۇروم نە اُوب؟ دئىەسن
 اوشاغى آغلادىبسان .

آتام دئدى :- ايندى بىر ايل دير «الف-ب»نى
 اُخويور يازىر يئنەدە گىژلنير الف- بنين دىكتەسىنى
 دئىەندە گۇرورسن كى چاشير .

اُوقايىدىب آتما دئدى : «آى كىشى رحمت ليگين
 اوغلو، سنین بو اوشاقدان نە انتظارين وار؟ بونون

تایلاری ایندی کوچه باجادا اؤینور تگه کیمین
 آتلا نیلار اویان بویانا - بونون تایلارینا دئسن
 «الف» بئیینلری تاققیلدار. بوندان ایکی، اوج یاش
 بؤیوک اوشاقلاردا هله الف - ب بیلیمیرلر کی نه دیر.
 سن بو اوشاغی نیدییه زورا سالیرسان؟ بوراخ اؤز
 حالینا قوی گئتسین اویانا ماغینین دالیسیجا. بو
 ائله بوحدّه کی یازیر چوخ بؤیوک بیر ایش دیر.

آتام دئدی :- آی قارداش من یاخشی بیلیرم کی
 گرهک اوشاق ایندی دن باشلایا اؤرگنمیه یوخسا مکتبه
 گئندن سونرا آخسایاجاق. اویالیفبانی اؤیره نمه سه
 گونو-گوندن ضعیفلهیه جک، هئچ نهیی باشا دوشمه یه جک،
 هجیلهیه بیلمه یه جک، دیکته نی دئییه نه ده، دوزگون یازا
 بیلمه یه جک، و بیر صینیفی ایکی ایلده آنجاق باشا
 جاتدیرا بیلر.

آتامین ایش یولداشی دئدی : «والله نه دئییم سنی
 چوخ قینا ماق اولماز چونکی اؤز باشیما گلیبدیر.

ائله بو دىكتەنى ياخشى يازماماق اوچون درس
 اُوخوماقدان قالديم. ائله آنجاقكى اوچونجو صينيى
 باشا چاتديرديم. عبدالله نەسنين سۇزلىرىنى ناحاق
 دئيه بىلرم نەدەكى ...

بو اوشاغى ايندى دَن بئله دارا قيسناماغى دوز
 بىليرم نە دئيمم والله ...»

- « ھلە دى گۇروم نەيين اوستونده سۇزونوز چپ

گلدی؟ »

آتام دئدى: - اليفبانين دىكتەسىنى دئىيرديم.
 د ئديم : ياز «ظ». گۇتوروب منە اُو بىرى «ز» نى ،
 ز ھرا «ز» يىنى يازير. دئىيرم : «ث» ثرىانى ياز
 گۇتوروب منە سارا «س» يىنى يازير. دئىيرم اُو «س»
 يوخ ثرىا «ث». گۇتوروب بو دفعەدە صابون «ص» ایلن
 يازير منده ناراحات اولوب عصىلشديم بير يالاندان
 كيچىك شاپلاق ووردوم .

آتامين ايش يولداشى دئدى : - آى كيشى اوشاقدا

نه تاخصیروار. اوشاق بدبخت نئیله سین. آخی بو الیفبانی چیخاردانین آتاسینا لعنت، بو زیرنالیقدا، قاریشیق سئفئیح الیفا اولارمی؟ اوشاق نئیله سین؟ بیر الیفبادا دا دؤرد جوره «س» اولارمی؟ بیر الیفبادا دؤرد جوره «ز» اولارمی؟ بیر الیفبادا دؤرد جوره «ح» ایکی جوره «ت» و «ق» و «آ» اولارمی؟ دؤرد جوره «ح»-«ز» اوج جوره «س» منیم نه ییمه لازم دیر؟ بیزیم بو بدبخت اوشاقلاریمیز نئیله سین؟ نه تاخصیرلاری واردیر؟ دای اوشاگی بوندان آرتیق چوخ زورا سالیب دارا قیدسناما. من یئکه لیکده آدام بو اوج ایل پیکار کلاسیندا دزم یاندی. دیکته امتحانیندا پیکار معلیمین نظری آلماسایدی هله ده کی وار بیرینجی صینیفی قورتارمیشایدیم. دیکته ده تامام سهولرو غلطلریم ائله بومیراتا قالمیش «ز- س- ح- ت- ق- آ» حرفلرینین نئجه جوره یازیلماسی اوستونده ایدی. بو

اوشاق ائله دۇرد ياشيندا اولاراق بير بۇيله
 اليغبانى يازيب اۇخويوب چوخ بۇيوك هنرد ير. اۇ
 قاييديب اوزونو منه سارى توتوب دئدى اليغبانى منه
 ساي گۇروم. منده باشلاديم اليغبانى سايمانغا،
 هامميسينى دا تام دوز ترتيبله ساييب اۇخودوم. اۇ
 منى اۇپوب چوخلو آلقيشلادى.

اۇ آتام دئدى: _ «باخ گۇر هانسى اوشاق، بونون
 تايلارى بئلهجه اليغبانى باجاريب وسايا بيلر؟ سن
 گئت بير اُونونجو، اُون بيرينجى يا خود ديپلم بير
 آداما دى كى سنين اوچون اليغبانى سايسين، اُونو
 بيل كى بو اوشاق كيمى بئله ترتيبله سايا بيلمز.
 آما بو دۇرد ياشيندا اوشاق بو زيرناليقدا
 اليغبانى بئله گۇزەل سايير.»

اۇ بيزدن وداعلاشيب گئتى و اوندان بئله دا
 آتام منى چوخ زورا قويمادى و آستا - آستا من ايله
 ايشلهدى و ائله اۇ چتين قارا گونلرين اثيرنده

ایدی کی من یئدی یاشا گیرمه‌میش بئشینجی آلتینجی
 صینیف سه‌لدیر، اُون، اُون بیرینجی صینیفین
 کیتابلارینی راحت‌جاسینا، دوزگون اوزوندن
 اُخویوردوم و اُخودوغوم کلمه‌لر و جمله‌لرین چوخونون
 معناسینی قانماسایدیم‌دا، آمما سربست، راحت
 اوزوندن اُخویوردوم و منیم بو ایشیم بوتون هاممینی
 حیرته سالیردی. آمما منیم اُز تایلاریمین چوخوسو،
 آنجاق اُز اُخودوقلارینی(آن مرد داس دارد- او در
 باران آمد- آن درخت بادام است) اُیره‌نیب و اُخویا
 بیلردیلر و من گُزومله گُوروردوم کی بیر 48 نفرلیک
 اوچونجو صینیفده، شاگیردلرین 50 فایضی «دیکته»
 (املاء) درسینده 20 نومه‌دن، صیفیر(صفر) و نه‌ایت
 بئشه قَدَر آلیردیلار و 30 فایضی یئدی سککیزدن
 توتموش 12-یه قَدَر آلیردیلار و 10 فایضدا 12دن 16-یه-
 قَدَر و 10 فایضدا 17دن 20-یه قدر آلیردیلار و باشقا
 درسلیکلرده ده تاریخ- جغرافیا، علوم- تعلیمات

اجتماعی ده بو شرایط وارایدی. چونکی املاءسی ضعیف
 اولان شاگیرد تاریخ - جغرافیا و اجتماعی سئوال
 لارینی دا کی هر جوابی ایکی اوج سطیرده ایضاح
 ائتمه‌لیدیر، دوزگون جاواب یازماقدان عاجیز قالیب
 و نهایت بیلدیگینی کاغاذ اوزونه گتیره بیلمیردی و
 قبول نومره‌سینی آلابیلمیردی. من چوخ هم‌صنیفلریمی
 گورموشم کی دیکته درسینین یاکی امتحانی‌نین، آدی
 گلنده، بدنی تیتره‌تمه‌یه و لرزه‌یه دوشوردو، رنگی
 سولوب، قاش قاباغی یئرله گئدیردی. حالبوکی
 ریاضیات، حساب درسیندن و امتحانیدان هئج بیر
 اوقدرده قورخموردولار و حساب درسینی یاخشی‌دا باشا
 دوشوب و یازیردی‌لارو آما غیر ریاضی یازمالیلاردا
 قالیردی‌لار. من حد‌سیز، ساسیز ابتدایی صنیفلرینده
 شاگیرد تانیردیم کی هر صنیفی ایکی ایلمده باشا
 چاتدیریب. اونلار هر زامان املاء‌دا و املاء
 امتحانلاریندا، آزقیمت آلیب و بو املاء سبب اولوب

کی اُونلارین درس دَن و درس اُوخوماقدان زهله لری
گئتسین. من چوخ هم صنیفلریمی گُرموشم کی ابتدایی-
نین بئشینجی صنیفنی قورتارمایش درس دَن آل چکیب
گئدیبلر باشقابر ایشین دالیسیجا همان او صیفیر
آلان شاگیردلر، معلمین تاپشیردیغی فارسی مشق لری-
ده، آرتیقیجا یازیردیلار. معلم ایکی دفعه مشق
دئیهدن ده، اُونلار دُورد دَفه ده یازیردیلار. آمانه-
فایدا!؟

من اُزوم بو مسئله نی دفعه لرله گُرموشم و
اوشاگیردلرین دیلیدن انشیتیمیشم کی دئییدلر «کاش
بو املاء درسی اولماییدی» اُوندا بیزده هر ایل
قبول اَلوب یوخاری صنیفه چیخابیله ریک. بومسئله نی
من اُزومده یاخشی باشا دوشموردوم کی منه بو قَدَر
آسان و راحت اُولان درس، اُونلار اوچون نه یه گُوره
بو قَدَر چتین و دهشتلی گلیر!؟

ائله شاگیردلر تانیردیم کی هر بیررسی بیر نئجه

ساحهده فوق‌العاده مهارت و استعدادلاری وار-ایدی.

مثال اوچون بئشینجی صینیفده «فیروز» آدلی صینیف

یولداشیم وار-ایدی کی هر ایللی، ایلکی ایلده

اوخویوب باشا چاتدیریدی و منیم اُون یاشیم اُولارکن

اُنون 14 یاشی وار-ایدی. نییه کی هرصینیفی ایلکی

ایلده اُخوموشدو و هر ایلده دیکته درسلیگینین

اوستونده دوشموشدو. آمما عوضینده اُونون هر

بارماغیدن دان بیر هنر یاغیردی. اُو چوخ مهارتله

بذالیق و تیکینتی ایشی آلیندن گلیردی عینی حالدا

الکتریک ساحه‌سینده یاخشی معلوماتی و بیلگیسی وار-

ایدی. لازم اُولان یئره چوخ راحت و اوستالیقلا

ایشیق‌چکیردی. کلید پریز باغلاییدی و گؤزهل سیم-

کشلیک ائدیردی و همچنین الکتریک حاققیندا تعمیرات

ایشلرینه ده باخاردی. عینی حالدا یای تعطیل‌لرینه

جوشکارلیق ایشینه ده باخاردی و یاخشی هر طرفلی

استعدادلاری وار-ایدی و حتی یئری گلنده گؤزهل رسم-

لر چگردی. آمّا همان بو آدام آنجاق کی پیس وضعیّت-
 ده بئشینجی صینیفی بیتیریب مکتبی بوراخیب قاجدی و
 گئرییه ده باخمادی. نییه کی املاء بو آدامی،
 بوقابلیتلره و مهارتلره صاحب اولان آدامی، عالی
 تحصیلدن و دیپلم آلماقدان، درسینی دوام ائتدیرمک-
 دن مانع اولدو و او آدام باشقا بیر شرایطده،
 باشقا بیر ایشین دالیسیجا گئتدی. همچنین سیاوش -
 ابراهیم - اسماعیل - محمدرضا - حمید - بهرام -
 ناصر و . . . و باشقا شاگردلرکی فیروزون
 شرایطینده اوخویوب یاریدا بوراخیب گئتدیلر. من او
 شاگردلرین یازدیغی املاءلارا چوخلو دقت یئتیریردیم
 کی گؤره سن نییه یازا بیلمیرلر، نهیه گؤره کلمه نی
 دوزگون یازا بیلمیرلر آنجاق اونلارین سهو و غلطلری
 بئله بیر سهولر ایدی. مثال اوچون:

موسا (موسی) - ایسا (عیسی) - خاهر (خواهر) -

خاستم (خواستم) - خاهش، خاحش (خواهش) - قاری (گاری)

- سايه يه درخت (سايه درخت) - قِران (گران) - تَغسوف (تأسف) - تَسَلَّت (تسلط) - سُبْحانه (صبحانه) - ازتراب (اضطراب) - مَزروب (مضروب) - تَزْرُو (تَضْرُع) - الاعم (علائم) - موآخزه (مؤاخذه) - افطار (افطار) - مَسَب (مَصَب) - سابون (صابون) - مكروح (مكروه) . او يازيقلار اُؤزلى مات و مبهوت، چاش باش قاليرديلار. حيرتده قاليرديلركى بونه ايشدير؟ آغيزدا دئييلن- ده، دوزدور، آما يازىدا سَهو اولور و اُونلار بئله- ليكله اُؤزلىر بونه نسبت بعضىلرینه (اُؤ بعضىلريندن بيرى من اُؤزوم اولام) بير آزليق و چاتما مازليق، نه ايسه بير آسكيكليک حيس ائديرديلر و بو فيكىرلردن و بئله بير حيسلردن، پخيلليک، حسادت، بوللونيفرت بيزلره قارشى اُونلاردا يارانيردى. اُونلار ائله حيس ائديرديلركى بيزلره قارشى گئريده قالميش آدام ديلار حالبوکى واقعيته هئچه بئله دئيلايدى. او يازيق بدبخت «اضطراب» سوزونون «ض»

حرفینی زهرا «ز» ایلن و «ط» حرفینی ایکی نقطه‌لی
«ت» ایلن یازیردی. یوْخسا «آمد- رفت - نیمره- شیر
- گوش - رفتیم - شنید- دیدیم- می رود- گفتیم»
کلمه‌لرینی دوزگون یازیردی‌لار. اُونلار تکجه اُو کلمه-
لرکی اُونلارین ایچینده ایکی، اوج، دُورد شکیلده
اولان، عینی حالدا بیرسسه، سسله‌شن حرفلر اولاندا،
چاش باش قالیردی‌لرکی هانسی شکیلده اُولان حرفی
یازسین. اُو یازیق نئجه یادداشیندا ساخلاسین کی خالص
عربی اولان «اضطراب» کلمه‌سینین «ض» حرفینی ضاد آدلی
حرف ایله و «ط» حرفینی دسته‌دار آدلی حرف ایله
یازسین. من اُونلاری قینامیرام. اُونلارین هئج
تاخصیری یوخ ایدی. عربلر عرب کلمه‌لرینی دوزگون
تلفظ ائدیرلر و عینی حالدا الیفبانین حرف لرینی-
ده، سسلرینی‌ده دوزگون ایفا ائدیب، آغیزدان
چیکاردیرلار اونا گُوره‌ده اوچونجو صنیفده اوخویان
عرب اوشاغینا معلم دیکته دئیهدن‌ده، اُو اوشاق

اضطراب- تسلط- تأسف- مؤاخذه- علانم کیمی کلمه‌لرینی
 دوزگون فورمادا یازابیلر. اوجور کی بیزیم فارس
 دیلی معلم‌لریمیز بوسایدیغیم کلمه‌لری آغیزیندان
 چیخاردیرلار، عرب دیللی معلم‌لر(عرب اؤلکه‌لرینده)
 باشقا بیر وضعیتده، باشقا بیر سسلرله، آغیزدا
 ایفا ائدیرلر. عرب دیللی شاگیرد، در حال تئزلیکله
 آنلاییر کی هانسی«ز» و هانسی«ت» ایله یازا جاق.
 چونکی بیزیم فارسی، تورکو، کوردی، تورکمنی،
 بلوچی، لُری دیل‌لرینده دُوردحرفله (فورمادا)
 یازیلیب و بیر سسله سسله‌شن حرف، عرب دیلینده و
 مکتبلرینده، دُورد مختلف حرف دیر کی هر بیرینین
 اؤزونه مخصوص سسلری واره بیز ایرانلی‌لار اوچون
 یازی حالیندا دُورد فورما «ز» وار کی، هاممییی بیر
 سسایله سسله‌نیر. ایندی بو یازیق ایرانلی اوشاقی
 هارادان سنجیب بیلسین کی معلیمین دئیگی کلمه-
 ده «ز» سسی هانسی حرف له یازیلما جاق و یا خود«س»

سسی، هانسی حرف ایله و«ت» سسی هانسی حرفله
 یازیلماق. اُونون معلیمی یاخود اُوْزوکى عرب دئییل
 تا کلمه نی آغیزدا دوزگون ایفا ائتسین و دوزگون
 یازا بیلسین. عرب کلمه سی خصوصاً مرکب کلمه لر
 دوزگون یازیلما، دئمک اُولارکی شاگیرد شانساً یازیب
 ویا اُو کلمه نین شکلینی اَزبَرلَه ییب کی بودا بئش
 گونلوک اُولار، سونرا ذهیندن و یادداشیندان سیلینیب
 گئذه ن دیر، یا تقلب ائدیب و یا اُو کلمه نی آزی بیر
 50 ذفه یازیب مشق ائدیب و بو چوخ یازماق اثرینده،
 آل دوزگون فورمادا یازماغا عادت ائله ییب و امتحان
 واختیندادا دوزگون یازابیلیرکی یئنه بودا موقتی
 دیر. چون بیر مدتدن سونرا اوشاغین یادداشیندان
 سیلینیب گئدن دیر، و یاخود آل عادت و وِردیشدن
 دوشه جک دیر و بونلار دان باشقا، بیر شاگیرد گره کی من
 شرایطه اُولموش اُولا، یعنی عرب الیفباسینی و اُو
 الیفا ایله یازی فورمالاری و قانون قایدالارینی،

عرب کُؤکده و عرب دیلده اُولان کلمه‌لری کُؤرپه
واختیندان یاخشی آلیشیب و منیمسهیه و منیم آتام،
خاصیتده بیر آتاسی اُولموش اُولا و اوج یاشیندان
اُونون آینه قلم وئریب، یاریم مئتیرلیک بیدسکویت
شاقات قوطولارینی کسب مقواسینی چبخاردیب قویا
قباغینا و حربه قورخو ایله، یا کی یالان وعده
وعیدلرله شیرنی، دُوندورما آتما وعده‌لریله گونده
بیر مقوانی یازدیرا و دُیونجا ائشیکده کوچه
با جادا اُیناماقدان محروم ائده و بئش یاشیندان
اوشاگی هر هفته جوما آخشاملاری مسجده برقرار اُولان
قرآن سیره‌لرینه آپارا، اُونو قرآن و قرآن‌دا اُولان
عربی کلمه‌لرله تانیشائده. (اؤز دیلیمیزده دئسک
کُؤرپه واختدان بینؤوره‌سینی محکم برکیده). آما
سُروشماللیق کی بو بینؤوره‌نی برکیدمک اوشاقد
اوج، دُورد یا شیندان باشلایارق نه قیمتته تمام
اُولور ؟ نه‌لری گرهک اَلَدَن وئره‌سن کی بیرشئی آله

گتیره سن. اودا، اوشئیکی دوزونه دورسان، بیر
 ابتدایی صنیفده اوخویان شاگیرده، اصلینده، چوخدا
 اهمیتلی دئییل. شاگیردین یوزه هشتاد فایض گوجو،
 انرژیسی و قوهسی هنج یئره هدره گئدیر. اوشکلر
 و حرفلر کی بونون اوچون، غیر عرب بیر اولکده
 یاشادیگی و غیر عرب بیر دیلده درس اوشوماگی
 اوچون، اهمیتلی زل اوشنمیر.

اوشکلر کی هنج اوشا، اوشون دیلینه، خالقینا
 عاید دئییل. اوش «اضطراب» کلمه سینین یئرینه «ترس»
 کلمه سینین یازا بیلر. اوش آنجاق «اضطراب» کلمه سینین
 «عربی دیل» آدیندا اولان درسلیک کتابیندا اوشویا
 بیلر و معناسین، حتی دوزگون صحیح تلفظونو دا،
 آغیزیندا ایفا ائده بیلر و تکجه اوش درسلیگین
 ساعاتیندا، اوش کلمه ایله یاشا بیلر و تکجه اوش
 درسلیگین امتحاناتیندا، بیلمه دیگنین تاوانینی
 وئره بیلر. اوش تکجه قرآن و معارف اسلامی آدیندا

أولان درسلیگین ساعاتیندا و امتحانیندا، بیلمه‌مز لیگنین تاوانینی وئره بیلر و نئجه‌کی اینگلیس دیلی آدیندا درسلیک کیتابی‌دا ائله‌دیر. بَللی دئییل بیزیم اوشاقلار فارس دیلینده درس آلیرلار، یوخسا عرب دیلده. بونلارین اُخودوقلاری جمله‌لر درسلیکلرده نه عربی‌دن عربی‌دیر، نه‌ده فارسی‌دان فارسی. آرادا قالمیش آوارا بیر شئی دیر. بو نونلا ابدتدایی و راهنمایی درسلیک کیتابلاری اگر فعلی وضعیت ایله‌بو شرایطده گن‌دیلسه و یا خود فارس دیلی الیفباسی بو وضعیتده قالسا، بیزیم ایرانلی اوشاقلاریمیز، گنج لر و جاوانلاریمیز، علمی ساحه‌لرده چوخلو چتین‌لیک-لر، آنلاشیلمازلایقلار و هئج عبث یئره تۇره‌نن قورخولارلا اوزله شیب و علم تئخینکا ساحه‌لرده لنگیدیپ و راندمانی آزالاجاق. شاید کی بیز ایرانلی لارین قارشیسیندا الیفبادان تۇره‌نن چتین‌لیکلر و درس اُخوماقدان بویون قاجیرماق و درس اُخوماقدان

وحشت و عربی کلمه‌لرین چتین یازیلیشی و چتین
اوخوناقلیغی و آنلاشیلمازلیغی و بو مشک‌لرین
هاممیسینین باشچیزی فارس الیفبانین ناقص‌لیگی و
سه‌والماسی، اولماسایدی، یوزه‌یوز فایض یقین بیلین
کی بو چوخ هوشلو، ذکاوتلی، داهی، چوخ زندگی و
اعتیبارلی علم و مدنیت تاریخینه مالک اولان
ایرانلی‌لار، مین مرتبه ایندیکی وضعیت و شرایطن
گوجلو و پارلاق اولا بیلردی. چوخ گمان کی بوتون غرب
اؤلکه‌لرینین ایندیکی اختراعلار و گنجیش پارلاق علمی
یوکسلیش‌لری و اینکیشاف‌لاری بیز ایرانلی‌لاردان آلمیش
اولایدیلار و علم، تخنیکا، اقتصاد زیروه‌سینه
بیرینجی جاتان و اؤنده، ایره‌لی‌ده گئدن، بو ایران
خالقی اولاردی و غرب، آوروپا اؤلکه‌لری هر ساحه‌ده
بیزدن ایلهام آلیب و بیزیم آردیمیزجا گلمیش
اولاردیلار. چون بیز ایرانلی‌لار بویوک، پارلاق، اولو
و تاریخی بیر مدنیتته، علمی، ادبی، هنری سابقه‌یه

مالیک اُولوب و دونیا سویییه سینده ده آدی بَللی و تانینمیش یبر خالق ساییلیریق. آذقاق بو خالقین حقیقی زیروه یه چاتمامازلیغی و اُوزلاییقی یئرینی توتمامازلیغینین اساس عامل و سببلریندن بیرسی، ایران خالقینین ناقص و سهو الیفبایا صاحب اُولماسی و غیر فارسی عربجه، عصرلر بویو عالیملر، دانشمندلر، متفکرلر، ادیبلر و مورخلرین یازدیغی اثرلر (خصوصاً طاهریان سلسله سیندن باشلایاراق تا افشاری سلسله یه قَدَر) و همچنین خالص عربی کلمه لرین مکتبلرده درسلیک کیتابلارین نگارشینده ایشله نیب تقویت اُولماسی اثرینده دیرکی بُو یوک عظمتلی ایران خالق، اُوز لایقی و حقیقی یئرینی علم و تئخنیکا و اقتصاد ساحه سینده توتما ییبدیر و یقین بیلین کی مین مرتبه ایندیکی وضعیّتدن ایره لی ده ایدیک، چون هر میلّتین اینکشافا، علمّه، مَدَنیّته، تئخنیکیا، عمومی رفاها، دینی- عقیدتی آرکانلاری محکم صورته

قورویوب ساخلاماغا یؤئلمهسی و ایرهلی لّمهسی، اُو
 میلتین راحتجاسینا و آسانلیقلا ساوادلانماسی و
 ساوادلانما یولوندا اولان چتین لیکلر و آل آیاق
 توتان مانعلری آرادان قالدیрмаق ایله مومکوندور.
 ایراندا اوشاقلارین چوخوسو هوسله مکتبه گئدیر آّمما
 بیر مدت دن سونرا اُخوماغین چتین لیکلریله،
 اوزله شنده، درس اُخوماقدان سُوویوب تبدن دوشور و
 آلهدان ایسته ییرکی بیر تهر اُولسون کی درس اُخوماق
 اُولماسین و بوندان درس اُخوماق ایسته یین اُولماسین.
 چونکی اوشاق دوزگون اوخوماقی و دوزگون یازماقی
 اویره نمکده چوخلو زورا دوشوب، حدیندن آرتیق گوج و
 زمان آپاریر کی بونلارین هاممیسنین سببی الیفبانین
 ناقیص لیگی دیر. بیزیم ایران اوشاقلاریمیز، کلمه لری
 حرفلرین واسیطه سیله اُخومورلار بلکه وردیش و عادت
 اوزره کلمه لرین شکیلینی اُزبرله ییب اُخویورلار. بو
 الیفبانین سهو و ناقیص لیگی آرادان قالدیрмаق

حاققیندا چوخلو زامانلار وایدلر بویو فیکیرلشمیشم
 واونون مختلف بیر نئجه نوع واریانتلاردا
 یازیلما سینی نظرده توتوب و اوستونده ایشله میشم و
 بو مقاله ده تکجه بیر واریانتی سئجیب بیر لایحه
 کیمی اولاراق ارائه وئیرم.

من اُونودا بیلیردیم کی بو حاقدا کئچمیشده ده
 چالیشان، زحمت چکن و فیکیر وئرن اولوبدور و من
 تکجه بیر نفرینی ائشیتیمیشدیم اُو دا ایران-
 آذربایجان یازیچیسی، متفکر و عالیمی میرزه فتحعلی
 آخوندزاده ایدی. آما مَن اُو عالیمین بو حاقدا
 یازدیغی اثری گُورمه میشدیم و اُخوما میشدیم و اُونون
 ایفبا حاققیندا چکدیگی زحمت و سعی لری باره سینده،
 آذربایجان ادبیات آرا شیرجی و تدقیقا تجدیسی،
 عزیر سئویملی دوستوم رضا همراز ایله 1376-نجی
 ایلین خرداد آیینین 15- ده گُوروشوب دانیشیق
 آپاریب و سؤز وئردی کی میرزه فتحعلی آخوندزاده-

نین «الفبای جدید و مکتوبات» آدلی اثرینی تاپیپ
 منیم اوچون اتحاف ائله ییب گۇندەرسین کی 10 گون
 گۇروشموزدن سونرا پۇست واسیطه سیله کیتابی منه
 گۇندەردی کی منیم اوچون آن قیمتلی تۇحفه ساییلیر.
 بونولا من بو عزیز دوستوما منتتدارلیغیمی
 بیلدیریرم. من بو کیتابی هر سطرین اۇخودوقجا،
 ائله حیس ائدیردیم کی میرزه فتحعلی آخوندزاده نین
 اثرینی یۇخ، بلکه ده اۇز اثریمی اۇخویورام. منیم
 بوتون ایللر بویو اوره گیمده جمع اولونموش حیس و
 دویغولاریم عرب الیفا سی حاققیندا، هاممیدی بو
 کیتابدا اۇز عکسینی تاپمیش بیر گوزگو کیمی منیم
 بوتون حیس و دویغولاریمی عکس ائتدیریب و بونا
 گۇره ده ائله سانیرام کی بو اثر منیم اۇز قلمیمدن
 چیخان اثر دیر. من اۇز اۇزومه چوخ حیفلنیرم کی ای
 کاش 127 ایل بوندان اول آنادان اولموش اولایدیم و
 یا کی میرزه فتحعلی آخوندزاده 127 ایل گنج آنادان

اُولایدی کی من ایله بیرلیکده بیر عصر و زمان دا
 یاشایاردیق. چوخ تأسفلر کی 127 ایل آرامیزدا
 فاصلله دوشوب. منیم و اونون ایرهلی سورونن نظریه-
 لریمیزده، عرب الیفباسیندا اُولان نُقصانلار و سَهولر
 اوست اوسته دوشموش و بیر بیرینی تام اُرتور و
 بونا گُوره ده من عرب الیفباسیندا اُولان ناقیملیکلر
 و چاتمازلیق لارین هاممیسینی کی سیزین اوچون
 سایماق ایسته ییرم میرزا فتحعلی آخوندزاده نین
 الیفبا حاققیندا یازدیغی اثرده قید اُلونوب(لازم
 گُورورهم بورادا ایران-آذربایجان عالیم و یازیچی سی
 پروفسور حمید محمدزاده عالی جنابدان تشکُر و
 مَنّتدارلیغیمی بیلدیرم کی چوخلو زحمت چکیب و بئله
 بیر اونودولماز عالیم و متفکّرین عرب الیفبا سی
 حاققیندا چکدیگی زحمت و سعی و یازدیغی مکتوبات
 لاری توپلاییب، ییغجام شکیلده بیر کتاب ائدیب
 «الفبای جدید و مکتوبات» آدی ایله چاپ ائتدیریبلر

و بو بۇيوك و دَيرلى ايشايله سبب اولوبلاركى او
 بويوك متفكر و عاليمين سعى و زحمتلىرى كى غۇمرونو
 اويولدا قويوب، ايتىب باتماسين وايران -
 آذربايجان خالقينين تاريخينده هميشه ليك او چون
 ايز بوراخميش، تاريخينه قووشموش اولسون و من اوز
 ثوبهده جناب پروفيسور حميد محمدزاده دن تشكر
 ائديب، منتدارليغىمى بيلديرىم. چونكى سيز بو
 بۇيوك ايشينيزله او روانشاد بۇيوك ناكام عاليم و
 متفكرين روحونو شاد و اۇزونوزدن راضى ائديب
 سينيز. سيزه اوزون غۇمور، جان ساغليغى و بوتون
 ساحه لده، ايشلرينيزده موفقيت و اوغورلو گلهجك
 آرزولاييرام.)

من ميرزه فتحعلى آخوندزاده دن خبرسيز اولاراق
 عرب-فارس اليفباسى و اصلاحى حاققيندادا اونون اوزو
 كىمى چوخلو چاليدشمالايرىم و يازى پوزوم اولوبدور
 آما ايندىيه قدر بير سيرا عاميللره گۇره هئج

زامان اوزه چىخاردانمايشام و اوستونوده
آچمايشام. عرب اليقباسىنين باشقا خالقلار اوچون
چتين ليكلرى ، آنلاشيلمازليغي، مرگب يازيلىب
أوخونما ناقىم ليكلرى، بۇيوك نقصانلاريني سايماق
ايسته ييرم :

1- تمام حرفلر (صامت حرفلر) اوچ-اوچ، دۇرد-
دۇرد و گاهداندا بئش-بئش شكيل باخيميندان
بىر بىرلرينه حدىندن آرتىق اوخشارلىقلارى وار يعنى
تكجه نقطه لرین سايى ايله و آلت، اوستده قۇيماقلا
حرفلر بىر بىريله فرق له نير.

ب - پ - ت - ث ج - چ - ح - خ ك - گ
د - ذ ر - ز - ژ س - ش ص - ض ط - ظ
ع - غ

بىر تزه مکتبه گئدن اوشاق بو حرفلرين أويرنمه-
سينده كى بىر شكيلله گۇستريلىر و تكجه نقطه لر
واسيطه سيله بىر-بىريله فرق لنىر نه چتين ليكلر و

عذابلار کی چکمیر.

2- یوزه 95 فایض صائیتلر کلمه-لرین ایچینده
 حرفلر آراسیندا یازیلمیر. حالبوکی من صائیتلری
 کلمه-لرین چرچیوه سی یا اسکلتبندی سی آدلاندیریرام.
 منیم فیکریمجه عرب الیفباسیله یازیلان کلمه-لر
 ستون سوز، دیزکسیز چادرلارا اؤخشورلار. سیز گؤرون
 بیر قورولموش چادر یا خیمه نین ستون و دیرکلرینی
 چکیب چیخارتسان، چادر نه یه اؤخشار ونه گونّه دوشر؟
 بیرتیکه پارچا یا بئرئزئنتّه اؤخشار کی دا اونا
 قورولموش چادر دئمک اولماز. پس بو شرایطله یازیلان
 کلمه وبئله یازیلیمیش کلمه-لرین اؤخونماسی بیر
 یئددی - سکیز یاشیندا مکتب اوشاغینا ته چتینلیک-
 لر و عذابلار کی توره تمیر. شاگردین فیکری ذیکری
 قالیر بو کلمه نین هجی-له مه سی یانیندا. اؤ شانسا نه
 تهر گلدی هجی-له ییر، هانسی هجی-له مه کی شاگردّه ،
 قاباقچادان معلیمیندن ائشیدیب و دئییلیمیش اlob و

اُونون ذهنيڭده قالميش ايز-اي له اويغون گلدی
اوزامان اُو هُجنى دوزگون بيليب و اوساياق هُجى له-
ييب اُوخويور. مثال اوچون ايکينجى صينفده اُوخويان
شاگيرد فارسی کيتابيندا بئله بير کلمه يه توش گليز
«سَبَب» اُو اُونو اُوخويا بيلمير. گاه دئيير سيب يعنى
آلما. آما گُورورکى آلما دئييل . باشلاير هُجى له-
مه يه لاپ آزی بير بئش نوع هُجى له يير و باخير گُورور
بو هُجى له مه لرین ايچينده تکجه بير هُجى اُونون
اوچون تانیش گليزکى قاباقچادان معلیمدن اُو کلمه نى
انشىديب و اُونون معلمدن انشىتيديگى تلفظه اويغون
گليز و ذهينده نه ايسه اُو هُجى يه گُوره بير حرکت،
ترپنمه و يا نئجه دئيه لر بير چاخماق وورور.
اوندادير کى يازيق شاگيرد حيس انديزکى انله بو
هُجى دوزدور. س ا - ب ا - ب اولور سَبَب پس بو بدبخت
ا ئوى ييخيلد ميش شاگيرد بئش دقيقه ذيققانا ندان
سونرا هله تَره بيليب کى بو کلمه نين تلفظو «سَبَب»

دیر و چوخلو اوره کده سئوینیر. دئیه سن به شَقَّ القمر
ائله ییب و شاگیردلرین مکتبذن، درس اُخوماقدان
بُویون قاجیرماق علتلریندن بیریده بودور.

3- بیرننچه صامیت و صائیت حرفلردن کی بیز عادی
فارسی دانیشقیندا ایشله دیریک، عرب الیفاسیندا
هنچ اثری یوخدور و بیز مجبور اُلاراق نئجه جوره سسی
بیر حرفله گؤستریب یازیریق مثال اوچون «گران»
یعنی «با هالی»، «گُراز» یعنی «وحشی دُونقوز»، «گ»
حرفی ایکی نوع سس وئریر و اُو جمله صائیتلردن کی
تورک دیلینده وار و عرب الیفاسیندا اُونلاردان خبر
یوخدور Ö - Ü - I (bi) .

عربلر بیزیم اُو عظمتلی، شوکتلی وطنیمیز
ایرانا، هجوم چکیب دارما داغین وتالان ائتمک لرله
یاناشی، اُو ز ناقیم و سهولرله دُولو اَلان خط و
الیفالارینیدا، بیز ایرانلی لارا تحمیل ائدیب و
بیزیم ایران خالقیمیزی بُو یوک بیر فلاکته و مُصیبتّه

اوغرا ديبلا رکی بو اليفبا و خطين اثرينده بيزيم
خالقimizin عمومي ساوادلانماغينا و بويولدا
اينکيدشافينا عصيرلر بويو بويوک بيرسد چکيليدير.
من بو مانيعه لری آرادان قالديرماق اوچون چوخلو
چاليدشيقلاردان سونرا فارس ديلينده بوتون ايران
خالقلاری اوچون و عینی حالدا ايران تورکلری
و آذربايجانلی لارين ا تور کو ديلده يازماق اوچون
يئنی بير اليفبالار همان فارس - عرب اليفباسيندان
ايلهام آلنميش و گؤتورولموش اليفبا لايحه لری
ترتيب ائتميش کی اولاردان بير ينی (بيرواريانتي-
نی) مصلحت گؤروب ارائه وئرمک ايسته ييرم. انشاء الله
کی ارباب ملک، قلم، علم و مدنيتين نظرينی جلب
ائتميش اولو و لايق دقتلری قرار تاپا. منيم اينديکی
بوردا ارائه وئردیگيم اليفبا لايحه سينده او حرف-
لرکی ايراندا فارسی ديلده ايران خالقينين ديلينده
بير سسله سسله شيب و مختليف فورملاردا يازيلير،

اُونلارین بیرینی کی بیزیم خالقین دانیشیق دیلینه
 (صوت و فنوتیک باخیمیندان) اویغون گلیر سنجیب و
 قالانلارا فارس الیفباسیندا یئر وئرمه میشم چونکی اُو
 حرفلر، عرب خالقینا و عرب دیلینده دانیشان خالقا
 لازم و عایدیر و عربلرین دیلینده هر حرفین اُوزونه
 مخصوص صوت و ایفاسی وار. عربلرین دیلینده، بیزیم
 دیلده هر «س» سسایله سسلهشن حرفلرین آیری - آیری
 حساب-کتابی وار و بیز ایرانلیلار کیمی، هامیسینی
 بیر سسایله تلفظ ائتمیرلر و بیز ایرانلیلار-دا،
 عربلرکیمین، اُو حرفلری اُوز مخصوص صوت و سسلریله،
 ایفا ائده بیلمه ریک. چونکی هر دیلین اُوزونه خاص،
 سس ترکیبی، لحن، صوت، آهنگ، اُولچو، ریتم و تدمی
 واردیرکی باشقا بیر دیله فرقلنیر و آیریلیر. بیر
 ایرانلی، فارس اُولور اُولسون، تورک اُولور اُولسون،
 کورد، بلوچ، لر، تورکمن، گیلک و مازنی و ... اُولور
 اُولسون هنج زامان عادی صحبت و دانیشیقیندا، مین

ایلر بوندان سُونرادا، عرب صُوتوندا سَسَلَهَن سسلریله، دانیشیق آپارابیلمه‌یه‌جک و هئج زاماندا قادر اُولابیلمه‌یه‌جک. مگر ایرانین جنوبوندا، خوزستاندا یاشایان ایران عربلری. چونکی اُونلارین اُوز آنا دیللی‌دیر. اُونلار یوزه دوخسان فایض، عرب کلمه‌لری و عرب دیلینین صوتلارینی دوزگون و حقیقی ایفا ائده‌بیلرلر. البتّه، فارسی دیلده دانیشاندا همان خوزستان عربلری‌ده، عرب کلمه‌لرینی عرب صوتوندا و لَحنینده ایفا ائده بیلرلر. چونکی اوزامان غیر عرب بیر ایرانلی یا، اُونون دانیشیغی چوخ گولونج و آنلاشیلماز اُولار و همچین فارس دیلی-نین دانیشیق و فنوتیک خاراکتئرلیله توتاری یُوخدور. حقیقی فارسی کلمه‌لرینین ایچینده، عرب صُوتلو حرفلرین یئری یُوخدور و اُولماییب. آنجاق عربلرین ایرانا هجوموندان سونرا عرب کلمه‌لری و اصطلاحلاری فارس دیلینده و دانیشیقیندا یئر توتوب و

ایندیّه قَدَر چوخ گوجلو حالدا اؤزلرینی ایران دیل و ادبیاتیندا قُورویوب ساخلایبلار.

بیزیم ایران اوشاقلاری هئج زامان فارسی بیر کلمه‌نی یازماقدا، عرب کلمه‌سینین یازماقی و اُوخوماقی قَدَر، چتین‌لیگه دوشمه‌یبلر. ایران اوشاقلاری فارسی کلمه‌نی یازاندا تکجه، صائیت حرف-لرین اَلمازلیقی جهتَدَن چتینلیک چکیبلر. سیز مقایسه ائدین عرب و فارس کلمه‌لرین یازیلیش و اُوخوماغینی، همین ایندیکی عرب - فارس الیفباسیله (بو الیفبانین اَن مهَم و گُؤزه چاربان ایراد و نُقصانی یعنی صائیتلرین یازیلما ماسی مسئله‌سینی حسابا قُویمادان)

عرب کلمه‌لری : تعمداً - مقعرّ - معین - طمانینه - علم الاشياء - مؤثّت - معلّمین - ملّون - استنساخ - استنشاق - استعمال - مستشرق - موکّل - استشهاد محلّ - مضطرب - معظّم - مظنون - مقسوم علیه - فرائض -

عواقب - تجنیس - مۇكدا .

فارس كلمه لرى : گچ - سپید - ژيان - مى روم -
 مى گوید - زیان - آموزگار - رنگ - دختر - ترس - کم -
 کم - سرما - باران - درخت - خوب - چمن - آب - میوه
 - سیب - خرما - دوست - رهبر - آواز - چیز -
 درستکار - راستگو - سود .

حساب ائىدىن گۇرون بو ايران اوشاقلارينىن
 تقصیری، گناهی نه دیرکی او آغیرلیقدا و چتینلیکده
 یازیلان و اۇخونان عرب کلمه لرینی، اۇیره نیب
 یازسینلار. واللّهی چوخلو دیپلملار و لیسانسلار
 گۇرموشم کی هله 16 ایل گنجه گوندوز درس اۇخویوب،
 یازیب پوزماقدان سونرا هله ده «مۇکدا - تعمدا -
 مضطرب - فرائض - مقعر - و ملون...» کیمین کلمه لری
 یازا بیلیمیرلر و اۇخویادا بیلیمیرلر آمما فارسی
 بیر کلمه نی چوخ راحت و دوز گون، سربست لیکله
 یازیر و هئچه چتینلیک چکیر و یاخشی دا اۇخویور.

بدبخت چہارم، پنجم ابتدایی اُخویان اوشاق نہ
 بیلسین کی «مضطرب» کلمہ سینی ہانسی «ز» و ہانسی «ت»
 ایلہ یازسین. بیزیم بدبخت اوشاقلاریمیز «اضطراری»
 کلمہ سینی یازماقدا نئجہ ائلہ سین؟ بیر حالدا کی
 آزی 20 جورہ بو کلمہ نی یازماق اُولار و ہر حالدا
 اُخوسان دوز اُخونار. بدبخت اوشاق نہ قَدَر
 فیکیرلشسین کی بو 20 نوع و شکیل دَن ہانسی نی یازسین-
 کی دیکتہ دہ صیفر آلماسین؟ بیر آلتی- یئددی
 یاشیندا اوشاغا نہ قدر زامان لازم دیرکی تمام عرب
 کلمہ لرین کُکونو، فعلینی اُویرہ نسن کی «مقعر» یا
 «مَلُون» یا «استنشاق» کلمہ لری ہانسی کُوکَدَن و فعل-
 لردن دیر؟

اوشاق فارسی دیلینی و کلمہ لرینی، اُونون
 معنالارینی، گرامرینی و دیکتہ سینی اُویرہ نسن یا
 چوخ چتین، و آغیر و هضم اَلمایان و آنلاشیلماز عرب
 کلمہ لرینی؟ بیر حالدا کی بو عرب کلمہ لری و اصطلاح

لارینین چوخو سونون فارس دیلینده برابری واردیر.

نهیه گؤره آموزش و پرورش و معاریف اداره‌لری بونلاری نظرده آلماییب و بو دهشتلی، ضررلی آموزشی سیستم‌لرینین قاباغینی آلمیرلار؟ من حاضیرام بو مسئله‌نی ثابت ائتمک اوچون یوز نفر دیپلم آلمیش جاوان و یوز نفرده لیسانس و حتی فوق‌لیسانس آلمیش تازه جوانی ییغیب تئولاییم بیر یئره و کتاب قوانین و مقررات جزایی (چاپ 69) و کتاب قوانین و مقررات مدنی ایران، قویوم قابقلارینا. یوز ماده قانون-دان، سیزه سؤز وئیرم کی بئشین آنجاق باشادوشسونلر و 80 فایضین دوزگون اؤخوماغیندا و معناسینی درک ائتمکدن عاجیز قالارلار. مثال اوچون کتاب قوانین جزائین فهرستینه باخیریک ائله بیر عنوانلار گؤروروک کی ساعاتلارلا اوتوروب فیکیرله‌شه-سن، یئنده باش تاپمازان کی نه دئییر: فهرستدن بیرنجه مثال :

1- یک در خطا و شبه عمد، تبصره 1 ماده صلاحیت
انشا حکم دادگاه کیفری یک در احتمال ترتب جرم
کیفر جرم.

2- کیفیت استیفاء قصاص 3- مساحقه 4- قوادی
5- قذف 6- موجبات ضمان 7- تسبیب درجنایت 8-
اجتماع سبب و مباشر 9- قانون تعزیرات حکومتی
10- رأی وحدت رویه راجع به سرقت و رفع الحاکم .

وهمچنین بو کتابین ایچیندهن مختلیف ماده لری
وئره م أو دیپلم ولیسانسلارا أوخویالار؛ ماده 3 قانون
آیین دادرسی کیفری : اقامه دعوی و تعقیب
... (ایکینجی صحیفه ده) ماده 4 و 6 و همچنین ماده 1032

قانون مدنی دن کی قرابت موردینده بئله دئییر :
قرابت نسبی به ترتیب طبقات ذیل است : طبقه اول
- طبقه دوم - طبقه سوم : اعمام و عمات

و احوال

بیزیم کتاب قانونوموزون جمله لرینین متنی

دولودور بئله بير كلمه لرله :

اقامه دعوى - مدعى العموم - مصرح - به تبع
 ادعاى ... - مع الوصف - افلاس - مستنطق - ضابطين
 - اخبارافواهى - سقم - مشاراليه - تفتيش -
 استعلامات - امحاء - مجنى عليه - لدى القتضاء - عارض
 غير محق - من به الكفايه - مشاعر - مذاقه - مختل
 المشاعر - حتى القوه - تضييع اشياء - عليه -
 مسترد - جرايد يوميه - جزاى ترهيبى و ترذيلى -
 متعسر - التزام - مكفول - تكديرى - حدوث - احاله
 دعوى - محكمه تالى - متداعيين - مفصله - اسلاف
 واعقاب - شرايط بينه - جهد وافى - اصلاح ذات
 البين - على البذل - مستأنف - نسخ - اصحاب
 دعوى - رسيدگى ماهوى - تميز - منقوض - جهات
 مخففه و مشدده - اخف - برى الذمه - طفل رضيع -
 متمكن - تأديه - موعد اقامه - لازم الاتباع -
 تعليق - معاضدت - نفي بلد - رحيم - صلب -

بقاء قطع به وقوع و . . . یوزلرجه بئله کلمه لر و
اصطلاحلار بوقانون جزایی کیتابینین بیرینجی صحیفه-
سیندن توتמוש تا یوز اوتوزونجو صحیفه سینه قدر،
منیم گؤزومه دینه آغیر، هضم اولمایان عربی لغت-
لردیر کی بیر فارسجا ساوادی اولان ایرانلی گره کدیر
اوخویوب اولاردان باش چیخاردا. آدام بو کلمه لره
باخاندا گؤزو قارالیر و ایندی بو 200 دیپلم،
لیسانس و فوق لیسانس لاردان، او غلان ایستیرم کی
بونلاری اوخویوب و معناسینی بیلیب و او قانون ماده
تبصره لرینی باشا دوشه. دیپلم فوق لیسانس سهلدیر
دکتراسی دا بيلمزکی استیناف- اناطه - مذاقه -
متعسر نه دئمکدیر و نه دن دانیشیر.

بیر مملکتین قانون کیتابی نه یه گوره ائله
کلمه لر ایله یازیلکی دادگستری قاضی لری و وکیل-
لریندن باشقا، هئج کیمسه باش چیخاردانمایا کی نه
دئییر؟ آیا بیر آدام اؤز مملکتینین قانونونو

اُوخویانماسا و اُونون ماده تبصره‌لریندن باش
 چیخارتمایا و بیر سیرا بیگانه آغیر، چتین کلمه-
 لرین اسیری اُولا، اُوخوماقیندان عاجیز قالا، اُو
 آدامین قانون قارشیسیندا نه تعهّد و داورانیشی اُولا
 بیلر؟ مگر بو قانون عموم کوتله‌لر اوچون دئییل ؟

بس نئجه‌دیر کی شهرین بیر میلیونلوق جمعیتیندن
 تکجه 50 نفر قاضی و 50 نفر وکیل دادگستری و بش
 اون نفر مشاور حقوقی اوندان باش چیخاردیر؟ باش
 چیخارتماق کی نه دئییم، یاریم ییلاق و ناقص. حتی
 چوخلاری اُوز یازدیقلاری حکم‌دَن‌ده باش چیخارا بیلمیر
 و بیلمیر کی نه یازیب. نه‌یه گُوره؟ چونکی بیر
 تعداد عجیبه قریبه، هضم اولمایان و معدیه یئمه‌ین
 کلمه‌لر و جمله‌لرله، بدبخت محکوم و شاکی‌یه حُکم
 انشاء ائدیب.

محکوم بدبخت بیلمیرکی محکوم دور یوخسا تبرئه و
 شاکی‌ده باش تاپمیرکی حاکم دوشوب یوخسا محکوم. هر

ایکیسی گره‌ک‌دیر حکم‌لرینی آپاریب بیر مشاوره حقوقی
 یانینا و بیر مین یا ایکی مین تومن وئره‌لرکی
 اونلاری باش‌السین کی حکم نه دئییر. گؤره‌ن دئیهر
 بلکه بیزیم بو کتاب قانون جزایی و مدنی‌میز و یا
 قاضی‌لریمیز، حکمو، ایرانی (فارس) دیلده یوخ، بلکه
 بیر خارجی دیلده (مثلاً اینگلیس، آلمانجا یا
 فرانساجا) یازیلیب کی گره‌ک‌دیر، بیر دیلمانچ یا
 دارالترجمه اُونو ترجمه ائده تا آدام گؤره نه
 یازیلیب. منیم عاغلیمجا صادر اولان حکم‌لری بیر
 کامپیوتر دستگاها وئره‌لر اُونو خالص و تماماً عربی
 دیلده چاپ ائده و شاکی یا متهمین آینه وئره‌لر،
 چوخ یاخشی اولار. آدام بیر یول، آرخاین اولارکی
 حکمو آپاریب وئره‌جک بیر دارالترجمه‌یه‌کی اُونو فارس
 دیلینه ترجمه ائده‌جک و آدام اُوخویوب راحتجا باشا
 دوشه‌جک کی قاضی‌نین حکمو نه دئییر.

مین تومن پولومو بیرسی یئییب، وئرمک ایسته‌میردی،
 اُونون چکینه «برگشت رسمی» ووروب ایسته‌دیم کی
 قانون و قضا الیه حاققیمی اُو آدامدان آلام .
 قانون چک آشکارا دئییردی‌کی چک پرونده‌لرینه نوبت‌دن
 خارج و تنزلیکله فوق‌العاده وقتده یئتیشمک و قرار
 قانونی صادر ائتمک لازم دیر.

آچیق آشکارا بیر ساده قضای‌ایش، جناب قاضی
 دادگاهین الیه، اُون بئش آی تمام اوزاندی و
 آخیردادا ائله بیر حکم انشاء ائله‌میشدیر کی من
 اُزوم 50 دفعه باخیب اُوخویاندان سونرا باشا دوشمه-
 دیم کی محکوم کیمدیر و حاکم کیمدیر. ائله بیر گنگ
 کلمه‌لر و عربی اصطلاح‌لار بو حکمون جمله‌لرینده
 ایشلتمیشدی (وترکیب جمله‌بندی‌سی ده کی ماشاء‌الله دئمه
 وسوروشما کی گُوز ده‌یهر) کی اَلله هئچ کسه گُوسترمه-
 سین. آخیردا جان هُؤولی پناه آپاردیم وکیل‌لر
 ومشاورة حقوقی‌لرین یانینا. هانسینا وئردیم باخدی،

دوزگون باش چیخارتمادی، بیرى دئدى : سنين پولون
 هنج اولوب کى سهلدير بير ایلده زندان وئریبلر.
 (باغرىمی اوزدو آل آياغیم دوشدو اسمیه دئدی پول
 هله جهنم کى گئدی آمما بیرایل زندانی نئیه ییم).
 بیرى باخیب دئدی : پول سنيندير يعنى پولویان
 یئتیشه جکسن آمما بیرایله ائله بیل زندانین وار.
 بیرى دئدی : پول سنيندير و متهمینده بیرایل
 زندانی وار. بیرىسی دئدی : پولون هنج اولوب و او
 آدامیندا بیرایل زندانی وار. آنجاق بیراؤن وکیلله
 گؤستردیم هنج بیرىسی باشا دوشمه ییب، آسلی
 قالدیم. گؤردوم کى اؤن وکیلین هنج بیرینین سؤزلى
 بیربیريله توتمادی. بس بونه دن دیر ؟

مسلم دیر آدام اؤز درسى- دیوانى - ادارى دىلى-
 له کى «فارسی» اولأ، حکم یازماسا، بوندان آرتیق،
 اومماق اولماز. بیر حکمون سوادى، کى یارى سؤزلى
 و کلمه لری غلیظ عربى و یاریسى فارسى اولأ، اوندان

بوندان آرتيق گۇزلهمك اولماز. هر جمله-نين
 اؤخوماغينا بير ساعات گرهكدير زيققاناسان،
 بوكساوات ائده-سن كي دوزگون تلفظ ائديب و اُون
 گونلرله چاليشاسان كي بير جمله-نين معنا-سي-نى
 آنلاياسان.

بيز مدرسه و مکتبلرده عربى درسليک ساعاتلاريندا
 گرهك دير عربى کلمه-لرينى يازاق ، پوزاق ، اؤخوياق
 و بو درسى اؤخوياندا گرهك عربى کلمه-لرين دوز گون
 يازيلىشى، دوزگون عرب صوتى سسلريله اؤخوياق و عرب
 کلمه-لرين فعللرينى، ريشه و گۇکلرينى تانيلاق و
 معنا-لاريني ياخشى قانيب و دوشونک. بوتون يئر کوره-
 سينين اوزونده ياشايان مسلمانلارا (عربلردن باشقا)
 واجب ديركى عرب دىلى و عرب يازيسى اوزوندن
 اؤخوماغى و عربجه کلمه-لر و جمله-لرين معنا-سي-نى و
 گوجو چاتانا قَدَرده يازماسيني، اؤيره-نه-لر. چونكى
 بيز مسلمانلارين مقدس و شريف دينيميزين احکامى و

احادیثی، بزرگوار امام لاریمیزین کیتابلاری
(أوجملهدن نهج البلاغه، صحیفه سجادیه...) و
بونلارین هاممیسینین باشجیسی و آن مهمی، نبی اکرمین
بؤیوک معجزهسی و بوتون انسانلارین قورتولوش و
سعادت ضامنی، قرآن کریم، عرب دیلینده پیغمبر
اکرمه(ص) نازل اولوب و عربجهده یازیلیبدير و الله
تعالی نین بویوردوغو سؤزلر قرآن کریمده، چون
پیغمبر اکرمین(ص) و أونون عصمتلی و مطهر اهل بیتلی
و یاشادیغی یوردونون خالق، عرب دیللی اولموشلار
و أونون مبارک و مقدس رسالتی بیرینجی، اؤز
یاشادیغی شهردن و اوشهرین (مکه) جماعتیندن، کی
عرب دیللی اولموشلار، باشلا ناجایدی، بونون اوچون
عربی دیلدهده نازل الونوب و او دیلدهده کاغیذا
یازیلیب. بوعلتته گؤره بیز مسلمانلارا بو دیلی،
گوجوموز-و امکানیمیز چاتانا قدر، چوخ واجیب دیرکی
اؤیره نک و هر مسلمانین آنا دیلیندن باشقا، بوتون

دیلر ایچینده اؤیره نمک اوچون آن واجیبی ساییلیر.
اونا گؤره کی عرب دیلینده یازیلان دینی احکاملاری و
احادیثی و اماملارین کیتابلاریندا اولان آیهلری و الله
تعالی نین بویوردوقلارینی یاخشی دویوب قانا و تئز
سورعتله درک ائده، حتّی قیلدیغی نمازیندا،
اوخودوغو سؤزلرین معناسینی اوره کدن دویا و او لازم
اولان روحانی حالتده داخیل اولموش اولار. سیز مقایسه
ا ئدین ایکی غیر عرب مسلمانین روحانی وضعیتینه
نماز قیلماق حالیندا، بو شرطیله کی بیر اوخودوغو
آیهلرین هنج بیر معناسینی قانمایا و بیرسیده
مکمل معناسینی بیلیمیش اولار. طوطوواری، نمازدا اولان
آیهلر و سورهلری حفظ و ازبرله ییب اوخوماق یاخشی-
دیر یوخسا، دقیق و کامل معنای بیلیم الله تعالی-
ایله راز و نیاز، استغاثه و طلب آمرزش ائتمک و
حقیقی معنادا الله ایله دانیشماق یاخشی دیر؟
طوطوواری نماز قیلماق رفع تکلیف و الله تعالی نین

عذابیندان و غضبیدن قورخماق جهتینندن دیر. آما
 اُخودوغون نمازین کلمه لرینی و جمله لرینین
 معناسینی آنلاییب دوشونمکله قیلماق، تکجه رفع
 تکلیف دئییل بلکه تغذیه معنوی، روحی و تعالی،
 انسان اُودرجیه چاتیرکی آله تعالی ایله صحبت و راز
 و نیاز و خواهیش مقامینا گلیر اُوالدا اولوهیده
 چاتیر و معنوی قید الانماق ایله معرفت الهیه
 یاخینلاشیر و دوشونه رک لذت آپاراراق اُوز بوجونو
 معبودونا ادا ائدیر. همان لذتی که امیرالمومنین
 (ع) آپاریردی و اُولدّین ایچینده غرق اولاراق،
 آیاغیندان تیغی چیخارتدیلار و هنج نه آغری حیس
 ائتمه دی.

عرب دیلی اُوز اُزلویونده هنج مقدس دئییل و
 اُونو مقدس سایماقدا دوز گون دئییل چونکی بو مقدس
 لیگی بیز اُوزو موزدن اُو دیله باغیشلا بیریق. تکجه
 آله تعالی نین قرآن دا بویوردوغو سؤز لر مقدس دیر.

اميرالمومنين على (ع) نهج البلاغه ده بويوردوقلاری
سُوْزلر و امام زين العابدينين صحيفه سجاديده ده
بويوردوقلاری صحبتلر و باشقا معصومين (ع) کيتابلاری،
سفارشلری بيز مسلمانلار اوچون مقدّس دير. پيغمبر
اکرمين (ص) عرب ديلينده تکلم ائتمهگی اوچون، عرب
ديلده بويوردوغو فرمايشلر و همچنين ائمه
اطهارين (ع) عرب ديلده تکلم ائتمکلی اوچون، عرب
ديلده بوتون هامميسينين، بويوردوقلاری سُوْز صحبتلر،
حديثلر، روايتلر، سفارشلر و دعالار بيز مسلمانلار
اوچون مقدّس و پاک دير. چونکی اُونلارين کلام لارينين
مضمونو و محتوا سی آله و قرآن کلامی دير. بوتون
دونيّا و يئر کوره سينده اُولان، اتمدان، داغلاردان
توتوموش اقيانوسلار، ديري، غير ديري موجودات و
اينسانلارا قَدَر هر نه کی فيکره و عاغیلا سيغيشتا،
آله تعالينين نيشانه سی دير هابئله اينسانلارين
دانشديغي ديل و مختلف رنگلرده اُولماقی دا، آله

تعالی‌نین نیشانه‌لریندن سایماق اولار. بس بونونلا پیغمبر(ص) و ائمه اطهارین تکلّم ائتدیگی عرب دیلده، فیکیر و دوشونجه‌لری، بویوردوقلاری سؤز- صحبتلر و فرمایشلر و اینسانلار اوچون تاپشیریقلاری، مقدّس دیر.

اُونلارین دانیشدیقلاری سؤزلرین مضمونو، محتواسی و مقصودی، بیزیم اوچون مقدس دیر. آما عرب دیلی بیزیم اوچون هئجه مقدس دئییل چونکی دیل بیر واسیطه‌دیر و بورادا عرب دیلیده بیرواسیطه اولوب کی پیغمبر و ائمه اطهارین فرمایشلری، سفارشلری و قرآن‌دا اولان آللهین فرمایشلری بیز اینسانلار اوچون تحویل و تفهیم اولونا و عرب دیلی‌نینده آن عظمتلی و بؤیوک ابدی، الهی افتخاری بودور کی آله تعالی‌نین آن عزیز، محبوب و سئویملی بنده‌لری (پیغمبر اکرم (ص) و معصومین (ع)) اودیله تکلّم ائدیبلر و اُونلارین آنا دیللری اولوب و بونلارا گؤره ده قرآن و

دینی کیتابلار عرب دیلینده یازیلیبدیر و یا نازل
 اُلودور. پس بو، عرب دیلی دیرکی، گره کدیر بو
 افتخاره نائل اولماغینا گُوره، گوه نیب افتخار
 ائده. یوخسا عرب دیلی اُزلویونده، یئر اوزونده
 اولان باشقا دیلردن بیرسی دیر کی هنج بیردیله
 گُوره اوستونلویو یوخدور و مین ایللر اسلام و
 پیغمبر اکرم (ص) دَن اُنجه، بو دیل وار ای میش و
 عربستان اُلکه لرینده سامی عرب خالق لاری بو دیل ایله
 دانیشیردی لار. بوتون دیل لر ه امم یسی اُز یئرینده
 حُرمّت و احترامی وار و هنج بیر دیل بیر باشقا
 دیل دَن اوستون دئییل و هر دیلین اُز خالقینین
 یانیندا چوخلو ارزش، حورمت احترامی واردیر و عزیز
 ساییلیر و بو مختلف دیل لرین ه امم یسی دا، آله تعالی-
 نین نیشانه لریندن دیر اینسانلار اوچون کی بیر
 بیرینی تانی سینلار.

«وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ اخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ

وَأَلْوَنَكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ» و یکی از آیات قدرت الهی، خلقت آسمانها و زمین است و یکی دیگر، اختلاف زبانها و رنگهای شما آدمیان که در این مورد نیز ادله صنع و حکمت حق برای دانشمندان عالم آشکار است. (سوره الزّوم آیه 22) سیز فیکر اندین اگر پیغمبر گرامی (ص) عرب اُولمائیادی و هیدوستانلی یا بیر تورک دیللی یا فارس دیللی اُولایدی، آله تعالی قرآن کریمین سوره و آیه لرینی نه دیلده پیغمبره نازل انده ردی؟ جواب بودورکی مسلماً آله تعالی نبی اکرمه نازل ائتدیگی سوره لر و آیه لری عرب دیلینده یوخ بلکه هیند یا تورک یادا فارس دیلینده نازل انده جه ایدی. چونکی الله تعالی بویوردوغو فرمانلار وسفارش لرینی، هر پیغمبرین اؤز دیلینده و اُونون یاشادیگی یئرین، خالق دیلینده نازل ائدیبدیر، چونکی هر پیغمبر، رسالتینی و دعوتینی، بیرینجی اؤز یاشادیگی دیارین خالقین دان باشلایارق ،

تدریج‌له دعوت و رسالت دایره‌سینی گئیش‌لندی‌ریب،
 اُونو بوتون عالمگیر ائدی‌ب و دونیا خالق‌لاری (بین
 الخالق) سویی‌یه‌سینه چاتدی‌رمیش‌لار. اوجمله‌دن بی‌ز
 مسلمان‌لارین و آله تعالی‌نین آن سئویملی بنده‌سی
 اولان، پیغمبر اکرم (ص)، بیرینجی دَفه دعوت و
 رسالتینی اُز یاشادی‌غی شَهرده (مکّه مکرمّه)،
 بیرینجی دفعه اولاراق، اُز یاخین قوهوم اقرّه‌باسی و
 طای‌فاسین‌دان (قریش) باش‌لایاراق بوتون مکّه خالق‌ی،
 سونرا مدینه، سونرا بوتون عربستان و سونرا حبشه،
 یاخین قُونشو اُولکه‌لر او جمله‌دن روم و ایران
 امپراتورلوقلاری و باشقا اُولکه‌لر و خالق‌لارینی،
 اسلام دینی‌نه دعوت ائدی‌ب و اُز شریف مقدّس، الهی
 رسالتینی بوتون دونیا یا یایی‌ب و الحمد‌الله دونیانین
 چوخ حیصّه‌لرینی و خالق‌لارینی بو مقدس دینین کُؤلگه‌سی
 آلتینا آلی‌ب و گونو گون‌دن ایزله‌ین‌لرینه، پی‌رولارینا
 آر‌تیب و آر‌تیر و انشاء‌الله گله‌جک‌ده بوتون ابناء

بشرینی اۇز مقدس توحیدی بایراغی آلتیندا
بیرلشدیریپ و سعادت دنیوی، معنوی و اُخروییه ساری
اوغرادا جاقدیر.

وَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ سورة
ابراهیم آیه 4

هیچ پیامبری را به غیر از زبان قومش رسالت
ندادیم.

هئج بیر پیغمبری اۇز خالقینین دیلیندن باشقا
بیر دیلده، رسالت و مأموریت وئرمه دیک.

پس بو حساب ایله بوتون دیلر الله تعالین قدرت
لایزالیندان، بشریت عالمینده تۇره نیب اینکیشاف و
تکامل تاپیب و ایندی ده بو حالدا واردیر و بو
باخیمدان اگر عرب دیلی مقدس دیرسه، پس بوتون
دیلر هاممیی مقدس دیر. و بو دیلرده اولان سۇز
صحبتلر و جمله لری و مختلف موضوعلارین متنی مکتوب
شکلینده بیربیرینه چاتدیرماق اوچون، سندلر، مدرک-

لر یاراتماق اوچون، علمی، مدنیّت و تاریخی موضوع
لاری، حادثه‌لری ثبت و ضبط ائتمک اوچون وگله‌جک نسیل-
لره چا تديرماق اوچون، بشر، مجبوریت قارشیدیندا
قالیب اؤز دانیشدیغی دیل‌لری اوچون سیمبۇلار،
نیشان‌لر، اشاره‌لر و آخرالامر یعنی الفبا حرف‌لرینی
یارادیب کی بوایش آله تعالی‌نین بشره وئردیگی عقل و
شعور، ابتکار و خلاقیت قدرتی‌نین اثرینده‌دیر و
بوتون یئر اوزونده نه قَدَرکی ایفبالار وار(ایندی
مرسوم و دیری اولا یا اولمایا) هاممیی آله تعالی‌نین
لطف نظریله بشرین اؤز ادراکی و عقلی شعوروندان
یارانیب و هئج بیرى گۇیدن یئرله ائتمه‌ییب و الهی
بیر قداستی یوخ‌دور. بشرین اؤز فیکیر و
ابتکاریندان یارانیب‌دیر و اونا گؤره‌ده هر نه‌کی
بشرین آیین و فیکرینین یارانماسی اولا اونون جنبه
مطلق‌لیگی و ثابت‌لیگی، دائمی‌لیگی اولا بیلْمَز،
إلّٰپروردگار متعالین اموراتی و مقدراتی کی مطلق

کُڏیر و حاکیم دیر بوتون مکانلارا، زمانلارا و کُل
 کائناتا. پس بشرین بو یاراتدیگی الیفالار ثابت، و
 دائمی و مقدس اولا بیلمز لر. مقدس بیزیم اوچون تکجه
 الله تعالی و اُونون کلام لاری، فرمانلاری- سفارشلری و
 اُونون رسوللاری و سئویملی ایستکلیلری، معصوم
 اماملار و اُونلارین شریف، مبارک وجودلاری، صحبت-
 لری، حدیثلر روایتلر و یازدیقلاری کیتابلاردیرکی
 هاممیسى جنبه الهی لری وار و بوتون بشریته عایدیر
 و بشریتین، دونیانین سعادت ضامنیدیر. الیفالار
 بشریت اوچون بیر آل آغاجی، بیر واسیطه و یاردیمچی-
 دیر. الله تعالی نین کلامینی، آدینی (أسماء الهی)، نبی
 اکرم (ص) و ائمه اطهارین مبارک آدلاری هر هانسی
 بیر الیفاء ایله یازیلسا، بیزیم اوچون هر حالدا
 مقدس دیر و قداست الهی سی وار و بوتون بشریته،
 خصوصاً بیز مسلمانلاردا، مقدس لیک، قلبدن قالخمیش
 بیر حیص، دویغو و احترامی اویادیر و تعظیم و تکریمه

اوغرا دیر. آله تعالی‌نین و پیغمبر اکرمین مقدس
آدینی عرب الیفباسیندا یازیرسان یاز، اینگیلیس
الیفباسیله، ژاپن، بنگال، کیریل، لاتین ویا باشقا
هر بیر الیفبا ایله یازیرسان یاز، هر حالدا اُو
مقدس دیر و هنج بیر الیفبادا یازیلماق ایلن قداست
و عظمت و مطهر لیگینی (نعوذبالله) اَلَدَن وئرمه‌یه‌جک.

الله - ALLAH محمد (ص) - Mohammad

هربیر دیلده تکلّم ائَدَن و هر بیر الیفبا ایله
یا زان خالقین ایچینده پیس، یامان و یاخش، اعلاء
ایذسانلار اُولوب و اُولاجاق. مثال اوچون عرب دیلده
تکلّم ائَدَن و عرب الیفباسی‌ایله یا زان خالقین
ایچینده، یئر اوزونون اَن چیرکین، ناپاک،
حرامزاده، پلید، تاریخ عالم بشریتین اَن مذفور ،
فاسد چهره‌لریندن، آله تعالی و اُونون رسولو و اُولاد
و خاندان مطهر پیغمبرین دوشمان و محاربی :
ابوسفیان (ل) - معاویه (ل) - یزید (ل) - شمر (ل)

کیمین جرثومه لر اولوب (حتی یزید (ل) عرب دیلینده
 چوخلو شعرلر دئییب و یازیب) و بو خبیث ملعونلارین
 قارشیسیندا الله تعالی نین آن سئویملی، ایستکلی
 بنده لر، اشرف مخلوقات، بوتون عالم و بشریتین
 فخری ساییلان پیغمبر اکرم (ص) و همچنین شیر خدا
 امیرالمومنین حضرت علی (ع)، پیغمبرین مبارک قیزی
 حضرت فاطمه (س) و أونون مبارک اولادلاری و بقیّه 11
 معصوم اماملار اولوبلار کی همان عرب دیلینده تکلم
 ائدیب و عرب خط و ایفباسیله ده یازیبلار. پس
 نتیجه آلیریق کی بو دیل یا حروف الفبا و خط دئییل
 کی مقدس دیر، بلکه الله تعالی - پیغمبر اکرم و ائمه
 اطهار معصومین (ع) دیر کی مقدّس و پاک دیر و
 بونودا بیلیریک کی مقدس و الهی، محبوب آدامین
 دیلیندن ده، مقدس، الهی و پاک کلمه لر، جمله لر،
 بیانات، حدیثلر، روایت لر، دعا لار، ایفا اولونار،
 نه معاویّه (ل) و یزید (ل) کیمی جرثومه لر و

پس مبارک، مقدس اينسانين آغيزيندان، مقدس کلام
 چيخار و مکتوبلار يعنی بئله بير اينسانلارين عرب
 دييله تکلم ائتديکلى اوچون، عرب ديلينده هر نه
 الهی جمله و کلام و الهی پیاملار، آیهلر، حديثلر،
 مبارک آغيزلاريندان چيخيب و مبارک قلملريله
 يازيليب و يا خود چاپ اولونور، هېسى کلاً بشریته،
 علیالخصوص بيز مسلمانلار اوچون مقدس و پاک دير و
 بو دئديکلىمىدن باشقا، ساده حالدا (يوخاريدا
 سايدیغيم شرايطدن باشقا) عرب ديلي و عرب خطی يا
 حروف اليفباسی و مکتوبو، اؤز اؤز لويونده،
 يئراوزونده اولان بوتون باشقا ديللر و اليفبالار
 کیمی معمولی، عادى بير اينسانى-بشرى ديل و
 اليفبادير کى حروف اليفبا و مکتوب باخيميدان
 چوخلو نقصانلار، چاتمازليقلار، قارىشيقلىق، مرکب
 ليک، آنلاشيلمازليقلارى واردير کى هئج زامان بو

بویۇك عیب ایرادلاری دانماق و اونلارا گۇز یومماق
 اولماز. چونکی بو الیفبانی دا اینسان (عرب (سامی)
 بیر اینسان) یارادیب و خط اینسانلار آراسیندا بیر
 قراردادى دستورالعملدیر.

آن قدیم زمانلاردان یعنی اسلامدان اۇنجه، عربلر
 کوفى خطایله یازیردیلار کی بو خطین الیفباسینین
 نقطه‌لری یوخ ایدی و حتی قرآن کریمده پیغمبره نازل
 اولاندا، ائله بو آله موجود اولان کوفى خطینده،
 مکتوب و ثبت اولونوردو. آما سونرالار «ابن مقله»
 آدیندا بیر عرب بو الیفبانی منسوخ ائدیب و اونا
 دگیشیکلر وئریب، چوخلو حروفاتین شکلینی دگیشیب و
 بوللو نقطه‌لر بو حروفاتا آرتیریب و او کوفى خطینی
 نسخ خطینه چئویریپ و عرب دونیا سینا یئنی بیر
 فورمادا الیفا اتحاف ائدیپ کی سونرادان تمام
 کیتابلار، مکتوبلار، اعلانلار، فرمانلار و حتی قرآن
 کریم و ائمه اطهارین، معصومین(ع) کیتابلاری،

مکتوبلاری بویذنی و تزه (ا بن مقله یارادان)
 ایفبادا یازیلیب و باسیلیب آما دئمه‌لیم کی ابن
 مقله‌نین یاراتدیغی و ارائه وئردیگی ایفبا کامل و
 جامع و اصول صحیح مکتوبا اویغون دئییلدیر و چوخ
 تأسف کی چکدیگی زحمتلر و وئردیگی دَگیشیکلر دوزگون
 و حقیقی ثمره وئرمه‌دی و عرب ایفباسیندا قدیم‌دن
 موجود اولان چتین لیکلری، مهمّ اصلی نُقصانلاری و
 مرکبلیگی، قاریشیقلیغی و آنلاشیلماز لیکلاری آرادان
 قالدیرا بیلمه‌دی کی هنج، عکسینه چوخلو مرکب لیک و
 متشابه شکیللر و بوللو نقطه‌لر بو ایفبایا
 آرتیریب و آن مهمّ نُقصانی‌کی سامی کؤکلر عرب
 ایفباسینا عایددیر، یوزه دوخسان صائیت حرفلرین
 اولما مازلیغی یازیلیدشادیر کی ابن مقله آرادان
 قالدیریب رفع ائده بیلمه‌دی.

من بو ارائه وئردیگیم فارس ایفبا لایحه‌سینده

اوج نوع «س» کی عرب ایفباسیندا موجوددور (س - ث

- ص (تکجه «س» (سین) حرفینی سئچیب گؤتورموشم و
 دؤرد جوره «ز» دان (ز - ذ - ض - ظ) تکجه «ز»
 حرفینی سئچمیشیم و ایکی جوره «ت» دان (ت - ط)
 تکجه «ت» حرفینی و دؤرد جوره «ح» دان یعنی (ح -
 ه - ه - ه - ه) تکجه ه حرفینی سئچیب گؤتورموشم.
 همچنین همزه‌نی «ء» «آ» سسلی «وا» حرفینی U
 «او» سسلی «او» حرفینی و کلمه ایچینده «او» (U)
 سسلی «و» حرفین، فارس الیفباسیندان حذف ائتمیشم.
 چونکی بونلار عرب- فارس الیفباسینین چتین‌لیگینه،
 قاریشیق‌لیغینا، اؤیره‌نه‌نین چاش باش‌لیغینا، ترس و
 سهو دوشمه‌سینه چوخلو سبب اولور.

من اوج جوره «س» حرفیندن (س - ث - ص) «س»
 حرفینی اوندان اؤتری سئچمیشم کی شاگیرد اوچون آن
 ساده یازیلیدلی «س» دیر. «ص» و «ث» حرف‌لرینین
 صوتی سسی، بیزیم فارس و ایرانین باشقا خالق‌لارینین
 دیلینده، دانیشیغیندا اولمادیغینا گؤره (خوزستان

عربلری و تورکمن خالقیندان باشقا) و عینی حالدا

اوج باشقا حرفین شکلیله ترس دوشمه سین دئییه (ب - ب

- ت) یعنی تشابه سهولیکینی بو الیفبادا آزالتماق

اوچون (أورا قَدَر کی مومکوندور) «ث» حرفینی حذف

اِتمیشم همچنین «ص» حرفیده چون فارس دیلینده أ و

صوت و سَس یُوخدور و همچنین یازیلیشی دا نسبت «س» یا

اوشاق اوچون و گاهدان بُویوکلر اوچونده چتین دیر ،

من اُونودا حذف اِتمیشم . «س» حرفینین هم سَسی بیزیم

دیلده وار همده یازیلیش فورمو اوشاق اوچون، بویوک

اوچون چوخ آسان دیر و حتی یازیلیش زامانی اگر تکجه

اوج دیشی یازیلا یئنه ده «س» حرفینی خاطیرلاییب و

۳

آنادا بلیر.

«ز» سَسلی حرفلردن (ز - ض - ظ - ذ) تکجه «ز»

حرفینی سئچمیشم، چونکی باشقا اوج حرف، عرب صوتلو

سس لردیر، کی فارس دیلینده ایشلنمیر و همچنین «ض»

وَ «ظ» نین یازیلیشی دا اوشاق و بُویوک اوچون چوخ

آسان دئییل.

«ت» و «ط» حرف لریندن ده «ت» حرفی نی سئچمیشم

چونکی دسته لی «ط» عرب دیلی اوچون دور و اُو سس

بیزیم فارس دیلینده یُو خدور و همچنین یازیلیش

فورمودا اوشاق اوچون چتین دیر.

«ح» سسلی حرفلردن (ح - ه - ه - ه - ه) تکجه

«ه» حرفینی سئچمیشم. چونکی بو «ه» دَن باشقا

«ه» سسلی حرفلری جوربه جور یئرلرده ایشلتمک

اُولموردو بونا گُوره مجبور اُولدوم بو «ه» دان

استفاده ائدم و همچنین ح شکیل ده اُولان حرفین سسی

فارس دیلینده، باشقا بیر وضعیتده ایفا اُولونور کی

عربلرین تلفظو ایله فرق لی دیر و بیزیم خالقیمیز

(کوردلردن باشقا) هنج زامان «ح» سسینی عرب سایاگی

آغیزدا ایفا ائتمیر. بو شکیللرین ایچیندن وسط -7-

شکیلینی من باشقا بیر صائیت حرفی اوچون یعنی «ا»

اوچون سئچمیشم.

وَأَمَّا صَائِت حَرْفَلَر كِي بِيْزِيْم عَرَب - فَارَس اليِفْبَا
سِيْنِيْن اَن بُيُوك و مِهْمَ نَقْصَانِي سَايِيْلِيْر صَائِيْتَلَرِي
بئله نظرده توتموشام :

ٲ	۹	ۛ	ٲ
أ	او	اي ، ئ	آ-
1			
			أ

وَأَمَّا اَوْج باشقا صَائِت حَرْفَلَر كِي اِيْران تورك خالقي

ۛ	ۛ ۛ	2
اوچون دور:		
او U ←	أُ ة ←	، يـ
و I ←		

من بو صَائِيْتَلَرِيْن شَكِيْلَلَرِيْنِي سَنْجِيْب حَاضِيْرلَماق
اوچون چوخلو، اوزون مَدْتَلِي فِيْكِيْرلَر و مَشْقَلَر
آپارميشام. يوزلرجه گُؤْزَهْل شَكِيْلَلَر ياراديرديم
آنْجاق هُنْج بِيْرِيْنِيْن بِيْزِيْم بُو عَرَب - فَارَس
اليِفْبَا مِيْزَا اويغون و ياراشيqli گُؤْرموردوم چونكي

آن گۆزهل ساده و آله یاتیملی حرف شکیللری، سۇلدان ساغا یازىلا بیلر و چوخ آز حرف شکیللى تاپیب یاراتماق اولورکی ساغدان سۇلا یازىلا و بودئدیگیم مسئله منیم ایشیمین بو حیصّهده چتین لیگینی و زحمتینی گۆستره بیلر. من ائله بیر حرفی شکیللر، سئچمهلی ایدیم کی :

بیرینجی سی : ساغدان سۇلا راحت یازىلا بیله
ایکینجی سی : لازم اولان یئرده تکجه و همچین
یاپیشیق حالتده یازىلا بیله

اوچونجوسو : آله یاتیملی و روان یازمالی اولا
دۇردونجوسو : جمی کیچیک اولا
بئشینجی سی : مرکب و چتین و قاریشیقلى اولمایا
نئجه دئیهرلر : دامجی دان قورتولوب دۇلویا راست
گلمه یه ک.

آلتینجی سی : شکیللر بیرنوع بیزیم اوچون او سس-
لری ذهنیمیزده آز چوخ بیر تهر لیکله، تداعی ائده

یعنی قبلی قوندارما و غیر حقیقی صائیتنما شکیللری
بیزه خاطیرلایان کیمی اولا. ایستر عرب فارس
الیفباسیندا اولان شکیللره اؤخشایا، ایسترسهده
لاتین، کیریل، اینگیلیس و باشقا الیفا حرفلرینه
اؤخشایا، آنجاق بیزیم اوچون لازم اولان سسی تئزلیک-
له بیر نوعی خاطیرلاییب و آندیرا.

یئددینجی سی: اودا بودورکی منیم سئجیب و
آرتیردیغیم حرفلر گره کدیر بیر تهر اولا کی باشقا
عرب - فارس الیفا حرفلرینه چوخ اؤشاری اولمایا
چون یازی زامانی خصوصاً سورعتله یازاندا، ال یازما
حالیندا باشقا حرفلرین شکیللرینه اؤخشیاییب سهو
یازیلیب و سهوده اؤخونا بیلر و اؤخوجونو چاش باش
سالار و مطلبین آنلایدشیندا حدیندن آرتیق زامان
آپارار و مطلبین تفهیمی و دوشونجه داوامینی قیریب
عصبیت و ناراحتچیلیق یارادار بونا گوره ائله
شکیللر سئچمه لیدیم کی بوتون سایدیغیم شرایطه مالک

أولوب و همچنین گۆزده أوخونان زامانی راحت
سئچیلیب و تلقظ اولونسون.

سككيزینچی : سورعتله یازیلا بیله

دۇققوزونجو : بودورکی نستعلیق و نسخ، خطیلهده
راحت یازیلا بیله و اهل قلم، خوشنویسلر و خطاطلاردا
بیزدن راضی اولموش اولالار.

الیفبانین گۆزهل - چیرکینلیگی حاققیندا دئمه-
لاییم بو ائله بیر شئی و متاع دیر کی میلیونلار
آداملار آراسیندا آل به آل اولور، دئمهلی بومتاعین
میلیونلار جبری مشتریسی اولور و مسلماً میلیونلاردا
گۆز بو شئی و متاعا باخیر و هرهنین گۆزونده بیر
نوعی و بیر حدّ و اندازهده گۇرونوب ارزیابلیق
اولونور. آلدده بنش بارماغین بیر اولماماسی کیمی
میلیونلار اینسانیندا رأی و نظری و سلیقهسی، درجه
ارزش گذاریسی بیر دئییل آما تلقین و روانی
باخیمیندان بونو دئمهلییم کی اینسان تکرار و

عادت، و اۇنس توتماق ائرينده بيرشنى و يا اثر
 اُونون گۇزونده گۇزەللىك، اينجەلىك، اۇرەيە
 ياتىملى، اَلە ياتىملى، خوشا گلىر و لاتغىر
 گۇرونەر و اۇز ذهينده، اورەيىنדה بو مسئلەيە
 اينانا بىلميركى هر شنى مومكوندور تغيدير وتحوّل
 تاپا و زامان اۇتدوكجە، گنت گنده اُو شنى و يا اثر
 دَ دۇنوش - چۇنوش تكامول و اينكىشافا سارى ايرە-
 لىلەيىش عملە گلە. اُو خصلتاً، عادت ائتدىگى و گۇزو
 آلدىغى بير ايشە هميشە لىك، ثابت اولماق قرارىلە
 باخار و حتى اُو ايشين چۇخلو بۇيوك ناقىصلىگى،
 نقصانىدا اولموش اولا. هرحالدا خط و اليفبادا
 بو حالدان خارج دئيىل. عصيرلر بۇيو يعنى 1400 ايلە
 ياخين گۇزوموز عادت ائتدىگى بير اليفبانين تغيير
 تحوّلونا راضى اولا بىلميرىك. اُونون راحتلانماغيىنا،
 آسانلاشماغيىنا، اينكىشاف و تكامولونا راضى اولا
 بىلميرىك. ائلە سانيرىق كى بو جيزما قارا شكىلر

ابدی و لایزال دیر و هئج بیر چتین لیگینی،
 قاریشیقلیغینی، گۆزه ووران بؤیوک نقصانلار و
 چاتمامازلیقلارینی اؤز ایران خالقیمیزا گۆرموروک.
 هر هاندسی الیفا یا عادت ائتسن، گؤزون آلسا،
 آلین یاتسا، اؤ سنین اوچون گۆزهل، گویچک، اینجه
 گۆرونه جک، حتی ژاپن - چین - بنگال خط و حروفاتینا
 عادت ائتسن، گؤزون آلسا، اؤ نودا اؤزون اوچون
 گۆزهل گویچک و اینجه ساناجاقسان. بیز اؤز ایسته-
 دیگیمیز عادت لریمزدن آل چکمک ایسته میریک و بیر
 مهم، حیاتی، آینده ساز و گله جک نسیلریمیز اوچون،
 اوشاقلاریمیز اوچون چوخ تاثیرلی و مؤثر بیر مسئله-
 نین واقعیتینی، اهمیتی بیرسیرا غیر حقیقی غلط
 باور و تلقینلر و عادتلر اوچون قبول ائله مک
 ایسته میریک و یاخود اصلا بئله مسئله نین وجوبی و
 لازم، گرەک اولماقی حاققیندا تغیر و تحول و ترقی
 بالتاسینی آله آلا بیلیمیریک. یئنەده نئجه عصیرلر،

بیزیم یازیق بدبخت اوشاقلاریمیز گلهجک نسیلریمیز
 بیر چتین، قاریشیق، آنلاشیلماز، چوخ ناقیص،
 یارارسیز بیر الیفبا ایله اَلَشْسینلر و ایللر بُویو
 اُونولا گیریشیب پنجه پنجهیه سالیب گوره شسینلر و
 بوتون نیرو و انرژی لرینی هئج عبث یئره اَلَدَن
 وئرسینلر و یبرآز مدتدَن سونرا مدرسه، معلیم، علم،
 ساواد و مدنیتدَن زهله سی قاجسین و یا خود مطلبی
 آنلاماقدان حوصله سی قاجیب کلاسدا یوخوتوتسون و
 پناه آپارسین ماشین مکانیک تعمیرگاهی و
 تراشکارلیق، پنچرگیرلیک، دینام ساز، تعویض روغن،
 قاپی پنجره ساز کارگاه لاریندا شاگیردلیک ائتمه یه
 و عُمرونون اُو گُؤزه ل چاغلارینین و چیچکلنه ن
 دُورونو قره یاغ، گیریس، مازوت ایچینده بو آچاری
 گتیر، اُو آچاری وئره، تلف اُولسون. بیرحالدکی
 آلدیغی بئش تومن پولدا (اگر وئرسه لر. آمما رسم
 بودورکی تزه بیرایشه گئدَن شاگیرد دُورد بئش ایل

موزدو اولماز. هله گرهک الدن ده بیر شئی اوستاسینا
وئره کی افتخار وئریب اونو شاگیرلیگه قبول ائدیپ
کی او آچاری گتیرسین بو آچاری آپار سین) اونون
پالتارینین و اوز گؤزونون یاغینی و قره قوره سینن
فاب صابون پولونو گؤرمز. نه یه گؤره قبول ائتمه یه ک
کی بیزیم بو الیفا میز عرب الیفباسی دیر و اوند
اولان چوخلو حرفلر عرب دیلی اوچون دور و بیزه هئج
لازم دئییل و فارسی کیتابلاریندا تاریخ - علوم -
جغرافیا - تعلیمات اجتماعی کیتابلاریندا بیزیم او
حرفلره احتیاجیمیزدا یوخدور. بیز او خالص عربی
حرفلری، عربی کلمه لرده ، اوند ا عربی درسلیک
کیتابیندا ، قرآن و تعلیمات دینی، معارف اسلامی
کیتابلاریندا گوروب اؤیره نیب و اؤخوموش اولاجاییق.

او U حرفینی کی تکجه کلمه نین اولینده یازیل
بیلر اوند ا حذف ائتمیشم چون بیر حرف کی تکجه
کلمه نین اولینده یازیلایلر و آرادا یازیل بیلمز،

اُو حرف بیزیم دردی میزه دَگَمَز گره کدیر ائله بیر
 شکیل ده حرف اُولسون کی کلمه نین هر یئرینده ایستر
 اُولینده، ایسترسده اورتاسیندا یا سونوندا یازیلا
 بیلسین و همچنین یکی حرف کی آیری - آیری هره سی
 اؤز لرینه مخصوص سسلری وار «ا - و» بیر بیرینین
 یانیندا دوروب باشقا بیر سسی وئرسه، بیزیم
 اوشاقلاری گیج لادیب چاش باش سالار، پس بیر یئنی
 فُوروم دا حرف لازم دیرکی «او» حرفینین سسینی
 گُوستَرَه. منیم بو «او» حرفینه سئچدیگیم حرف،
 همچنین باشقا صائیتلر اوچون سئچدیگیم حرفی شکیللر
 مثلاً «أ إ ا» ، شکیل باخیمیندا ان ظاهرده
 اُوخوجویا، باخانا باشقا بیر سهو تاثیر قویا بیلر
 و اُونو پیس مذفی باخیشاو نییْتَه (فارس دیلینده
 دئسک برداشت) یُؤنلده بیلر. چون بو سئچدیگیم حرفی
 شکیللر ظاهرده باخاندا کیریل ایفباسیندا اولان
 «یا» سسلی حرفی Я و «ل» سسلی حرفی و یا خود

لاتین الیفاسیندا أولان «ت» سسلی حرفی، «و» سسلی حرفی V و «د» سسلی حرف یعنی حرفینی و خارجی عدد 2 ایکنی اینسانین ذهنینده خاطیرلادا، آما چاره یوخایدی. ساغدان سولا یازیلان خطین الیفاسیندا محدودیت چو خودور و آدامین آلی باغدیدر هر بیر ایسته دیگین شکلی حرف یئرینه سنجیب قویماق اولمور. یوزلر و مینلر شکیللردن گنجه گوندوز، آیلار ایللر چالیشمالاردان سونرا آنجاق بونلار آله گلیب و اگر عرب - فارس الیفاسی سولدان ساغا یازیلسا ایدی آل آچیق ایدی یوزلر حرفی شکیللر چوخ گؤزهل و آله یاتیملی، ساده حالدا تاپیب یازماق اولاردی بیرده من چالیشیردیم کی سنجیب خوشلادیغیم حرفلر قبلی حرفلری (أ - ایی - او - أو O اینگیلیسی) بیر نوعی خاطیرلادا چون عادت ائتمهگی وسورعتله اؤیره نیب اؤخوماقی راحتلایر همچنین بو سنجیدیگیم یئنی حرفلرین شکلی باشقا خالقلارین

الیفبا سیندا أولان شکلی حرفلرده ذه اؤخشاری
 اولسا، ذهنده حرفلرین شکلینی ساхлаماقدا چوخ راحت
 اولار. بو شکل Я، فارس الیفباسیندا أولان «او» (u)
 حرفینی ایستر ایسته‌مز خاطیرلاییر. بو شکل t فارس
 الیفباسندا أولان «ا» حرفینین شکلینی بی‌زیم اوچون
 خاطیرلادییر. بو شکل ، لاتین الیفباسندا
 أولان O حرفینه اؤخشاری وار ایستر ایسته‌مز ا O
 سسی بی‌زیم اوچون خاطیرلادا بیلیر.

بو شکل ، فارس الیفباسندا اولان «ای»
 حرفینین شکلینی بی‌زه خاطیرلادییر. و خارجی عدد یکی
 شکیلینده اولان حرف کی من اُونو آذربایجان
 تورکجه‌سی‌جه یازیلیشدا «اؤ» حرفین سسی اوچون
 سئچمیشم کی بو شکل همان و (واو) حرفی دیر
 کی قویورغو گئری قاتدانیب و خارجی یکی عددی کیمی
 گُرونور و منیم بو حرفیمه باخاندا، ایستر ایسته‌مز
 «اؤ» سسینی گُسترن «و» حرفینی خاطیرلادییر و بو

خاطیرلاماقلار تئز اؤیره‌نمکده و تئز اؤخوماقدا
 چوخلو تاثیرى وار و بیرده‌کی اؤ قبلى الیفبانین
 سیستم و اساس قورولوشونو بالمرّه کؤکدن قازیب،
 پوزوب آرادان آپارمیر. بیز ایرانلی‌لار گره‌ک‌دیر اؤز
 وطنیمیزین چرچیوه‌سی داخلینده، یئنی یئتمه‌لر اوچون
 ابتدایى مکتبلردن باش‌لایاراق اصلاح اولونموش،
 اینکیشاف و تکامول تاپمیش فارس الیفباسیله (منیم
 ترتیب ائتدیگیم نمونه و اولگو اولاراق) بیرینجی
 صنیفدن توتموش درسلیک کیتابلارینی چاپ ائدیپ
 اونلارا اؤخوتدوراق، همچنین اوراق‌دَرکی اداره نگارش
 کتابهای درسیه مومکون دور، درسی جمله‌لرینی ساده،
 یاخشی دوشونمه‌لی، گؤزه‌ل اصیل و متداول فارسی کلمه-
 لرله باسقى‌دان بوراخسینلار. نه قَدَر مومکوندورسه
 عربی کلمه‌لر و اصطلاح لاردان واز گنجسینلر و ناچار
 قالان یئرده‌ده (اگر بیر مناسب فارسی کلمه
 تاپانماسالار) هر درسین «کلمه‌ها و ترکیب های جدید»

آدلی قسمتینده آچیق آشکارا قید ائت سینلر کی
بودرسده هانسی کلمه لر عرب کلمه سیدیر و منظور و
مفهومو نه دیر و بئله بیرینجی صینیفدن توتמוש تا
دیپلم، فوق دیپلم، لیدانس، فوق لیدانس و حتی
دکترالیغا قَدَر بو شرایطده واستقامتده گئیدلسین و
بونولا یاناشی، عین حالدا، عینی زاماندا عربی دیل
آدلی درسلیکی، بیر خارجی غیر ایرانی دیل،
اینگیلیس درس لیگی کیمین ساده، ابتدایی شکیلدن
توتמוש تا دکترالیق درجه سینه قَدَر داوام ائیدلسین
و همچنین بو عرب دیلی کیتابله یاناشی بیرینجی یا
ایکینجی صینیفدن باشقا، بیر درسلیکده تعلیمات
دینی - قرآن و معارف اسلامی آدیلله ائله بیرینجی
صینیفدن ساده حالدان باشلایارق داوام ائیدلسین تا
آخرا قدر و هدف بودورکی او شاق «زبان عربی» و
«آموزش قرآن» درسلیک کیتابلارینی ابتدایی دؤوردن
آیری - آیری اؤخودوقجا و عربی دیلینین دستور و

قواعدینی اؤیره ن دیکجه آله تعالی نین کلام لاری ایله قرآن مجیدده تانیش اولسون و ائلیده بیل سین کی قرآنین هر هانسی قسمتیندن ایسته سه آرام آرام اؤخویا بیل سین نجه کی پیغمبر اکرم (ص) بویوروبلار: سیزین ایچینزده آن یاخشی سی اؤ آداملار دیر کی قرآنی اؤیره نیب و همچنین باشقالارینا دا اؤیره ده .

بیزیم اوشاقلاریمیز، گنجلریمیز بو سایاق درس اؤخوسالار، سیز آموزش و پرورشین محترم مسئوللاری فیکیر ائدیر سینیز می کی نجه هر شئی و هر ایش اؤز قایداسیندا اؤایلر؟! اؤنو بیلین بیزیم اوشاقلاریمیز هنج نهیی آدن وئرمه یه جکلرو چوخ اصولی، دوزگون و راحت، درس لرینی اؤخویوب یازاقلار و هنج زامان یازماقدا چتین لیک چکمه یه جک و عینی حالدا عربی دیلینی ده اؤخویوب یازماغیندان دا گئری یه قالما یاجاق و بونونلا یاناشی قرآن و تعلیمات دینی درسینی ده اؤخویوب، مسائل تربیتی اؤجمله دن تربیت

دینى، اخلاقى و تربیت قرآنى دَن دَه گُئرى دَه
 قالماياجاق و اوزامان اونداديركى اوشاق عرب دىلىله
 اينگيليس دىلىله فارس ديلينين فرقلىرىنى بىلىب و
 هر دىلين اُوز خصوصيتلىرىنى، گرامر و املاء
 مشخصاتىنى بىلىب و هامميسينين مرز و سرحدىنى
 تانيياجاق اوزامان «معلم» كىمى كلمه نى انشيتيجك
 تئزلىكله بىله جك كى بو عربى كلمه دير و مخصوص دور
 عرب دىلىنه و اُونون اُوز ملى و اصیل دىلىنده اونا
 «آموزگار» دئیه لر و «معلم»، «اضطرارى»، «مثلث»
 كىمین عرب كلمه لىرىنى، يازماق مقامىنا گلن ده
 شاگيرد گُوره جك كى فارس خطى و اليفباسيله
 يازىلىشى، عرب خطى و اليفباسيله فرقلى دير.
 او «مضطرب» كلمه سىنى عربى كتابىندا گُورجك،
 آنلاياجاق كى مُضطربين حروفاتى اُوز فارسى دىلىندن
 فرقلى دير. اونداه «ض» و «ط» كىمین حرفلر واركى
 فارس دىلى اليفبا سىندا يو خدور و اُونو فارس

الیفباسیله دوزگون حقیقی شکیلده یازا بیلمه‌یه‌جک،
 اُوندا، اوزامان بیلجه‌جک کی اُو کلمه‌ده اُولان ایکی
 «ض» و «ط» حرفین سسلری‌ده اُونون دیلینده (فارسی‌ده)
 یوخدور. اُو شاگیرد «مضطرب» و «احسان» کلمه‌لرینی
 تکجه عربی و قرآن در سلیک ساعاتلاریندا اُوخویوب
 یازسا، اوزامان اُو کلمه‌لری هر زمان، همیشه دوزگون
 و حقیقی، بیر عرب کیمی تلفظ ائده‌بیلر چونکی
 اوشاگیرد اُو کلمه‌لری تکجه عربی دیلینده،
 دانیشیغیندا و اُونون درسلیگینده اُوخویوب، یازیب و
 تلفظ ائدیب و فارسی کیتابیندا ائله‌بیرشئی گُورمه-
 ییب. آیا ایندی‌یه قَدَر گُوروبسونوز کی بیر راهنمایی
 سؤم شاگیرد اینگیلیس درسی ساعاتیندا I am جمله-
 سینه، Picture Usefull – Butter – are- Monday – Saturday
 کلمه‌لرینه آی آم – پیکتوره – ساتوردای – مُون دای
 - آره - بوتیر - یوسه‌فول تلفوظ ائده؟

هئج زامان مومکون دئییل چونکی اُو شاگیرد

اينگيليس آدلى درسليک کيتابيندا اُونلارى دوزگون فورمادا، دوزگون سسى و تلفوظو ايله اُوخويوب اُویره نيپ و اُو کلمه لرى آغزيندا تلفوظ ائدن زامانى، اينگيليسى درسى ساعاتيندا ايستر ايسته مز اُوزونو بير اينگيليس کىمى آبارير و حس ائدير و ايسترکى هر کلمه نى حتى فارسى بير سُوْز يا تورکو بير سُوْزوده اينگيليس لحن و فورموندا، آغزىنى آيه آيه دئيپ تلفوظ ائتسين.

اگر اُو شاگيرد Butter، Saturday و are کلمه لرىنى فارسى درسینين جمله لرى ايچينده ايشلنميش حالدا گُورسه ايدى اُونو يوزه يوز يقين بيلين کى Saturday کلمه سينه بير پيس و شَلْخْتَه لحن ايله ساتوردای ، Butter کلمه سىنى بوتير يا باطرى، are کلمه سينه (تهران لهجه سينده) دئيه جه ايدى «آره». اُو کلمه لرى ائشيدن شخص و شاگيردلرين اُوْزو هنج سئچه بيلمه يه جکلر کى ساتوردای - بوتير و آره کلمه لرى، اُوخودوغو فارسى

کیتابینین درسینده، اینگیلیسی کلمه‌دیر و یا فارسی
 کُت شلوار گئیمیش بیر اینگیلیسی کلمه‌لردیر. اُو
 شاگیردلر اُونلاری فارسی کلمه بیلیم و فارسی دیلینه
 عاید بیلجهکلر. نئجه‌کی نیکی - ترسان - آموزگار
 کیمی کلمه‌لرین یئرینه احسان - مضطرب - معلّم کیمی
 مینلر کلمه‌نی فارسی بیلیم و چون یازیلیشیندا و
 دوزگون اُوخوماغیندا حدیندن آرتیق چتینلیک چکیر،
 نتیجه‌ده فارسی دیلدن و اُونون دیکته‌سیندن زهله‌لری
 گئدیر. زبان و ادبیات فارسی و اُونون دیکته‌سینین
 آدی گلنده باغیرلاری جاتدیر قورخویا دوشورلر.

عربی کلمه‌لرینین وضعیتی‌نی فارسی جمله‌لری
 ایچینده گُستریمک اوچون بیر ایکی جمله مثال
 گتیریم: « هر لنگوئج برای پی پل خود منی عزیز و
 یوزفول می باشد و از برای آل‌پی‌پل است که در
 کیپینگ رایت و رایت ریتینگ آن منی کوشا باشند و
 برماست که لنگوئج شیرین و بیوتیدفول پرشن خودمان

را از گزند لنگوچ های بیگانه کیپینگ کنیم.»
 گُورون اگر بئله بیر مدنی ابتدائی اوشاغا یا
 راهنمایی اُخویان اوشاغا فارسی، تاریخ، جغرافیا
 یا تعلیمات اجتماعی کیتابیندا چاپ ائتدیریب
 اُخوداسان اُشاگیرد بئله بیر جمله لردن نه باش
 تاپاجاق؟ آیا گولونچ و آنلاشیلماز، غیر عادی و غیر
 طبیعی گُورونمز؟

ایندی سیز فیکیرلشین گُورون آیا بیر عرب اُولکه-
 ده ابتدایی و متوسطه دوره سینده درسی کیتابلاریندا
 مثال اوچون تاریخ یا تعلیمات اجتماعی آدلی
 کیتابیندا عربی جمله لرینین یاریسی فارسی و یا بیر
 باشقا دیلده اُولا، اُندا اُو جمله لر و متن لر نه یه
 اُوخشار؟ آیا عرب اوشاقلاری اُو کیتابدان و اُخودوغو
 درس لردن باش تاپایلر؟

آیا اُونلارین اُوز آنا دیل لریندن زهله لری گئتمز؟
 آیا اونلار و اُونلارین معارف یا آموزش و پرورش

اداره‌لری بئله بیر وضعیتیه قبول ائده‌لرکی بیز
 بئله راحتجاسینا، بی خیالیقلا قبول ائدیب و زورلا
 اُولمالی اُولسادا یازیق بدبخت اوشاقلاریمیزی
 مجبوریت قارشیسیندا قُیوروقکی آموزگارہ معلم-
 پیروزا موفق - چشم و گوشا سمع و بصر - دیدارا
 عیادت ، زورگو یا ظالم، آتشف حریق دئسین ؟ بیر
 عربی متن اگر عربستان، میصر و یا سوریه‌ده درسلیک
 کیتابیندا منیم بو آشاغیدا حاضیر لادیغیم کیمی
 اُولسا و منیم خواهیشیمله اُونو چاپ ائتسه‌لر سیزین
 نظرینیزه او اُولکه‌لرین مدرسه شاگردلری اُونو
 اُوخویوب معناسینی دویا بیلرلر؟ لطفاً چوخ دقیق بو
 مسئلهیه دقت وئرین » النهزُ الکوجکُ یقولُ لِسَنگ
 الکبیر

اَلسَنگُ البزُرکی یقولُ : اَنْتَ تَذَهَبُ اِلَى الدَّرِیای

اَیُّهَا الکوجکُ

لا اَحِیْسُ الْکُنْجَشکُ بَلْ کُوشُوهُ اِلَى صَدایِهِ عَلَی

لذالك الستاره نور زيباه

أذهب ليدار الزحمي المؤمن

چنگیز صغیره یلعب نزد البركة إلاب فی الشب

هاشم نشست بانتظار القمر

ألعل، خوراك طبيعى إنة سودمند واخوشمزه»

من نهضت سواد آموزی‌نین فارسی 2 کتابینا گؤز

دولانديريرديم أو کتابین درس‌لرينده گؤزوم بئله

بیر کلمه‌لره ساتاشیردی :

شاه ظالم - دفاع - حکومت - اهمیّت - کسب علم -

عده‌ای از کافران - جهت - اعمال دینی - جهل - علم

- ملت - اسیر - جمعی از یاران - حضور داشت - عمل

صالح - اکرم - تقوی - احتیاج - طهارت - مفید -

اطفال - فقط - غذا - سرایت - ضرر - شکر - نظر - به

حدی است - تجارت - زراعت - مشغول بودند - مزرعة

خود - جاری شده بود - اولیای خدا - اجداد -

عبادتگاه - عبادت - زیارت - موجب - حاکم - هلاک
 شدند - حادثه - واقعه - اصحاب - مواظبت - غافل -
 میسر - مبتلا - اعضا - عضله - منتقل . تا صفحه 44 -
 ده قدر بو کلمه لر درس لرده گؤزه دَیِرکی اداره
 نگارش بوندان یاخشی دا ائلییه بیلردی و بو کلمه -
 لرین یئرینه اونلارین معادلینی فارسجا قویا بیلردی
 کی عبارت دیر : شاه زورگو - پاسداری - فرمانروایی
 - دستیابی دانش - برخی از کافران - سو - کارهای
 دینی - نادانی - دانش - مردم - گرو - گروهی از
 یاران - کارشایسته - گرامی - پرهیزکاری - نیاز -
 پاکی - سودمند - کودکان - تنها - خوراک - واگیری -
 زیان - سپاس - دید ، چشم - به اندازه ای است -
 دادوستد - کشاورزی - میپرداختند - دوستداران خدا
 - نیاکان - روان بود - پرستشگاه - پرستش - دیدار -
 فرمانروا - رویداد - رخداد - یاران - نگهداری - بی

خبر - ناشدنی - اندام - ماهیچه - جابجا - کیمین
فارسی کلمه‌لری ایشلده بی‌لردی.

و اَمّا سال تحصیلی دوّم راهنمایی‌نین فارسی
کیتابیندا اُولان بُوللو غیر فارسی کلمه‌لریندن بیر
نّجه نمونه گتیریرم کی فارسجا معادل‌لرینده
قباقلاریندا یازمیشام

اوّلین = نخستین - اجابت کرد = پذیرفت - قادر
ساخت = توانا نمود - تجربه نکرده = به خود ندیده
- لحظه‌ای = ذمی، لختی - تحمّل می‌کرد = مدارا می
کرد - مخالفان = دشمنان - غلبه = پیروزی - شفقت =
مهربانی - حدّ = اندازه - قناعت می‌کرد = بسنده می
کرد - فصاحت = زیبایی گفتار - مقدّس = پاک - به خیر
گذشت = به خوبی (نیکی) گذشت - متوجه شدم = فهمیدم،
به دست آوردم - دائمی = همیشگی - مطالعه کنم =
مرور کنم - مریض = بیمار - بلعید = قورت داد -
وقایع = رویدادها، رخدادها - مسئولیت = بار -

اداره = گرداندن، چرخاندن - عهده = دوش - تأمین =
 فراهم آوردن - مخارج = گذران - گواهینامه =
 دانشنامه - مدت = زمان - مختصر = کوتاه - طعم =
 مزه - عین حال = همزمان - تحصیل = آموختن - اخذ =
 دریافت - درجه لیسانس = دانشنامه لیسانس - تدریس
 = آموزش - اعتراض = ناخشنودی - ظلم = ستم - مجمع
 = گرد هم آیی - مقابل = برابر - مقام = پُست -
 انتخاب کردیم = برگزیدیم - مشورت = همفکری - و
 یوزلر بئله کلمه لر و اصطلاح لار . . . کی یئنه ده
 ادراة محترم آموزش پرورش و ادراة نگارش کتابهای
 درسی کی فارسی دیلینین اصالت، حفظ و قُورونماسینی
 اگر ایسته ییر لر، گره کدیر بو ساییدیغیم نمونه-
 لرکیمین عرب کلمه لرین فارسجا برابرینی تاپیب
 سئچیب، درسی کیتابلارین جمله لرینده چاپ
 ائتدیرسینلر چونکی اصیل فارسی دیلی بُوللو عربی
 کلمه لرین ایچینده ایتیپ باتماقدادیر و ایندی

بوحالدا، بو دیل نه فارسی‌دان فارسی‌دیر نه عربی‌دن عربی. دوزگون بیر آدلا آدلان‌دیرماق اُولماز. گره‌که‌دیر آموزش و پرورش و اداره نگارش کتابهای درسی ایران ایله یاناشی بوتون روزنامه‌لر مجله‌لر غیر درسی کیتابلار و مطبعه‌لر، رادیو تلویزیون، چالیشمالیدیلار کی نه قَدَر امکانی وار عربی کلمه‌لری جمله‌لردن حذف ائدیب و اُونلارین یئرینه حقیقی دوزگون فارسی کلمه‌لر و اصطلاح‌لار قویمالیدیلار و بیر اُولکهنین، خالقین دیلینی قورویوب ساхлаماغی، اونا جان وئریب دیریلدیب یوکسلتمه‌گی، اونون اصالتینی حفظ ائتمه‌گی، اساس آموزش و پرورش (درسی کیتابلار)، مطبوعات (روزنامه‌لر و مجله‌لر)، انتشارات (غیر درسی کیتابلار)، ارتباطات جمعی (رادیو تلویزیون، سینما تئاتر) و چاپخانه‌لارین بۆینونادیر و بونلارین آن باشچیلی و مهمّی آموزش و پرورش دیر. بیز نه قَدَر حقیقی و اصیل فارسی کلمه-

لردن جمله‌لریمیزده ایشلتسک، بیر اوقدر ده چتین یازیلیشی اولان و چتین تلفوظ اولونان عربی کلمه-
لردن خلاص اولاریق و همچنین اصیل غلیظ عربی اولان کلمه‌لره و فارسی دیلینده تلفظ اولمایان حرفلره ده احتیاجیمیز اولمایاق مثال اوچون ط-ظ-ص-ض-
ذ-ث-ع-کیمین حرفلرین یازیلیشینا و تلفظونا احتیاجیمیز اولمایاق و بعضی حرفلرین ده یازیلیش و تلفظونادا احتیاجیمیز چوخ-چوخ آزالاجاق مثال اوچون ع-غ-ق-ج کیمین حرفلره.

اگر منیم ارانه وئردیگیم فارس الیفا لایحه‌سی اجرا اولونا، یوزه دوخسان فایض چتین‌لیکلر و دویونلر فارس الیفباسیندا و فارس دیلینده آرادان قالخمیش اولاجاق و اوندان ایشلر آسان اولاجاق. بونو ایضاح ائتمه‌لییم کی الیفا مسئله‌سی حاققیندا گره-کدیر قاطعیّت ایشلتسک، میلیونی خالقین، کوتله‌لرین و ایران کیمین بؤیوک، عظمتلی و افتخارلی تاریخی،

مدنيّتي اُولان بير اُولكه نين خير و صلاحيني، اوغورلوشن
گلهجه ييني، اقتصادي، اجتماعي، ديني فرهنگي
ايره لي لشمه سيني و اينكيشافيني نظرده توتماق لازم
دير. بير اساسي و مهم تغدير و تحوّل فارس ديلي و
اليفباسي حاققيندا لازم دير.

منیم ارانه وئردیکیم فارس الیفباسی لایحه سینده ، فارس الیفباسی بوقراروان اولالیدیر	
آ ا ب پ ت ج ه ز ر ث س ش آ ا ب پ ت ج ه ز ر ث س ش	
۲۲ صامت حرف + ۶ صامت = ۲۸ حرف	
زگهواره تا گور دانش بجوی	
زگهواره تا گور دانش بهجی	
توانا بود هر که دانا بود	
ز دانش دهل و پهل برنا بود	
توانا بود هر که دانا بود	
ز دانش دهل و پهل برنا بود	
چه ازان نباشد تن متن متباد	
به دامن بوم د بتر زنند و یک تن متباد	

بهنام خدادادند بتخشایتند و مهریان
 یی ایران، یی کیشور و سلام، ما تو را دوست داریم
 یی ایران، یی خانم، پسر شکوه ما برای هستهلال و آزادان
 رهزالم شاه زورگو را سترنگون کردیم و به جای آن
 رهزالم جمهور را سلام بترقرار ساختیم
 یی ایران، یی سترنگان شمعاندان، ما همتاش تو هستهلال،
 آزادان و رهزالم جمهور سلام به تا آخران چکمی خون
 پاسداران ما کفنام.

یی ایران، یی سترنگان، مام زنگان، ما در پترابتر دهشتناکت
 ما السلام و با آنها مبارزه ما کفنام.
 یی ایران، یی سترنگان، مان، ما در راه آبادان
 ما کفنام و دشتای پنهان و رت را آباد ما کفنام
 مام خفمکنان قمر و دتند: «هترکنس ما تواند ستود آموزان کنند
 و ما تواند انسان بهستود، ستود تست که ما تواند متردم را
 ترهترگون که بهرفتاران نجات دهند»

فارس دیننده بیرمتن

ب نام خدایوند بتختند ی مهربان

ی خدای مهربان !

بهنام ته و با عادت دترسای الی دهره را آغازمان کنانم

ی خدای دانا !

ته را شکر ملاکلام کم به ما توانا الی دادتن ، شنادتدن و قلمادتدن

دادار . کز ته ملاخاهام کم ما را کاران کفتن تا خد را از نادانان

بهرمانام . ما به ته محتاجیم و ته کز همتی به نناز همتان

خدایا چنان کفن ستر انجام کار ته خشنود باش و ما رستگار

و دانش به کندر جهان هاج نیست

تن مضرده و ده جان نادان یکنیست

یتکامیتر بهر گم ما کادگار الی دانش را برای هر متردد زن

مستلمان لازم دانسته است . مستلمانان کم باستوار باشند

کارهای دانهام خد را بهتر انجام مالدند .

یتکامیتر گهرمان قهرمادند : آنچه نذرده خد او تندی مذهب

بترتدال است پرهانزگاران و ایمان و کار شایسته است .

ما مستلمانان باید همتان الی کفتار یتکامیتر گهرمان را در

یاد داشت باشام و خد را کز دگران بترتدالان

کشتور ما سترزمان بهر گم است . کشتور ما کز ده سه به دروا

راه دارد در شمال آن درواک ختر و در جنوب آن خلیج فارس

و در درجای همان قرار دارد. همسایه های کشورها ما در مشرق و

کشورهای افغانستان و پاکستان، در مغرب کشورهای ترکیه

تراق و در شمال کشور های ترکمنستان، جمهوری آذربایجان

و در استان قنبره، کشتور، ماکلهای بسیار دارد.

بترخال از آن که ۹۵۰ ها ستر استیج پیر شد ۵۷ از ۷ دخت است.

کاهش در ۷۰ درصد دانشگاه های غیردولتی دارد. به عبارتی در این دانشگاه ها ستریتیز و

زایا تست. کشتور ۷۰۰ ما ۱۹۰ ده‌های پیر آب دارد که برای کشتاور ۷۰۰ و ۱۹۰

تخلیه و در برق بتر بهسار از آنجا سجد بستم کند.

چهلون خوراک به خوراک ؟ کز جمله آداب خوراک خوراک دین این

تست ک: قبل از خوردن دستها را با آب و صابون بشوئیم

با نام خداوند آغاز کردیم و در پستیز شهادت آن خدا را شد که نامم.

گز خلد دکن، خوراک داغ خلد داران کدنام. با شهاب و تکتند تکتند

تذکرہ ام. خوارک، اخواب، ہجرت ام تا ہجرت بان ترم شلو.

بیتس گز خور دکن، دگهان و دگندانه‌ای خلد را بیشتر الم.

قبل از خوارک، شام و ناهار بخورم زیرا خوارک در تن شام و ناهار
میشهرهای ما را بخوارک کنم ملاکند.

میشهرهای ما، آب خوراک کرم می کشند.

تورک دلیپنده بیرمتن

ریزخانلر قان آرددران و قلاقلانلر هتر اکلان ستمن کتستن گونلر
 خالق آغلر بلر بغلرنتر و سلاقلانلر یاشاقلرلا ، نفتسلر سالت لرد
 هتمس هدالماشدن . آژانلار ، خاتا بانلاردا ، مهعدانلاردا ، کوچ لرد ،
 حتتا بیلک داردو دوک تنگ لرد ، قلددرغان آکلار ملاناب ،
 خلدان کهنن آروادلارن ، کهنن کهنم قلزلارن ، باشلاردان
 چارشابلرلا ، چادرالارلا زهر الک چکلر ، جهرلر ، بالاجا کن - کن کاشک
 قلزلارلا و زو قلقلر ساهر ، کنلارن آکلانلارلا حاللارنا هچ بولر
 ساحمدان آکلارنا هن و وراق دالارلنا باخمادان ، آکلرلا دلدردنالا
 چاپلر ، جهرلرلرلر ، کاکرلرلرلرلر چارشاب - چادرالار غنالممت آپارلرلرلر .
 کاکش لردن حال - آموالارلر آروادلاردان یاخشلراق دهالردن ، گوند
 خالقلر گله زلردن قاباغندا ، کاکش لردن بهرکلردن زهر الک آژانلار
 تلارک ، یازاردا ، کوچ لرد جهرلرلر کهر تله کولوردن ، مسجل لردن
 قاپلس باغلانلرلرلر حتتا دالدا و کله زدن لاپ آزاقلدا خللان خلردا
 مسجل لردن قاباغندا مچور قلقلرلر ، خالقلن مژهدنن مراسلم لردن
 - نمن قاباغدا آغلملرلر - مدرتس لردن ، فارسلاشدرما سالتلر کلبدر -
 جاسلرنا کوروردن لوردن .

بوعيون دتس كئلا سلاهن دهوار لارهندا انان خعت الله كازلمه شده :
 انان وارانلهق ، شاهما پترستانش ورت ورتتن سهوترا لك ، كاكفرت هتر زمان
 فارسجا دانشمادان ابارت دارم . اوشاقلار ، يهنن يهنن لعر ورت دز آنا دال لعر اندن
 باشقا بئر دال بللمعتن بالالارهن گوناھ نه الان ؟ بولارن يهننلار انان لعر ؟
 هيتا تاگيز آچان زامانان بكون ، لنلارا ، آنالار ، دز شيران دال لعر انان
 لاي - لاي دهكاتب به كوك آنالار ، قاري نكتن لعر ، لنلار كاكفرتماق چچون
 قولقلارهن شاران ، لرك آچان ورت ره كاكآ دال لعران ناغل لار سهك كاتاب ،
 كاشه لار ، مكنتب كداسلار بئر - بئرانت دز دغما آنا دال لعر اندر

مستل ، تاچا دهكاتب ، خالق بازارا ، دهكاندا همتا شت لنلار لك دز آنا
 دال لعر اندر دانشلب ، متلام لره ، نازلم لعر مدرست لعران امارت پدن
 بئر لال لعر ، كاكفرت بئر دغما دال لرت لنلارا به كاكفرت وهر لال لعر ، قلسا
 دهستك ، بئر اوشاقلار ، ته كد كاسدا ، هودت هشاكدت ، دز دال لعر اندر
 دانشلار تترانت ورت چاهنل لخر بئرلار . اخه نهجت لالا بال لعر بئر بختشاما
 انان انان لعر ، كور انان لعر ، كه كو خالتن جانندا ، روحوندا انان بئر دال لال بئر
 خالنجسان ورت كه بوجاسنا ارادان آچار ب لننن كه كونو قوروقاق ؟

كازلمه جانر لال لعر زامان ۱۹۹۰ - نجل ان
 عينا دتن آل كوتزدان بئر سلا آرتشماللار آرتش زامان ۱۹۹۷ - نجل ان .

اگر فارس الیفا سی سولدان ساغا یازیلسا، بیرچوخ
 جتینلیک لر و آنلاشیلمازلیقلاری آرادان قالدیرماق
 اولار. منیم بو حاقدا چالیشدیقلاریمدان بیرواریانتی-
 نی، اؤرنک اولاراق گؤستریمک ایسته بیرم:

ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ
 آ - ب - پ - ک - س - ج - ح - ه - خ - د - ذ - ر - ز
 ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ
 ی - و - ن - م - ل - ق - ف - ک - گ - غ - ش
 ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ - ٲ
 ای - ا - آ - ا - ا - ا

بوشکیل بیزیم اوچون فارس الیفا سیندا

اولان «آ» حرفینی خاطیرلادی

بو شکیل ده باخاراق فارس الیفا سیندا

اولان «ب» حرفینی یاداسالیر

بو شکیل «ت» حرفینی خاطیرلادی

بو شکیل فارس الیفا سیندا کی «س» حرفینی

ٲ ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ
 ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ ٲ
 ٲ ٲ

خاطیرلادیر.

بو شکیل فارس الیفباسیندا اُولان «ج» حرفینی

خاطیرلادیر.

بو شکیل ده «ج» حرفینی بیزیم اوچون یادا

سالیر.

بو شکیل ده فارس الیفباسیندا همان «خ» حرفی

دیر.

بو شکیل ده فارس الیفباسیندا اُولان «ه» حرفینی

خاطیرلادیر.

بو شکیل همان «د» حرفی دیر

بو شکیل فارس الیفباسیندا اُولان «ذ» حرفینی

خاطیرلادیر

بو شکیل فارس الیفباسیندا اُولان «ر» حرفینی

بیزیم اوچون خاطیرلادیر.

بو شکیل ده فارس الیفباسیندا اُولان «ز»، «ژ» حرفینی

بیزه خاطیرلادیر.

بو شکل ده ایستر ایسته مز «ش» حرفینی

خاطیرلادیر.

بوشکیل ده فارس الیفباسیندا اولان «غ»

حرفینی بیزیم اوچون خاطیرلادیر.

بوشکیل فارس الیفباسیندا اولان «ک»

حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل فارس الیفباسیندا اولان «گ»

حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل فارس الیفباسیندا اولان «ف»

حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل فارس الیفباسیندا کی «ق»

حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل همان «ل» حرفی دیر.

بوشکیل فارس الیفباسیندا اولان «م» حرفینی

خاطیرلادیر.

بوشکیل ده فارس الیفباسیندا کی «ن» حرفینی

خاطیرلادیر.

ع ع
س س
ص ص
خ خ
ق ق
ل
م
ن ن
و و
س
ل ل
ی ی
۷
ف ف
ق ق
ق ق

بوشکیل ده «و» حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل ده «ی» حرفینی یاداسالیر.

بوشکیل «ا» صائیت حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل «آ» صائیت حرفینی خاطیرلادیر.

بوشکیل ده اؤکلملهلرین سؤنوندا قرار توتورکی
 فارسجا جملهنی اؤخویاندا، اؤکلمه، سونراکی کلمهیه
 عاید اولونور مثال اوچون: برای خودم کار نیکو.
 بوشکیل ده بیزیم اوچون «ا» صائیت حرفینی
 خاطیرلادیر.

بوشکیل ده بیزیم اوچون «ای» صائیت حرفینی
 خاطیرلادیر.

بوشکیل ده فارس دیلینده اولان «او» صائیت حرفینی
 خاطیرلادیر.

بئله لیک له گؤرورسونوز کی من سئچدیگیم
 الیفبا حرف لرینین شکلینده چالیشمیشام ائله بیر

فورمادا شکیل لر ترتیب وئریم کی بیزیم اوچون اۇز
تای لارینی ایندیکی فارس ایفباسیندا اولانلاری
خاطرلادا و همچین گۇزه‌لیگی و ساده لیگی، آل
یاتیملیغی اوللا.

مثال اوچون فارس دیلینده اولان بیرننجه جمله
لره، بو ترتیب ائتدیگیم یئنی فارس ایفباسی‌ایله
کی سۇلدان ساغا یازیلیر دقت ائدین.

بنام خداوند بخشاینده مهربان

УЛУТР, ЧРТАУ, УЧУТСТУ, ПЛОУТУ

ماه مبارک رمضان ، ماه وحدت است ، ماه میهمانی خداست . (امام خمینی)

$P_{T0} \vee P_{FUTS15} \vee S1P1STU, P_{T0} \vee 910 > 14 \text{ 1mH}$,

$p_{T\theta} \vee p_{\theta|PTU} \vee \dot{c}_{f>T_{max}} . (1^{st} T^P \dot{c}_{f \leq T_{max}})$

کارخانہ تراکتور سازی و بیمارستان روانیژی ارمیہ در دہ مبارکہ فجر افشاح شد

УТСЭТАИСИ ЕЛWTVЕРWТЭУ 91 УУРТСИWЕТА v СИ9ТА -

የፊደላዊነት ምርመራ ምርመራ ምርመራ ምርመራ ምርመራ

1875-1876

اولین انفجار نور انقلاب و آتش خرمن سوز طاغوت

از کانون همیشه گرم آذربایجان عزیز که در راس آن

تبریز قرار دارد با قیام دلیرانه مردم غیور و

پراحساس تبریز به مَنْصِه ظهور رسید قیام تبریز کمر

طاغوت را شکست و لرزه بر ارکان طاغوتیان انداخت و

راه گشا و الهام بخش همه اقشار و شهرهای ایران

زمین گردید همانطوری که انقلاب مشروطیت با استبداد

محمد علی شاه می رفت از هم بپاشد و چراغ انقلاب رو

به خاموشی نهاده بود، قیام مردانه و متهورانه
مردم تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان سردار و
سالار ملی ایران انقلاب مشروطیت را نجات داده و
نگذاشت خون شهدای این انقلاب به هدر رود در 29
بهمن سال 56 نهضت دلیرانه مردم تبریز روغن به
چراغ پرفروغ انقلاب اسلامی ایران ریخت.

[illegible]

خط والیفبا

لایحه لری

«تورک خالقاری اوچون ایفبا»

«عموم تورک ایفباسی یاراتماق سعی لری و بونون اهمیتی»

خطین، یازینین، مختلف ایفبالارین یارانماسی
 بیر سیرا شکیلر و نیشانلر واسیطه سیله، بیلکلی
 و بیلگی لری بیر- بیرلرینه، نسیلدن نسیله
 چاتدیрмаق دئمکدیر. بو، اینسان اوچون بؤیوک،
 ایشیقلی و فخر ائتمه لی بیر ایش ساییلیر. بو، همده
 یوکسک عاغل و ایدراکین منطیقی نتیجه سیدیر.
 ایندیکی زاماندا دونیانین تئخنیکی و الکترونیک
 علاقه لرینی، بیلگی و معلوماتلارینی، بئله گئنیش
 شکیلده و تئزلیکله یایماق، نظرده توتولان عنوانا
 چاتدیрмаق، دونیانین بو باشیندان او باشینا
 یئتیرمک، یئر اوزه رینده کی اینسانین آن آسکی،
 وفالی مونیسی اولان، یازی و خط واسیطه سیله
 مومکوندور. بونا گؤرده یازی همیشه اؤز میثیل سیز
 دهیر و اهمیتی نی ساخلاییب و ساخلایاقدیر. بیر آز
 دقت ائتسک گؤره ریککی، دنیا دا خط آن قدیم ازلدن

ایندییه قَدهر، اینکیشاف تاپیب. یئنه ده مختلف نوع و فورمالاردا، باشقا - باشقا شکللرده، اینسانلار اوندان استفاده ائدیرلر.

اینسانلارین بؤیوک مدنی دهرلریندن بیرى ساییلان خطّ، هر جور زامان و مکان محدودیتلرینه قالیب گلیر و اوزون مدت دیرکی، اؤز موقعینی قوروپوب ساхлаماقدادیر.

بشرین یاراتدیغی خطلرین، یازی نوع لارینین چوخونو بیز تانییریق. مثلاً سس واسیطه سیله ایفاده اولونان لاتین، یونان، روس، مختلف هیند خطلر، یاخود ناقیمس و غیر کامیل خطلردن عرب، عبری یازیسی و یا بونلارین قارشید سیندا آ سیانین شرقینده اولان خالقلارین خطلری کی، سسلر واسیطه سیله یوخ، بلکه معین علامتله (هیروگلیفلر) اساسیندا دوزه لیب و دئمک اولارکی، شکل واسیطه سیله درک ائدیلن بیر خطلردیر. بو خط نوعونده، شکلله باخاراق گرهک آنلاشیلاکی،

نه حاقدا دانیشیلیر و یازینین مقصدی نه دیر. بو خط نوعونده، حرفین شکیل علامتی ایله، ایفاده ائدهجه-ییی معنا آراسیندا یاخینلیق واردیر. بوندان باشقا، بیر سیرا خطلر وارکی، بونلار یاری هجالی و یاری هیروگلیفلرله دوزه لیر (اؤرنک اوچون ژاپن خالقینین خطّنی آد آپارا بیلهریک). بونلاردا سس و شکیل بیر- بیرینی تاماملاییر.

البته آمئریکا قیطعه سی تاپیلما میشدان اۇنجه، اورادا دا ابتدایی حالتده (مرکزی اورتقا آمئریکادا) یازی وار-ایمیش کی، اورانین اؤز یئرلی ساکینلری همین خط ایله یازیرمیشلار و لاکین اونلارا ایندی ده خط دئییلیر.

چونکی اونلار تکجه اشیا لارین شکلینی چکیردیلر کی، بو، بیر نوع خاص خبرلری چا تديرماق اوچون ایدی. بو همین شکیلر، نه سس، نه هجا، نه ده سؤز ساییلیردی. بو شکیلر کانکرئت بیر مطلب آنلتماق

اوچون ایدی کی، بونلارا دا خطشناسلار «فیکیر گؤسته رن خط» (ایدئو گرافیک یازی) دئییر لر. بوتون بو دئییلن لرله یاناشی، ایکی میخی خطی ده واردیر کی، یازی باخیمیندان قدیم یاخین شرقی دونیا یا تانیتدیریب. بونلارین بیر میصیر هیروگلیف خطی و دیگر ایسه سومئر (شومئر) هیروگلیف خطی دیر.

اونلاردان باشقا، سامی الیفالی خطده وارکی، یاخین شرقده تاپیلیب و سئومرلردن آلینیب دوزه لیب. همین خط نوعو اوللر ناقیم، غیر کامیل اولاراق، تکجه صامیت سسلری احاطه ائدیردی. آما سونرالار صائیت سسلرین آرتیریلما سی ایله داها مکمل اولوب یونان ولاتین یازی سی شکلینده دونیانین بؤیوک بیر حیصه سینه اؤز قدرتینی یا یا بیلیب. بونودا نظره آلاق کی، آوروپانین یازی و یا خطین یارانما سیندا، اسکی شرقه گؤره هئج بیر خصوصی و نظره چارپا جاق فعالیتی اولماییب. آروپا خالقلاری اؤرنک اوچون

بیر خط نوعو یارادا بيلمه ییب کی، یئر اوزهرینده یایلا و دهیرلی سایلا بیله و اینسانلاری اؤز کؤلگه سی آلتینا آلا بیله. بونو آرتیق بوتون دونیا اعتراف ائدیرکی، خط و یازی باخیمیندان، آروپا، قوجا شرقه بورجلودور.

آن قدیم یازی فورما و شکیللری، شرقین مختلف یئرلرینده یارانیب، اینتیشار تاپیب، دونیا یا یاییلیب. تکجه آروپا دئییل، دیگر قیطعه لرده کی خاقلاردا، یازینی شرقدن (ایلک اؤنجه سومئرلردن) گؤتوروبلر.

دوغرودور اونلار، شرقده موجود اولان خطلری، اولدوغو کیمی قبول ائتمه ییبلر، اؤز علاوه لرینی آرتیریب و ده ییشیکلیینی ده ائدیبلر. لاکین کؤک، اساس، شرقین آدی ایله باغلی اولموشدور. شرق بوتون دونیادا، خطین ایلک معلیمی کیمی تانییر. آن اسکی خط، سومئر (شومئر) هیروگلیف میخ خطی دیر کی

میسرین هیروگلیف خطینده قدیم دیر. یئر اوزه رینده بیرینجی خطی، میخی هیروگلیف شکلینده ایلمک ذفّه، تورک سؤیلو سومئر (شومئر) خالق یارادیب کی، اونلار بونولا شومئر مدنیتی نی بارا یئتیردی لر و فورمالا شیردی لر و گنت گنده گنیشلندی ریب، باشقا یئرلرده یایدی لر. شومئرلر 3000 ایل ائرادان اؤنجه بو مدنیتلرینی، خطله بیرلیکده، سونرالار بویئرلرده مسکن سالان بابیل لیلره تاپ شیردی لر و اونلاردان سونرا دا آکادلار و باشقا سامی خاقلار دا سومئرلرین میخی خطی نی، هابئله بؤیوک، پارلاق مدنیتلرینی قبول ائتدی لر.

میخی خطی نی، اسکی شرقین لاتینی آدلاندیری بلار. میصیر و سومئر هیروگلیف الیفاسیندان توره میش بیر چوخ مختلف خطلر، بوتون یئر اوزونده آمئریکا قیطعه سینده کی «اینکا» و «مایا» خاقلاریندان توتמוש، هینده، چین، ژاپن، اورتا آسیا، آروپا و

آفريقا يا قدهر آيرى - آيرى يئرلرده خالقلار و
اؤلکه لر آراسيندا ياييلاراق اينديكى نسيلره
يئتيشيدير.

بيز توركلرده بو قايدادان استيئنا دئيليک و
اؤزوموز اوچون اليغباميز، يازى - پوزوموز اولوب .
بئلهكى، قديم تورکيستاندا اويغور و رونيك (اورخون
اليغباسى) خطلىرى يارانيب و اوزون بير مدت
ياشاييب. همين اليغبا ايله مئقولستان (مغولستان)،
چين و اويغورستان اراضى-لرينده، داش کيتابه-لر
اوزه-رينده، ايلکين روايت و داستانلار يازييا
آلينيپ. هله ده بو داش کيتابه-لردن بيرچوخو قورونوب
ساخلانيلير. بونلارا ايلکين اليغباميزين داش هئیکل-
لرى ده دئمک اولار.

سونرالار اورخون اليغباسى معين عاميل-لره گؤره
سؤنوب و اورتادان قالديريليپ. بونا گؤره منيم
مقصديم بودوركى، اؤز تورک خالقلاريميز اوچون يئننى

اوصول و قایدا ایله بیر الیفباترتیب ائدیم.
اومیدیم وارکی، گلهجکده بو بیر نئجه فورما و
واریانتدا اولان الیفبالاریمدان، زامانی چاتسا
استفاده اولونا. البتّه، بونلار یالنیز بیر اؤرنک و
نمونه ده اولاییلر. بئله ده اولاییلرکی، گلهجکده
یئنی الیفا ترتیب ائدیلمک بو تجربه دن، گرافیک
چالیشمالاردان و ترتیب اوصول لاریندان استفاده
ائدیلرین. بوتون حاللاردا بو، جمعیتین مدنی
اینکیشافینا، تورک دونیاسینین معنوی بیرلیگینه،
بیزیم کیچیک تۇحفه میز اولاردی. حساب ائدیرم کی،
بو، چوخ میللتلی و مختلف مکانلاردا، اۆلکه لرده
یاشایان تورکلر اوچون بیر بیرلیک خطی، واحد یازی
یاراتماق نمونه سی ساییلابیلر. چونکی خطین
بیرلیگینه تورک خالق لارینین بیر بیرینه یاخین
اولماغی، بیر بیرینین تجروبه و بیلگی لریندن،
خبرلریندن، اینفورماسیاندان هر ساحه ده استفاده

اۋز عكسینی تاپمیشدیر.

تورک خالقلا رینین یازیسی، دیلی و دانیشیغی اوچون، خط مسئلهسی کؤکلو، قدرتلی، ضروری و تأثیرلی بیر مسئله دیر. بو هدفه چاتماق اوچون چوخ چالیشماق لازیم دیر. اوزون ایللر عرضینده همین مقصدله نڈجه نوع الیفبا ترتیب اۋتمیشم کی، بونلاریندا دوخسان فایضی (90%) مستقیل الیفبالار دیر. بو الیفبالاردا کی حرف و اشاره لرین چوخو، باشقا خالقلا رین یازی سیستمینده یو خدور و بش فایضلیک اوخشارلیغین اولماسیدا اۋز آلمده دئییلدی. چونکی منیم استناد اۋتدیگیم قانون - قایدالار تورک دیلینین فونتیکاسینا اساسلانیدیغی اوچون، بعضاً بو دیلین فونتیک سیستمی ایله سسله شن باشقا خالقلا رین الیفباسیندا کی معین اشاره لره اویغون گلیردی. بونلار چوخ آز دیر. تکلیف اۋتدیگیم الیفبا اساساً مستقیل و یئنی دیر و اونو «تورک خطی»

آدلانديرماق يئرسيز دئييل. بو، او قدهر بنزه رسيوز
اولماليديركى، دونيا خالقلىرى اوزاقدان باخان
كىمى، اونون «تورك خطى» اولدوغونو يقين ائتمه
ليديلر. بئله فرضيه لر مئيدانا چيخا بيلر كى، بو
اليفبالار بىزى دونيا مدنيتيندن، اونون
اينكىشافيندان، تئخنيكاسيندان آيرى ساليرو
أوزامان باشقا بير سؤالدا مئيدانا چيخير : بس نه
اوچون اليفبالارى هئچ بير خالقين يازى فورمالارينا
اوخشامايان ژاپن، چين و كره (كارئيا) خالقلىرى،
ديگر خالقلاردان و اؤلكه لردن گئرىده قالماييب؟!

بو حسابلا گره ك ايندييه قدهر ژاپن و چين
خالقلىرى دونيا مدنيتيندن، تئخنيكاسيندان،
صنعتيدن، اينجه صنعت و سايره دن گئرىيه قالميش
اولايديلار. چونكى اونلارين خطينده بير سؤز، يا حرف
يازماق ايسته سك، بىز لر گره ك بيرنئجه دقيقه
فيكىرله شك . حتى بو خالقلىرىن يازيسيندا قلمى

ھارادان قويوب ھارادا دايانماغي دا بيلميريك.

آنجاق آچيق - آشكار گۇروركىكى ، ھمين خالقلار چوخ
 ساحەلر دە ايرەلى دەدىلر و دونيايا مئيدان
 اوخويورلار. حالبوكى اونلار ايندىيە قەدەر، نئجە
 دئيهلر، اؤز دونلاريندان چيخمايبلار و قديم عادت
 عنعنەلرينى، رسملرينى و دبلرينى و اوتور --دورو
 شوقلاريني اَلَدَن يئره قويما ييبلار. ژاپن و چين
 خالقى بير چوخ ساحەلر دە اؤز يوللارى ايله گنديرلر.
 بيزلر كيمي و يا باشقا بير چوخ خالقلار كيمي، غرب
 يولو ايله گنتمير و اؤز قانون - قايدالاريني، خط-
 لريني، دانيشيقلاريني، موسيقىلرينى محكم سورته
 قورويوب ساخلايىرلار. اگر تكليف ائتديگيم اليڤبايا،
 ياخود اليڤبالارا، چتين يازيلماق دامغاسى و ورولوب
 ، عيب ايراد توتولورسا، دئمەلیم كى بونون ھئج
 يئرى يوخدور و يئرسيز ايراد دير. بو ظاهيراً بئله-
 دير. بورادا وور- توت 20 فاييىش چتينلىك اولاييلر.

بوداکی ، ایلک دفعه باخاندا چتین گلیر، آما هنج-
 ده گوروندویو قدهر چتین دئییلدیرو اورنک اوچون
 دئییمکی ، منیم بو الیفالاریمدا «ج» حرفی (سی)
 آداما بیر آز چتین و قاریشیق گلیرکی، بو الیفا
 فونتیک قانون- قایدا اوزه رینده بینا اولونموش و
 حساب - کیتاب ایله دوزه لمیشدیر. همین قایدالاری
 مکمل منیمسین شخص اوچون «ج» حرفی ده آسان گله
 بیلر. چونکی من حرفلری ترتیب ائنده رکن اونلارین
 یازیلیشین، عمله گلمه خصوصیتلری ایله وحدتده
 نظره آلمیشام. دئمه لی، چتینلیک وارسا، بو ،
 حرفین، اشاره نین فورماسیندا دئییل، دانیشیق سس-
 لرینین اؤزلرینین عمله گلمه پرینسیپلرینده دیر.
 «ج» حرفی ، یا خود سسی ده همین قایدا یا تابع دیر.
 حاضیرلادیغیم الیفالاردا بیر قایدا دا بئله دیرکی،
 یازی پروئسئسینده هر زامان، همیشه یانلیشان
 دوزگونه ساری گئدیلیلر. خصوصاً او آداملارکی،

ساوادلاری آزدير(البته ادبی و گراماتيكا ساوادی آز اولانلار)، و يا هنج ساوادی اولمايانلار. اولنلارين عادی دانیشیقلاری هر هانسی بیر یازی اوچون جیدی بیر چتینلیک تورتمه یه جکدير. چونکی من اؤزوم مسئله نین بو جهتینی تکجه اؤز یاشادیغیم یئرده یعنی ایران آذربایجانین مختلف بؤلگه لیرینده دؤنه-دؤنه مشاهیده ائتمیشم. بئله کی سویداشلاریمین دانیشیقلا ریندا سسلر چوخ واختی ده ییشیلیر و سسلر اؤز یئرلرینده، دوزگون شکیلده سسلنمیر. بونودا دئمه لیم کی، من ایلك دفعه بو ایفبالاری یاراتماغا باشلایاندا ایلك نؤبه ده آذربایجان خالقى اوچون واحید بیر مستقیل، بنزه رسیز شکیلده ایفبا حاضیرلاماق قصدینده اولموشام. آمما سونرا ایشیمی یاریلایاندا، فیکریمه بو دوشدو کی، تورک خالقلا ری اوچون ده بئله بیر یئنی، واحید، مستقیل و بنزه-رسیز ایفبا یا احتیاج واردیر. اونا گؤره ده نیّتى-

مین و فعالیت‌مین دایره‌سینی گنیش لندیردیم و تورکی خالق‌لاری اوچون بیر یذنی، مستقیل و واحد الیفا یاراتماغینا تشبوت گؤستریدیم. بیر مسئله وار کی، سیزه تقدیم اولو نالار، منیم الیفا حاققیندا کی دوشونجه‌لریمین آلی فایض‌دیر یعنی یاریسیدیر. آلاه قویسا و عؤمور وفا قیلسا، سونرا قالان آلی فایض‌ده یازیب بونا علاوه ائده‌جیم. هله‌لیک ایسه تورکی خالق‌لاری اوچون مقبول ساییلان عمومی قانون و قایدالاری فونتیک باخیمیندان نظره آلمیشام. چالیشمیشام کی، بیر سیرا باشقا تورکی خالق‌لاریندا دانیشیغینی و سسلرینی آغیز بوشلوغوندا چیخما قایدالارینی اساس گؤتورموشم. لاکین ائله خصوصی حالاردا موجود دور کی، منیم اؤنلار باره‌سینده دوغرو - دوزگون بیلیک و معلوماتیم یوخدور. هله‌لیک بئله اینجه لیک‌لری نظره آلابیلمیشم. مثلاً اؤزبک، تورکیه، قزاق، قرقیز و...

خالقینین دانیشیق و تلفوظونده معین فرقلی جهتترین
اولدوغو منه معلومدور. تورک دیلینین بیر
قولوندان، باشقا بیر قولونا گنجهرک صائیتلرده-
یشیلیر. مثال اوچون تورک اۆزبک دیلینده «أ ا»
چئویریلیر «آ A» سسینه - «أ ا» چئویریلیر «إ E»
یه - «آ A» چئویریلیر «أ O» یا - «أ O»
چئویریلیر «او U» یا .

گاها گؤرونورکی بیر صائیت، تورک دیلینین بیر
قولوندان اوبیری قولونا گدچرکن، چئویریلیر بیر
صائیته. مثال اوچون :

«ایى i» چئویریلیر «ى y» یا ایل ← ییل

ایلان ← ییلان

«او U» چئویریلیر «ى y» یا اولدوز ←

ییلدیز

صائیت چئویریلیر باشقا صائیته

«ایى i» چئویریلیر «إ E» یه گیی ← گئی

Gey ← Giy

گيجه ← گئجه Gicə ← Gecə

« E » چئويريلير « ايى i » يه

گئتديم ← گيتديم Getdim ← Gitdim

« ايى i » چئويريلير « اأ » يه

بين ←

بن Bin ← bən

تورک ديلينده آن قديم زامانلاردان برى، ايندىيه
 قدهر بوتون مختلف قوللاريندا، ساميتلرين بير-
 بيرينه چئويريلمهسى اؤزونه مخصوص قانون - قايداسى
 وار.

قديم گؤک تورک (اورخون - يئنى سئى) تورکجه
 سينده :

« د » چئويريلير « ت » يا يولدا ← يولتا yolda

← volta

« خ » چئويريلير « گ » يا اؤخ ← اوق Ox ← Oq

« ي » چئويريلير « گ » يا بهي ← بگ Bəg ← Bəy

«خ» چئويريلير «ك» يا خاقان ← كاقان Xaqan

←Kaqa

«ب» چئويريلير «پ» يا اوتوروب ← اولتوروب

Olturub ← Olturub

«گ» چئويريلير «ک»يا گوموش ← کوموش

Kümüş ←Kümüş

«ش» چئويريلير «س» يا ائشيت ← ائسيد Eşit←

Esid

«ت» چئويريلير «د» يا ائشيت ← ائسيد Eşit

← Esid

«د» چئويريلير «ت» يا دوقوز ← توكوز

Tokuz ←Doquz

قديم اويغور تورکجه سينده :

«ق» چئويريلير «ک» يا قاشی ← کاشی Qaşı←

Kaşı

«د» چئويريلير «ت» يا دئسم ← تيسم desəm

← Tisəm

«گ» چئويريلير «ى» يا گوجلۇ ← كوجلۇ Güclü ←

Küçlü

«ج» چئويريلير «ج» يا گوجلۇ ← كوجلۇ Güclü ←

Küçlü

گۆزۇ قارام ← كۆزى كارام Gözüqaram ← Közikaram

قديم اورتا توركجه سينده «م» چئويريلير «ب» يا

:

مينديم ← بينديم Bindim ← Mindim

«د» چئويريلير «ت» يا دۆه ← تۆه dəvə ←

Təvə

قره خانى يا كاشغرى توركجه سينده و همچنين

خوارزم توركجه سينده :

«و» چئويريلير «ب» يا ائو ← ائب

← ev eb

وارماق ← بارماق Varmaq ← Barmaq

«گ» چئويريلير «گ»يا گون ← کون Gün ←

kün

يئنى و معاصر تورک ديلينده اۇزبک تورکجه سينده

:

«ح» چئويريلير «خ» يا - «ج» چئويريلير «ژ» يا -

«ف» چئويريلير «پ» يا - «ل» چئويريلير «ن» يا

و يئنى تورکيه تورکجه سينده :

«خ» چئويريلير «ح»يا خانيم ← حانيم

hanim ← Xanim

«ق» و «خ» چئويريلير «ک»يا قورخماق ←

Korkmak ← Qorxmaq کورکماک

«ب» چئويريلير «و» يا - «ج» چئويريلير «ج»يا

- «ک» چئويريلير «غ» و «گ» يا - «پ» چئويريلير «ب» يا -

«ت» چئويريلير «د»يا .

ديل آرخاسى قيسا صائيت ساييلان «ايى I» صائيتى،

ديليميزين تاريخى عابيده لرينده و اسكى چاغلاردا

یازیلیمیش کیتابلاردا شکیلچی مورفم-لرده چوخ آز

ایشلنمیش، یئرینی دوداقلانان «U» صائیتینه

وئرمیشدیر مثال اوچون :

آسیلی ← آسیلو asılı ← asılı

جانیمی ← جانومی Canımı ← Canımı

داتلی ← دانلو datlı ← datlı

آلیر ← آلور alur ← alur

زاواللی ← زاواللو Zavallı ← Zavallı

قیزیللی ← قیزیللو Qızıllı ← Qızıllı

بری ← برو bəru ← bəru

قارشیسینا ← قارشوسینا Qarşısına ← Qarşısına

آغی ← آغو ağı ← ağı

قارشى ← قارشو Qarşı ← Qarşı

قوندوغو ← قونديغی Qonduğı ← Qonduğı

قوچو ← قوچی Qoçu ← Qoçu

منيم حاضيرلاديغيم اليفبانين اوستونلوكلريندن
 بيرىده اوندان عبارتديركى بوراداكيلارين هاميسى
 مختلف تورک خالقلارينين فونتیکاسى اوزهرينده قرار
 توتوب و بو، معين عمومى لشديرمه لـ
 آپارماغا، ايمكان وئريب. گؤستريلن تورک خالقلارين
 ديللرينده اوسسلرکى، بير-بيرينه چوخ ياخينديرلار و
 يا بير-بيريله علاقه دارديلار، ياخود ده ييشيك
 دو شورلر، حتى بير سيرا سسلر کى، بير خالقين
 ديليندن باشقا خالقين ديلينه ده ييشيب باشقا سسلر
 عمله گتيريرلر، اونلاريندا تلفوظ ويازيليشيني نظره
 آلماغا چاليشميشام.

بير مسئله يه ده باخماغا احتياج واردير. بيزيم
 تکليف ائتديگيميز اليفبالارين هارا سى مثلاً روس-
 کيريل اليفباسيندان چتيندير؟ بس ايندييه قدهر
 آذربايجان، تورکمن، کازاخستان، قرقيز، اؤزبک
 اوشاقلارى مکتبلرده بو حرفلرى (اليفبانى) نئجه

اؤیره نیب یازیبلار؟ حالبوکی گؤستریلن الیفبادا بیر
 سیرا حرفلرین یازیلیشی چوخدا آسان دئییل، آما
 گؤرورسونوزکی ، ایندی یازاندا، قلم اونلارین
 آلینده یاغ کیمی سوزور. بوتون چتینلیکلر آسانلیقلا
 دفع ائدیلیلر. گؤتورهک «گ» K یا «ف» Ф حرفلرینی.
 اصلینده هر ایکی حرفی یازماق چتین دیر. یاخود «ژ»
 Ж حرفی ده آسان یازیلا بیلمز. باشقا خالقلارین
 الیفالاریندادا بئله چتین حرفلر و اشاره لر آز
 دئییلدیر. دئمەلی یازیلیشدا موجود اول بیلەجک
 چتینلیک، واحید الیفا یاراتماق ایدە یاسینین
 قارشیسینا سد و مانیعە چکەمەلیدیر و اؤرنک اوچون
 کرە (کارئیا) ، ژاپن، چین، هیندوستان، بنگال،
 مغول، تایلند و باشقا الیفالاری نظردن کئچیرمک
 کیفایتدیر.

اوخوجولارا تقدیم ائدیلن الیفا لایحەلرینین بیر
 واریانتی قدیم اورخون عابیدەلریندەکی یازیلارا

معين بنزهيشى و اوخشارليغى واردير. بونلار اصلا اورخون يازيسى و اليفباسى ايله عينيّت تشكيل ائتمير. بورادا كؤكه قايديش معنا سيندا اورخون اليفباسى ايله نام منبعينه چئويريلميش، همين يازيداكى بعضى عنصرلردن استفاده اولونموشدور.

دونيادا معين گروپ خالقلار اوچون اليفبا ياراتماق تشبوتلرى تاريخ بويو موجود اولموشدو. مثلاً ارمنى و اسلاويان خالقلارينين اليفباسى، ياخود عرب خالقلارينين اليفباسى و سايره. اورخون اليفباسى-دا اصلينده عموم تورک اليفباسى ايدى. لاکين عصيرلر کئچميش، تاريخه دؤنموشدور. اؤنا گؤره ده تاريخين آيرى- آيرى واختلاريندا تورک خالقلارى اوچون واحيد اليفبا ياراتماق ايده ياسينين نه واختسا يئنى دن جانلناماسى احتمالى واردير. منيم تکليف ائتديگيم اليفبادا ياخين ويا اوزاق گلهجکده مئيدانا چيخا بيلهجک، همين ايدئيا اوچون نظرده توتولور. بيز بو

الیفا لایحه‌لرینین نه زامانسا اولدوغو کیمی، قبول
 ائدیله‌جه‌یینی ده دوشونموروک. شوپه‌سیز گل‌جه‌ک
 الیف‌باچیلار یالنیز بیزیم تکلیف لریمیزین فایدالی
 جهت‌لریندن استفاده ائده بیلرکی، ائله بونون اوچون
 ده بو قدەر زحمتی چکمه‌یه ده‌یردی.

حاضیردا ایران و عراق تورکمن‌لری آراسیندا عرب
 الیف‌باسیندان استفاده ائدیلیر. تورکیه‌ده لاتین
 حروفاتی قرار توتوب. اورتا آسیا و قافقاز تورکلری
 آراسیندا روس-کیریل الیف‌باسی اساس گؤتوروور.
 قوزئی آذربایجاندا کیریلدن لاتین خطینه کئچید
 اوچون حاضیرلیق ایشلری آپاریلیر. بیز بوتون
 استفاده‌ده اولان الیف‌بالارا حؤرمّت و احتیراملا
 یاناشیریق. بلکه‌ده هئچ بیر خالقین و دؤولتین
 عصرلر، ایللر بویوقبول ائدیپ ایشلتدیگی
 الیف‌بالاردان آل چکمه‌سینه هئچ احتیاجدا یوخدور.
 داها دوغروسو، بو، هر خالقین و یا دؤولتین داخیلی

ايشيدير بونا قاريشماق، حۇكوم وئرمك دوغرو دئيىلدىرو آنجاق هر كسین اۆز اليىباسینی ساخلاماق شرطيله تورک خالقلارينین بير- بيرلرينین مدنيتینی، تاريخینی، اقتصادى وضعيتینی اۆیرنمه لری اوچون، عمومى بير اليىفا ياراتما لاریدا فايىدالى اولايىلر. بيز اۆز اليىفبالاريمیزی حاضيرلايارکن بۇله بير فيکيرده اولموشوق. بيزيم فيکريمیزجه، واحيد عموم تورک اليىفباسى اقتصادى- مدنى علاقه لرين گئيشلنمه سینی و داها ثمره لى تشکيلینی آسانلاشديرا بيلر.

تورک دىلى يئر اوزه رينده اولان بوتون ديللر ايچهريسينده، خالقار آراسيندا دانىشيلان ديللر ايچينده آن كاميل، كۆكلو، زنگين، قانون - قايىدالى ديللردن بيريسى ساييلير و قيناماساز دئمک اولار آن قودرتلى، قانون قايىدالى، نظملى-نظاملى و طبعى، گۆزهل هئجالى ديلدير و يئر اوزه رينده بير چوخ

اۆلكەلەر و چوخلو خالقلاری اۆز قانادینین آلتینا
 آلیب. تورک دیلی بوتون دیلر آرا سیندا، تکجه
 دیلیرکی باشقا دیلرله گۆره چوخلو طبیعتدن ایلهام
 آلینیب وطبیعتده اولان سسلردن گۆتورولوب و هله ده
 کی وار، بوتون تورک دیلی خالقلارین دیلینده،
 دانیشیغیندا ایشله نیر و گۆرونور واوناه گۆره ده
 جورعتله دئییه بیلهریک کی بودیل آن طبیعی دیلیر
 بوتون دیلر آراسیندا. نمونه اوچون بیرنئجه
 اۆرنکه باخین:

چیقّیلتی - جینگیلتی - ویژئیلتی - دینگیلتی -
 نیقّیلتی - چیققاجیق - واققیلتی - ملّهمک - ماویلیر
 - قورّاقور - خیریلدا دیر - شیریلتی - لهّه دیم - پیش
 بیش- قاپیجیریلیر - هاوا گورولدور- گورها گور -
 شیرها شیر - تاققا توق - نیقّقانیق - تاققیلدا تاق
 - قارنیم قوروللور - شاققیلدا تاق - قاققیلدا تاق -

تورک ديلينده دانيشماغا چيخماق اوچون يا اينكى
 بو ديل ايله يول يئري مڪ او چون بير نڈچه آل
 آغاجينا (قولتوق آغاجينا) احتياج وار كي عبارتدير
 سسلي سسلردن يا سسلي اليغبالاردان كي اونلاري تورک
 ديلينين چرچيوه لري آدلانديرا بيلهريک و بو ديلين
 چرچيوه لرين ايکيه بؤل مڪ اولار البتده فونيتک
 باخيمندان :

1- بيرينجي گروپ چنهلي، دوداقلانمايان يوکسک

سسلي، گورسسلي لر

2- ايکينجي گروپ دوداقلانان دوداقلي قيسسا سسلي

يوموشاق سسلي لر

تورک ديلي بونلارين واسيطه سي و يارديميلا
 بيزلرين آغزيندا عمله گلير و آغيز بوشلوغوندان
 ائشيگه چيخاريلير و بونلار او سسلردنديلرکي گاهدان
 نفس يوران اولورلار و گاهداندا سسلرين
 آغيرلاشماغينين و نفس يوروجولوغون قارشيسي ني

آليرلار ولى عموميتله و كلى حالتده صائيتلرى نفس
 يوران سسلر آدلانديرا بيلهريك چونكى بو سسلر
 (صائيتلر) باشقا سسلرين (صاميتلرين) ياپيشيغيندا
 گلركن، آغيز بوشلوغوندا انئشيگه چىخاركن، اينسان
 اورگانىسمىنين نفسىنين راحتليغينا هئچ ياردىمى
 اولمور و نفسى بير قدهرده زورا سالىر، آما
 بوزورا سالماق بير نىسبى زورا سالماقدير. صائيت-
 سسلر بوتون نفس بوغان و نفسى تنگيدن سسلره و
 ياريم نفس كسن سسلره، بير كؤمكچى و ياردىمچى
 اولورلار.

و اما باشقا سسسىز، صاميت سسلريمىزكى من
 اونلار اينسانين نفس آما، نفس چكمه اوزه رينده
 اوج يئره بؤلورم. چونكى بيز توركلرين دىلى و
 دانيشيغيندا گورونوركى بير سيرا سسلر اؤز -
 اؤزونه، ايستهيهك - ايستهيهك، عادى دانيشيقدان
 چئويريلير باشقا بير سسه، البتده هر سس اؤز ياخين

جىنسىنەكى او، ياخين جىنس و تاىى بونون اۋزوندىنە
 فرقى وار و ائللەجەدە اوفرقة گۈرەدىركى، بىرسىس بىر
 سسە چئویرلنیر و من او فرقىدە نفس آماغا و نفسى
 يئتیرمەيە ربط وئره بىلرم و دئمك اولار هر نفس
 تنگیدن و نفسى حبس ائدن سسە يا هر يبر نفس چكمەيى
 زورا سالان واختدا، بىر ايمدادا چاتان، بىر
 يارديمچى رولونو اويناينان، واختيندا ايمدادا
 چاتير و بيزه نفس آماغىمىزدا و ايچەرىدە يانمىش،
 بوغولموش و حبس اولموش هاوانى ائشىگە بوراخماقدا،
 يارديم ائدير.

هر سۇزلوك بىر و يا نئچە سسین قارىشىب تركيب
 لشمەسىندن و بىر-بىرىننن آردىجا دوزولوب آغىزدان
 چىخماقايىلە دوزەلىب تشكىل تاپير وقولاقدا
 ائشىدىلىر.

هر سسین آغىزدان چىخماغىنا و آغىز بوشلۇغوندا
 دوزەلمەيىنە بىر مىقدار هاوا لازىمدير و هرسىس اۋز

آغیر یونگولویونه گۆره - هاوا طلب ائدیر و هاوانی
ایچهریده یاندیریب و یانمیشینی ائشیگه بوراخیر و
بو بوراخماق ایله او، لازیم اولان و ایسته دیگیمیز
سسی بیزیم اوچون الده ائدیر و بو، بوراخیلیمیش
یانمیش هاوادیرکی اونون آزلیغی و چوخلوغو بیزیم
اوچون جور به جور سسلری عمله گتیریر و سسلرین
ایچینده او، سس کی نفس آلیب وئرمه ده هم بورون
یولونو توتور باغلاییر و هم ده آغیز یولونو توتور
باغلاییر، «ب» سسی دیر کی بوتون تام شکیلده نفس
آلیب - وئرمه ییی اینسان اوچون غیری مومکون ائدیر
و او، سسکی هئچ جوره نفس آلمایوللارینی باغلاماق
ایله علاقه سی یوحدور و اینسانا فرح باغیشلاییر «ح»
سسی دیر و اینسانی یونگولله دیر.

بورون یولونو باغلیان و آغیز بوشلوغونو آچان سس
«پ» دیر. اینسان ایکی یولدان نفس آلیر. بیرسی
بورون یوللایدیر و او، بیرسی ایسه آغیز دیر. «پ»

سسى بورون يوللاريني تام باغلايير، آمما اوبير ياندان، ايچهریده حبس اولان هاوا و نفسى، آغيزين تضيق و گوجنن آچيلماسى واسيطه سيله ائيشيگه بوراخير و اينسانى بير طرفدن تام شكيلده راحتلاييب، دينجلىدير. بو نونلا صاميت سسلرى اوج يئره بؤلّمك اولار :

نفس آچان سسلر	اورتا سسلر	نفس كسن سسلر
P	S	B
T	K	D
Ğ	R	Q
Ç	M	C
F	Z	G
Ş	J	L
H	Y	V

	N	X
--	---	---

«ن» N سسی عادی دانیشیقدا چوخ زامان «أ θ»

سسیندن سونرا «M» سسینه جئویریلیر.

بورون یولوندان نفسی کسن سسلر (بورون یوللارینی

باغلیان سسلر) :

«ب» - «د» - «ق» - «ج» - «گ» - «ل» - «و»

سسلی سسلر (صائیتلر) بورون توتان سسلر ایله

یاناشی گلنده، خصوصاً بو سسلردن سونرا گلنده، او،

سسین نفس کسمه یینی و زورا سالماغینی لاپ چوخالدير

و اگر نفس آچان سسلر ایله یاناشی گلسه یوموشالیر

و نفس چکمه یی لاپ راحتلایر.

د → ل D → L ATDAR → ATLAR

پ → م P → M TAPPAQ → TAPMAG

ز → س Z → S ALMAZ → ALMAS

ن → ل N → L ANNAMAQ → ANLAMAQ

ل → ر L → R ÇIXALLAR → ÇIXARLAR

ن → د N → D MƏNNƏN → MƏNDƏN

م → ن M → N DiMMƏZ → DiNMƏZ

س → ت S → T GESSƏ → GETSƏ

ت → د T → D

BÖLÜŞTÜRMƏ → BÖLÜŞDÜRMƏ

ل → د L → D ALLAT → ALDAT

ش → چ Ş → Ç QAS → QAÇ

ن → ل N → L ANNI → ALNI

ح → آ H → A HAÇAR → AÇAR

ا → ى Y → E YENİŞ → ENİŞ

ا → اىى i → E ILÇi → ELÇi

ى → و V → YTOVUX → TOYUQ

ق → خ X → Q AXŞAM → AQŞAM

ب → پ P → BPIÇAQ → BiÇAQ

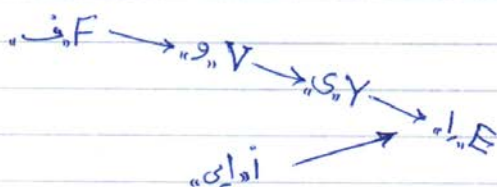
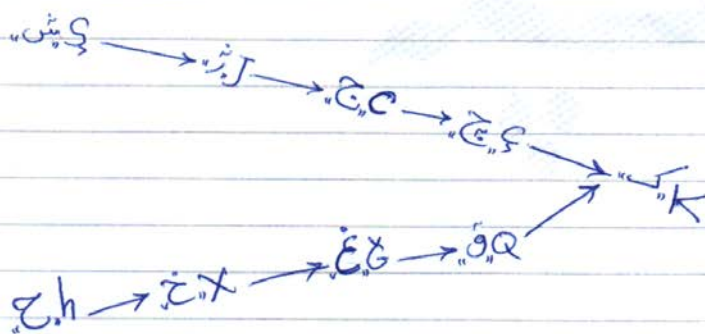
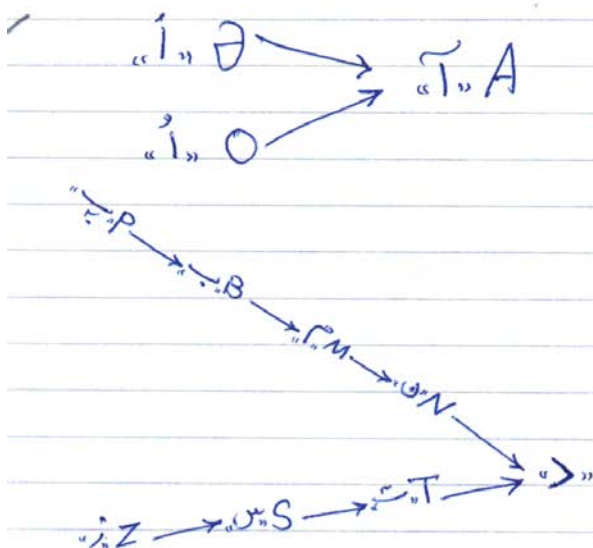
ى → چ Ç → K ÇƏCİC → ÇƏKiC

ر → ل L → R ÜLKƏR → ÜRKƏR

ج → ژ J → C ƏJDAD → ƏCDAD

آ → ا Ə → A QƏMiŞ → QAMİŞ

غ → خ X → ĞBAXÇA → BAĞÇA

هوالحق

سايين آراشديريغي و حۇرمتلى قلمداش فرهاد

جوادى عبداله اوغلو جنابلارى

سلام واحترام

منه گۇستردىينىز سايقىيا گۇره مئت دارام. آرزى
 انديرهه دونيا دوردوقجا دوراسينىز و بير اينسان
 كىمى ائلين قوللوغوندا اولاسينىز. عزيز دوست،
 سىزىن ايكي جىلدلىك «تورك خالقلىرى اوچون اليفبا»
 عنوانلى اثرىنىزى مارقلا اوخودوم. دوغروسو
 آلرىنىز آغرىماسىن و مىن ياشاين. اۇنجه بونو
 دئمەلىمكى من بير ادبياتچى اولدوقدان اول، بير
 آختارىجى و ياخود تدقيقاتچىيام و ائله تحقيقى
 ايشلىرىن نه كىمى چتىن ليكلرىنى ياخيندان دويورام.
 بير سۇز وار دئىيرلر كى «آدام خالاسينا بير مکتوب
 يازسا، اوندا بىلر كى نه چتىن دير يازى يازماق».

محترم فرهاد بهى سىزىن كىتابى اوخودوقدا بير

نۆچە سۆز نظرىمە گىلدى و بو مکتوبلا برابر اونلارى قوللوغونوزا گۇندەريرم. ياخشى بىلير سينيز كى اليفبا سۆزو ايدلردن برى طرح اولونموش سۆزلردن دير و دئمك بو مسئلەنين آن بۇيوک ائلچىسى، تورک دونياسينين بيرينجى درجەلى عالمى «ميرزه فتحعلى آخوندوف» (آخوندزاده) ايدى. اونون بديعى خطى خالق اوچون سۇنولدو، آمما مذجه اُو گون، اُو خطين طرح اولونماسى هلەليک تئز نظره گليردى و ائلهده اولدو. اونون غۇمور بۇيو زحمت چکديگى و اوستونده ايشلهديى اثر آلينده قالدى و بيرآز عددهن باشقا، بير کيمسه اونا ارزش و دهير وئرمەدى. سونرالار بو مسئله ايله آرا- سيرا عاليملر ايچره صحبت اولدو و هره بير سۆز دئدى، پروفيسور حميد محمدزاده، پروفيسور غلامحسين بيگدلى، اوستاد سيد جمال ترابى طباطبايى، يحيى شيدا و... عرب اليفبا سيني آن اويغون اليفبا کيمى دهيرلنديريب و دئدير : « بيز

بو الیفا دان اوزاقلاشساق، کئچمیش ادبیاتیمیزدان
 دئمک قیریلیریک و شاید اوستاد شهریار ائله اوندا
 او معروف شعرینی یازمیشدی : آییریپ شیطان
 الیفاسی سیزی آلاهدان. . . .

بیر عدّه باشقا ضیالی عالیم و یازیچی لاریمیز بو
 گونکو تورکیه الیفا سینی (لاتین) پیدشهاد کیمی
 مطرح ائلهدی. سیز و بیز یاخشی بیلیریک کی بوگون
 دونیانین باشا-باشی تئخنیکا اساسیندا آن
 را حاتلیقلارا آل تاپماق ایسته ییر و ائله اونا
 گۆره هر یبر زادین آن ساده و گۆزه لینی سئچیر.
 بونلاردان علاوه ائستتیک، علمی، سیاسی چرچیوه-
 سینده ده، خط مسئله سی دقته لایق مسئله دیر. من
 اؤزلویومده کیریل الیفاسی ایله تورکلرین
 الیفاسینی قیاس ائنده، دوغروسو و هم گۆزه ل و هم
 علمی شیوه ده یازیلیر و بوگون علمی پروگراملار
 اساسیندا آن راحت الیفالاردان دیر.

سيز بونودا بيلدير سينيزكى بيز عین حالداكى
 سوننتیمیزی قورومالیییق، زامانلادا گرهک کی
 آیاقلاشاق و دونیانین چاغداش حرکتلری ایله برابر
 اولاق. آنجاق بو کیچیک بحثدن شاید نظریمی آلاسنیز
 :

1- سیزین ایشینیز اؤزلویونده آن چتین، دقته
 لایق و تقدیره قابیل ایشلردن دیر. آمما اونو بیر
 ائله و خالقانیسگیل ائله مک و تیکه توتماق بیر آز
 ده رین فیکیرائتمهیه نیازی وار. نییه کی بیز اگر
 قرار اولا کئچمیش الیفبامیزدان فایدالاناق، اوندان
 گرهک اورخون- یئنی سئی الیفباسی یوخ، بلکه سومر
 وایلام الیفبالاریندان فایدالاناق. نییه کی عالیملرین
 تحقیقلری اساسیندا، سومرلر بیزیم آتا- بابالاریمیز
 ایدیلار و اونلارین خطلری میخی ایدی. پس اگر اصلته
 و کؤکه قاییتماق اولموش اولساق، گرهک دیر میخی یا
 خود سومر، ایلام الیفباسینی بوگون سئچک. یوخ اگر

اینجه‌لیک، گۆزه‌للیک، چاغداشلیق، راحتلیق و...
 آختاریریق کی دوغروسودا بئله‌دیر اوند ا گره‌ک
 تورکیه‌نین بوگونکو الیفباسینی بیر آز ده‌ییشیکلرله
 قبول ائده‌ک . آخی بیلیرسینیزکی اونلاردا «خ» ، «ق»
 و بو کیمی سسلر یوخدور و آنجاق بیر یئره ییغیشیب
 اوسسلری ده اورا آرتیرماقلا، اونو قبول ائله‌مک
 منجه یاخشی‌دیر. البته بو او دئمک دئییل کی سیزین
 ایشینیزی قبول ائتمیریک، آنجاق زامانین طلبی
 اساسیندا، تورکلرین الیفباسی آن گۆزل و ساده
 الیفبادیر و بیز بوگون گۆروروک دونیانین بیر چوخ
 یئرلرینده اوجومله‌دن آلمانیا، بو قراره گلیبلر کی
 الیفبالارینی، تورکلرین الیفبالاری اساسیندا
 چئویرسینلر. حتی عربلرین ضیالی‌لاری‌دا بعضاً بیرهای
 سالیب و عرب الیفباسینین لاتین الیفباسینا
 چئویرمه‌سینی باغیریرلار.

2- تورک خالق‌لاری آذربایجانلی‌لار، قاشقای‌لار،

تورکمنلر ، ایران آذربایجانلیلاری اوست - اوسته
لاتین الیفباسی ایله تانیشدیلار و آز - چوخ بو خطی
اوخویوب ماراقلانیرلار. پس بونلاری یئنیدن بیر باشقا
الیفبا ایله تانیش ائتمک منجه نسبتاً اوزون زامان
ایسته ییر.

3- ائستتیک باخیمندان سیزین خط ائله جه ده
گۆزهل دئییل و بوگون شاید بو بیر عیب کیمی آدلانا
بیله .

4- دئدیگیم کیمی سیزین خالقیمیزا تقدیم ائده -
جه یینیز خط منجه یازیلش باخیمندان بیر آز چتین -
دیرکی بودا بوگون داها چتین قبول اولان بیر
ایشدیر .

5- سیزین بوتون الده اولان سؤزلوکلریمیزله
برابر قاشقای و تورکمن ادبیاتیندان دا گره کلی دیر
خبردار اولاسینیز و اونلارین ادبیات لاری ایله ، یازی
قاید - قانونلاری ایله تانیش اولدوقدا کیتابینیزا

علاوه لر ائده سينيز.

الته بونو بير دؤنده دئيم كي من ديلچي
 دئيلم و بو نوقصانلار منيم نظريمه گلنلردير و هئج
 واخت (وحي منزل) دئيدل. ايکينجي بو كي سيزين
 کيتابينيزا (اليفبا لايحه لرينه) اوقده ر ارزش
 وئريلدي كي بو سؤز - صحبت آرايا گلدی و من بونو
 ياخشي دويورام كي سيزين، منيم بو سؤز لريمدن هئج
 اينجيكليگينيز اولماياجاق و يقين كي کيتابدا
 فارسلا ر دئميşکن بير فعل وانفعالات وئره جک سينيز
 بلي عزيز قلمداش، آتالار دئميşکن سؤز - سؤزو
 گتيرير، آرشين بئزي .

سؤز ائله بيل چوخ اوزاندى. بيلير سينيز من اؤز
 آرشينملا اؤلچورم من بير مقاله يازا ندا بئش
 قايناق آدى چکيلسه، گرەک كي اونلارين بئشينده
 گؤره م، سونرا يازام. اگر فرضاً بيريسي تاپيلماسا،
 داها اوايشي دالي يا آتارام. ائله اونا گؤره بو

سۆزلىرى سىزه نىسگىل ائلهديم.

گون اولسون كى سىزىن بو تحقيق و تدقيقاتىنىز

اوزره مقاله لر يازىلسىن و من يازىلماسىنا آمىنم.

ساغ سالامات قال

گلن گۇروش و مكتوبا كىمى

تبرىز- رضا همراز

1376/3/18

«تورک خالقلىرى اوچون اليفبا»

آدلى كىتابىن حاققىندا يازىلمىش مقدمه

بو كىتابىن حاققىندا

بو كىتابىن مؤلىفى فرهاد جوادى عبدالله اوغلو
 ايران اسلام رىسپوبلىكاسىنىن وطنداشىدىر. او ايران
 آذربايجانىنىن قديم و گۇزەل شەرلرىندىن اولان
 «اورميه» شىرىندە ياشايدىر. اونون عالى تحصىلى
 يوخدور. فرهاد واحيد عموم تورک اليفباسى لايحهسىنى
 اۇز تشبۇثو و آرزوسو ايله حاضىرلامىشدير. او قوزنى
 آذربايجان، توركىيه، تورکمن وباشقا تورک
 خالقلىرىنىن دىللىرىنى اساس گۇتورموش، بو دىللره و
 خالقلىرىغا عايىد ادبىياتلار آلدە ائدىب اوخوموش و

هموطن توركلرى آراسيندا مشاهيده لرآپارميش، قديم اورخون اليفباسينداكى يازى النئىنتلرينى اؤيره نيب منيمسه ميشدير. بونا گؤره ده فرهاد عبدالله اوغلونا اليفبا، دانيشيق سسلرى، تلفوظ خصوصيتلىرى باره ده كى فيكىر و ملاحظه لرى اوريژينال اولماقلا برابر، همده معين سوييه ده علمى سسله نير.

البتّه، فرهاد عبدالله اوغلونون تكلييف ائتيديكى اليفبا لايحه لرى بوگون اوچون دئييلدير. بو لايحه - لرين نئجه وهانسى شكيلده، جمعيتين اينكيشافينين هانسى دؤورونده قبول ائديليب - ائديلمه يه جه ئى، گله جه يين، زامانين ايشيدير. لakin جنوبلو وطنداشين چكديكى زحمت، ايره لى سوردويو ايده يا و ترتيب ائتيديكى لايحه اؤزو معنالى بير تاريخدير. فرهاد بونولا اؤزونو تاريخ بويو دونيانين مختليف يئرلرينده ياشايب - ياراتميش اليفبا ياراديجيلارى سراسينا چيخارميشدير.

فرهاد جوادى عبدالله اوغلو ايله 1991-نجى ایلده

«ى. مَمَد على یئف» آدینا ناخچیوان دؤولت

اونیوئرسیتئتینده تانیش اولموشوق.

او، ایکی ایل بوندان قاباق (1992-نجى ایلده)

اؤزونون الیفا لایحه لرینی تانیشلیق و مذاکره

اوچون علمی حیصّه یه تقدیم ائتمیشدیر. دیلچى لر،

ادبیاتچى و تاریخچى لر همین لایحه ايله یاخیندان

تانیش اولدولار. 1993-نجو ایلین مارت آییندا عموم

اونیوئرسیتئت علمی - نظرى سمیناریندا فرهادین

اؤزونوده دینله دیک. گئنیش فیکیر موباديله سی

آباریلدی .

عالیم لریمیز مارقلى ملاحظه لر ایره لى سوردولر

. تنقیدى قئیدلرده سسلندی. بوتؤلولوکه ايسه فرهاد

جوادى نین زحمتى و تشبؤثو قیمتلندیریلدى.

علمى مارق دوغوراجاغى نظره آلدناراق، «تورک

خالقلارى اوچون الیفا» (لایحه) کیتابینین چاپینا

كۆمكلىك گۇستىرمك قىرار آلىندى.

بىللەلىكلە ، ايندى اوخودوغونوز «تورک خالقلىرى
 اوچون اليىفا» لايىھەسى كىتابى 1995-نجى يىلدە
 مۇيىداننا چىخىمىشدىر. بو مختلىف تورک خالقلىرىنى
 خاىرىدا ا ستفاده ائىدىكلىرى اليىفبالارى ساخلاماق
 شرطىايىلە اقتصاىى - مەنى علاقهلىرى اينفورماسىيا
 موبادىلەسىنىن گۇنىشلاندىرمەيە خىدمەت ائىدەن عموم
 تورک اليىفباسىنىن لايىھەسىدىر.

آلېتە ، بونو تام مكمّل بىر اليىفبادا حساب
 ائتمك مومكون دئىلىدىر.

تارىخ ، زامان لايىھەيە اۇز علاولرىنى اىدەجك،
 گۇستىرلىن لايىھەلر اوزەرىندە ضرورى اختىصار و دوزە
 لىشلىر آپارىلاجاقدىر. هله لىك فرهاد جوادى عبداله
 اوغلونون تكللف ائىدىگى لايىھەلر قبول اولونماق
 اوچون دئىيل. تانىشلىق، مذاكره ائتمك، دوشونوب -
 داشىنماق اوچوندور. بو ايسە فىكرىمىزجە، بوتون

حاللاردا فایدالیدیر. خصوصاً، یئنی لایحه‌نین دیگر
تورکی خالق‌لارینین حاضیردا ایشلتدیکلری الیفالاری
ده‌ییشمه‌دن، بوتون الیفالارا حؤرمّت و احترامی
ساخلاماق شرطی ایله گئنیش بیر دایره‌ده عمومی
استفاده اوچون تکلیف ائدیلمه‌سی تئخنیکی-اقتصادی
جهتدن صرفه‌لیدیر.

عیسی حبیب بئیلی

فیلولوگیا علملری نامزدی،

دوسئنت

ناخچیوان 1994

BİRİNCİ VARYANT

ƏLİFBA

FƏRHAD CAVADİ

ABDULLA OĞLU

1991

URMİYA

A a	А а	α	Δ δ	Λ λ	↑
Б б	Б б	δ	Γ γ	Π π	π π
В в	В в	ϑ	ϕ	ϕ	ϕ ϑ
Г г	Г г	ζ	τ τ	λ	τ
Д д	Д д	g	Δ δ	δ	δ
Е е	Е е	e	Γ γ	γ	γ γ
Ж ж	Ж ж	ж	ϑ ϑ	ϑ	ϑ
З з	З з	z	z z	z	z z
И и	И и	и	и и	и	и и
К к	К к	κ	λ	λ λ	λ λ
Л л	Л л	л	л л	2	л л
М м	М м	м	μ μ μ	ψ	μ μ
Н н	Н н	η	η	η	η η

O o	o	o	o o	o	o
П п	П	п	П п	П	П п
Р р	Р	р	Р р	Р	Р р
С	С	с	С	С	с
Т т	Т	т	Т т	Т	Т
У у	У	у	У у	У	у
Ф	Ф	ф	Ф	Ф	Ф ф
Х х	Х	х	Х х	Х	Х х
Ч ч	Ч	ч	Ч ч	Ч	ч
Ц ц	Ц	ц	Ц ц	Ц	ц
Ш ш	Ш	ш	Ш ш	Ш	ш
Ф	Ф	ф	Ф	Ф	ф
Һ һ	Һ	Һ	Һ һ	Һ	Һ

bl	bl	bl	bl	bl	bl
θ θ	θ	θ	θ α α	θ	θ θ
K k	K	k	h h	h	h h h
Y y	y	y	j j	j	j
j j	j	j	n n	n	n n
θ θ	θ	θ	θ θ	θ θ	θ
V	V	V	تشديد maugug Tədid		

у	→	и	⇒	г	→	г
ч	→	ш	⇒	ж	→	ж
ф	→	в	⇒	з	→	з
б	→	п	⇒	д	→	д
д	→	т	⇒	о	→	о
ш	→	ч	⇒	л	→	л
ш	→	ч	⇒	з	→	з
ж	→	ч	⇒	ж	→	ж
х	→	х	⇒	л	→	л
х	→	г	⇒	л	→	л
х	→	к	⇒	л	→	л
г	→	к	⇒	л	→	л
е	→	и	⇒	г	→	г
о	→	о	⇒	з	→	з
ј	→	р	⇒	з	→	з
г	→	ф	⇒	л	→	л
у	→	у	⇒	г	→	г

АЗƏРБАЙҶАН = ҶУДҶУҶУҶУҶУ

Азәрбајҹан = Azərbaycan

Azərbaycan = Azərbaycanistan

ТЭБРИЗ $\Rightarrow$ Դճմբով Զմբով Զմբով

$\text{БАКЫ} \Rightarrow \text{H}_4\text{N}_2$ H_4N_2 H_4N_2

$HAX^7bIBAH \Rightarrow L\Delta L\varphi^2q\Delta L \quad L\Delta L\varphi^2q\Delta L$

2017-07-07

ԿՐՄԻՅԱ $\Rightarrow$ լրացրեաք շրջերեւա լրացրեաք

ԹՐԺԺԻԼ $\Rightarrow$ $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$

ГАРБАГ $\Rightarrow$ ԿԳՄԳԻ ԿԳՄԻԻ ԿԳՄԻԻ

$$\Downarrow \Upsilon \Downarrow A \Rightarrow \sim \eta \sim \uparrow \quad \sim \eta \sim \uparrow \quad \sim \eta \sim \uparrow$$

КАННА $\Rightarrow$ КАНАКА КАНАКА КАНАКА КАНАКА

ШӘКИ $\Rightarrow$ $\sim \alpha \beta \eta$ $\sim \alpha \beta \eta$ $\sim \alpha \beta \eta$

$\Gamma\Upsilon\Delta \Rightarrow \angle\Gamma\Delta \angle\Upsilon\Delta$

ШИРВАН $\Rightarrow$ ~~српска~~ српска

ЗОНКАН $\Rightarrow$ ЗХЛТДЛ ЗХЛТДЛ

ACTAPA $\Rightarrow$ $\triangle C \bar{D} \triangle P \triangle$ $\triangle C \bar{D} \triangle P \triangle$

həmədan ⇒ Ҳамадон Ҳамадон

ХОЧАЛЫ $\Rightarrow$ $\angle 674^{\circ}$ $\angle 6712^{\circ}$ $\angle 6712^{\circ}$

КОРОФЛУ $\Rightarrow$ ԶԵՐՏԻՆԻ ԶԵՐՏԻՆԻ ԶԵՐՏԻՆԻ

4. АВАНШИР $\Rightarrow$ ԶԳԿԳԿՆԻՐ ԶԻԿԿԿԿՆԻՐ

ГҮЧЭГ НЭБИ $\Rightarrow$ ХҮЧЭГ ҮНДЭР ХҮЧЭГ ҮНДЭР

$h\partial\psi\partial\rho \Rightarrow \chi_{\alpha\psi\alpha\rho} \chi_{\alpha\psi\alpha\rho} \chi_{\alpha\psi\alpha\rho}$

Мəһəммəd əмин Рəсулзadə

ህጻናት ለሕመም ምክንያት ሆኖ የሚገኝበትን ሁኔታ ለመቀነስ

Ψάχαψάλο αψήλη μασητζήλα

BAΓHΦ ⇒ φ₁ φ₂ φ₃ φ₄ φ₅ φ₆ φ₇ φ₈ φ₉ φ₁₀ φ₁₁ φ₁₂ φ₁₃ φ₁₄ φ₁₅ φ₁₆ φ₁₇ φ₁₈ φ₁₉ φ₂₀ φ₂₁ φ₂₂ φ₂₃ φ₂₄ φ₂₅ φ₂₆ φ₂₇ φ₂₈ φ₂₉ φ₃₀ φ₃₁ φ₃₂ φ₃₃ φ₃₄ φ₃₅ φ₃₆ φ₃₇ φ₃₈ φ₃₉ φ₄₀ φ₄₁ φ₄₂ φ₄₃ φ₄₄ φ₄₅ φ₄₆ φ₄₇ φ₄₈ φ₄₉ φ₅₀ φ₅₁ φ₅₂ φ₅₃ φ₅₄ φ₅₅ φ₅₆ φ₅₇ φ₅₈ φ₅₉ φ₆₀ φ₆₁ φ₆₂ φ₆₃ φ₆₄ φ₆₅ φ₆₆ φ₆₇ φ₆₈ φ₆₉ φ₇₀ φ₇₁ φ₇₂ φ₇₃ φ₇₄ φ₇₅ φ₇₆ φ₇₇ φ₇₈ φ₇₉ φ₈₀ φ₈₁ φ₈₂ φ₈₃ φ₈₄ φ₈₅ φ₈₆ φ₈₇ φ₈₈ φ₈₉ φ₉₀ φ₉₁ φ₉₂ φ₉₃ φ₉₄ φ₉₅ φ₉₆ φ₉₇ φ₉₈ φ₉₉ φ₁₀₀ φ₁₀₁ φ₁₀₂ φ₁₀₃ φ₁₀₄ φ₁₀₅ φ₁₀₆ φ₁₀₇ φ₁₀₈ φ₁₀₉ φ₁₁₀ φ₁₁₁ φ₁₁₂ φ₁₁₃ φ₁₁₄ φ₁₁₅ φ₁₁₆ φ₁₁₇ φ₁₁₈ φ₁₁₉ φ₁₂₀ φ₁₂₁ φ₁₂₂ φ₁₂₃ φ₁₂₄ φ₁₂₅ φ₁₂₆ φ₁₂₇ φ₁₂₈ φ₁₂₉ φ₁₃₀ φ₁₃₁ φ₁₃₂ φ₁₃₃ φ₁₃₄ φ₁₃₅ φ₁₃₆ φ₁₃₇ φ₁₃₈ φ₁₃₉ φ₁₄₀ φ₁₄₁ φ₁₄₂ φ₁₄₃ φ₁₄₄ φ₁₄₅ φ₁₄₆ φ₁₄₇ φ₁₄₈ φ₁₄₉ φ₁₅₀ φ₁₅₁ φ₁₅₂ φ₁₅₃ φ₁₅₄ φ₁₅₅ φ₁₅₆ φ₁₅₇ φ₁₅₈ φ₁₅₉ φ₁₆₀ φ₁₆₁ φ₁₆₂ φ₁₆₃ φ₁₆₄ φ₁₆₅ φ₁₆₆ φ₁₆₇ φ₁₆₈ φ₁₆₉ φ₁₇₀ φ₁₇₁ φ₁₇₂ φ₁₇₃ φ₁₇₄ φ₁₇₅ φ₁₇₆ φ₁₇₇ φ₁₇₈ φ₁₇₉ φ₁₈₀ φ₁₈₁ φ₁₈₂ φ₁₈₃ φ₁₈₄ φ₁₈₅ φ₁₈₆ φ₁₈₇ φ₁₈₈ φ₁₈₉ φ₁₉₀ φ₁₉₁ φ₁₉₂ φ₁₉₃ φ₁₉₄ φ₁₉₅ φ₁₉₆ φ₁₉₇ φ₁₉₈ φ₁₉₉ φ₂₀₀ φ₂₀₁ φ₂₀₂ φ₂₀₃ φ₂₀₄ φ₂₀₅ φ₂₀₆ φ₂₀₇ φ₂₀₈ φ₂₀₉ φ₂₁₀ φ₂₁₁ φ₂₁₂ φ₂₁₃ φ₂₁₄ φ₂₁₅ φ₂₁₆ φ₂₁₇ φ₂₁₈ φ₂₁₉ φ₂₂₀ φ₂₂₁ φ₂₂₂ φ₂₂₃ φ₂₂₄ φ₂₂₅ φ₂₂₆ φ₂₂₇ φ₂₂₈ φ₂₂₉ φ₂₃₀ φ₂₃₁ φ₂₃₂ φ₂₃₃ φ₂₃₄ φ₂₃₅ φ₂₃₆ φ₂₃₇ φ₂₃₈ φ₂₃₉ φ₂₄₀ φ₂₄₁ φ₂₄₂ φ₂₄₃ φ₂₄₄ φ₂₄₅ φ₂₄₆ φ₂₄₇ φ₂₄₈ φ₂₄₉ φ₂₅₀ φ₂₅₁ φ₂₅₂ φ₂₅₃ φ₂₅₄ φ₂₅₅ φ₂₅₆ φ₂₅₇ φ₂₅₈ φ₂₅₉ φ₂₆₀ φ₂₆₁ φ₂₆₂ φ₂₆₃ φ₂₆₄ φ₂₆₅ φ₂₆₆ φ₂₆₇ φ₂₆₈ φ₂₆₉ φ₂₇₀ φ₂₇₁ φ₂₇₂ φ₂₇₃ φ₂₇₄ φ₂₇₅ φ₂₇₆ φ₂₇₇ φ₂₇₈ φ₂₇₉ φ₂₈₀ φ₂₈₁ φ₂₈₂ φ₂₈₃ φ₂₈₄ φ₂₈₅ φ₂₈₆ φ₂₈₇ φ₂₈₈ φ₂₈₉ φ₂₉₀ φ₂₉₁ φ₂₉₂ φ₂₉₃ φ₂₉₄ φ₂₉₅ φ₂₉₆ φ₂₉₇ φ₂₉₈ φ₂₉₉ φ₃₀₀ φ₃₀₁ φ₃₀₂ φ₃₀₃ φ₃₀₄ φ₃₀₅ φ₃₀₆ φ₃₀₇ φ₃₀₈ φ₃₀₉ φ₃₁₀ φ₃₁₁ φ₃₁₂ φ₃₁₃ φ₃₁₄ φ₃₁₅ φ₃₁₆ φ₃₁₇ φ₃₁₈ φ₃₁₉ φ₃₂₀ φ₃₂₁ φ₃₂₂ φ₃₂₃ φ₃₂₄ φ₃₂₅ φ₃₂₆ φ₃₂₇ φ₃₂₈ φ₃₂₉ φ₃₃₀ φ₃₃₁ φ₃₃₂ φ₃₃₃ φ₃₃₄ φ₃₃₅ φ₃₃₆ φ₃₃₇ φ₃₃₈ φ₃₃₉ φ₃₄₀ φ₃₄₁ φ₃₄₂ φ₃₄₃ φ₃₄₄ φ₃₄₅ φ₃₄₆ φ₃₄₇ φ₃₄₈ φ₃₄₉ φ₃₅₀ φ₃₅₁ φ₃₅₂ φ₃₅₃ φ₃₅₄ φ₃₅₅ φ₃₅₆ φ₃₅₇ φ₃₅₈ φ₃₅₉ φ₃₆₀ φ₃₆₁ φ₃₆₂ φ₃₆₃ φ₃₆₄ φ₃₆₅ φ₃₆₆ φ₃₆₇ φ₃₆₈ φ₃₆₉ φ₃₇₀ φ₃₇₁ φ₃₇₂ φ₃₇₃ φ₃₇₄ φ₃₇₅ φ₃₇₆ φ₃₇₇ φ₃₇₈ φ₃₇₉ φ₃₈₀ φ₃₈₁ φ₃₈₂ φ₃₈₃ φ₃₈₄ φ₃₈₅ φ₃₈₆ φ₃₈₇ φ₃₈₈ φ₃₈₉ φ₃₉₀ φ₃₉₁ φ₃₉₂ φ₃₉₃ φ₃₉₄ φ₃₉₅ φ₃₉₆ φ₃₉₇ φ₃₉₈ φ₃₉₉ φ₄₀₀ φ₄₀₁ φ₄₀₂ φ₄₀₃ φ₄₀₄ φ₄₀₅ φ₄₀₆ φ₄₀₇ φ₄₀₈ φ₄₀₉ φ₄₁₀ φ₄₁₁ φ₄₁₂ φ₄₁₃ φ₄₁₄ φ₄₁₅ φ₄₁₆ φ₄₁₇ φ₄₁₈ φ₄₁₉ φ₄₂₀

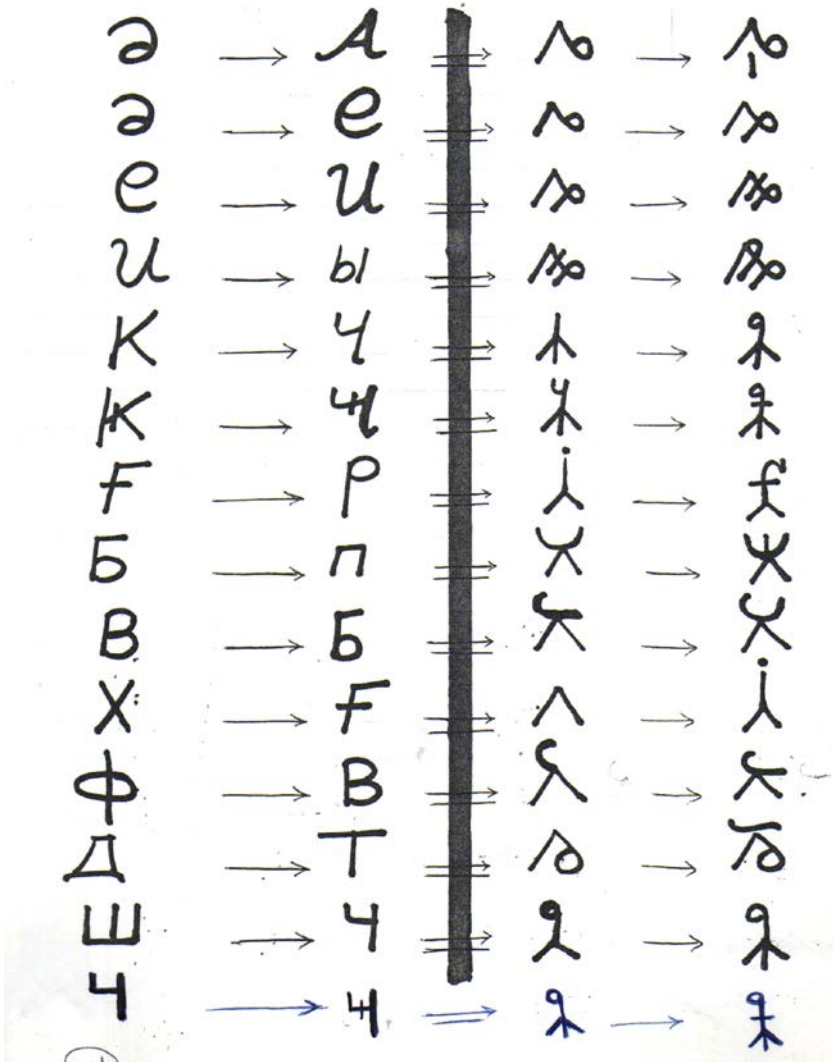
İKİNCİ VARYANT

ƏLİFBA

A	А	α	а	а	а
Б	Б	б	б	б	б
В	В	в	в	в	в
Г	Г	г	г	г	г
Д	Д	д	д	д	д
Е	Е	е	е	е	е
Ж	Ж	ж	ж	ж	ж
З	З	з	з	з	з
И	И	и	и	и	и
К	К	к	к	к	к
Л	Л	л	л	л	л
М	М	м	м	м	м
Н	Н	н	н	н	н

О	О	о	Q	Q	Q Q
П	π	п	У	У	У
Р	Р	р	Ѡ	Ѡ	Ѡ
С	С	с	↑	↑	↑
Т	π	т	↗	↗	↗
У	у	у	А	А	А
Ф	Ѳ	ф	Г	Г	Г
Х	Х	х	Λ	Λ	Λ
Ч	Ч	ч	І	І	І
Ш	Ш	ш	Ї	Ї	Ї
Ѡ	Ѡ	Ѡ	І	І	І
Ѣ	Ѣ	Ѣ	Λ	Λ	Λ

bl	bl	bl	bl	bl	bl
ə	ə	ə	ə	ə	ə
κ	κ	κ	κ	κ	κ
Υ	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ
j	j	j	j	j	j
θ	θ	θ	θ	θ	θ
...VHΓ (...bιrιr)	...VHΓ (...bιrιr)	...VHΓ (...bιrιr)	...VHΓ (...bιrιr)	...VHΓ (...bιrιr)	...VHΓ (...bιrιr)
...HHHΓ (...Hbιrιr)	...HHHΓ (...Hbιrιr)	...HHHΓ (...Hbιrιr)	...HHHΓ (...Hbιrιr)	...HHHΓ (...Hbιrιr)	...HHHΓ (...Hbιrιr)
...FA	...FA	...FA	...FA	...FA	...FA

НИЗАМИ = $\lambda_{\alpha\phi\rho\lambda_{\alpha}} \lambda_{\alpha\phi\rho\lambda_{\alpha}}$

ФИЗУЛИ = $\lambda_{\alpha\phi\alpha\alpha_{\alpha}} \lambda_{\alpha\phi\alpha\alpha_{\alpha}} \lambda_{\alpha\phi\alpha\alpha_{\alpha}}$

НӘБАТИ = $\lambda_{\alpha\chi\rho\delta_{\alpha}} \lambda_{\alpha\chi\rho\delta_{\alpha}} \lambda_{\alpha\chi\rho\delta_{\alpha}}$

ВАНИД = $\chi_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}} \chi_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}} \chi_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}}$

СӘМӘД ВУРҒУН = $\rho_{\alpha\lambda_{\alpha}} \chi_{\alpha\lambda_{\alpha}}$

СӘТТАРХАН = $\rho_{\alpha\delta\rho\lambda_{\alpha}} \lambda_{\rho\lambda}$

М.Ә РӘСУЛЗАДӘ = $\lambda_{\alpha} \lambda_{\alpha} \chi_{\alpha\phi\alpha\phi\rho\alpha_{\alpha}}$

АЛМАС ИЛДЫРЫМ = $\rho_{\alpha\lambda_{\alpha}} \lambda_{\alpha\alpha\alpha\alpha\lambda_{\alpha}}$

ҮМКҮЛСУМ = $\chi_{\alpha\lambda_{\alpha}\alpha\alpha\alpha\lambda_{\alpha}} \chi_{\alpha\lambda_{\alpha}\alpha\alpha\alpha\lambda_{\alpha}}$

САДИГЗАДӘ = $\rho_{\rho\alpha\alpha\lambda_{\alpha}} \rho_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}}$

БӘХТИЈАР = $\chi_{\alpha\lambda_{\alpha}\alpha\alpha\lambda_{\alpha}} \chi_{\alpha\lambda_{\alpha}\alpha\alpha\lambda_{\alpha}}$

hүсејн ЧАВИД = $\delta_{\alpha\rho\alpha\lambda_{\alpha}} \lambda_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}}$

ӘҺМӘД ЧАВАД = $\rho_{\alpha\lambda_{\alpha}} \lambda_{\rho\alpha\alpha_{\alpha}}$

ÜÇÜNCÜ VARYANT

ƏLİFBA

A _ə	A	a	Ş _s	ş	ş
Ə	ə	ə	Ł	Ł	Ł
e	e	e	Ƨ	Ƨ	Ƨ
bl	bl	bl	Ƨ	Ƨ	Ƨ
o	o	o	u	u	u
θ	θ	θ	ψ	ψ	ψ
γ	γ	γ	Ƨ	Ƨ	Ƨ
Y	Y	Y	Ƨ	Ƨ	Ƨ
ш	ш	ш	Ƨ	Ƨ	Ƨ
γ	γ	γ	Ƨ	Ƨ	Ƨ
Ж	Ж	ж	Ƨ	Ƨ	Ƨ
K	K	к	Ƨ	Ƨ	Ƨ
ч	ч	ч	Ƨ	Ƨ	Ƨ
и	и	и	Ƨ	Ƨ	Ƨ

X	χ	α	⌋	⌋	α
h	h	h	⌋	⌋	α
Γ	Γ	α	⌋	⌋	α α
F	F	α	⌋	⌋	α
K	K	κ	⌋	⌋	α
p	P	p	⌋	⌋	⌋
Δ α	D	g	⌋	⌋	⌋
T	mπ	m	⌋	⌋	⌋
C	C	c	⌋	⌋	⌋
3	3	3	⌋	⌋	⌋
j	j	j	⌋	⌋	⌋
φ	φ	φ	⌋	⌋	⌋
B	B	b	⌋	⌋	⌋

Бб	Б	б	7	7	7
П	π	п	7	7	7
Лл	Л	л	λ	λ	λ
М	М	м	z	z	z
Н	Н	н	4	4	4

Ә	→	А	→	⌒	→	⌒
ә	→	е	→	⌒	→	⌒
е	→	и	→	⌒	→	⌒
и	→	ы	→	⌒	→	⌒
і	→	и	→	⌒	→	⌒
к	→	ч	→	⌒	→	⌒
ґ	→	р	→	⌒	→	⌒
б	→	п	→	⌒	→	⌒
в	→	б	→	⌒	→	⌒
х	→	ґ	→	⌒	→	⌒
ф	→	в	→	⌒	→	⌒
д	→	т	→	⌒	→	⌒
о	→	ө	→	⌒	→	⌒
ч	→	ч	→	⌒	→	⌒

Ш	→	4	→	4	→	4
Ж	→	4	→	4	→	4
Х	→	h	→	o	→	u
Х	→	Г	→	o	→	o
Х	→	K	→	o	→	o
Г	→	K	→	o	→	o
Г	→	F	→	o	→	p
Ш	→	4	→	4	→	4
С	→	3	→	l	→	l
F	→	j	→	p	→	2
...ЫН	→	...ЫНГ	→	4	→	4
...НЫН	→	...НЫНГ	→	4	→	4
ə	→	FA	→	4	→	4 _{ja}
A	→	FA	→	5	→	4 _{ja}

АЗЕРБАЙДЖАН = 5649752754

5649752754

ТЭБРИЗ = 447921 БАКЫ = 7522

НАХЧЫВАН = 4572754 урмија = 692324

Канча = 74474 эрдэбил = 49172

ШӘКИ = 5492 ЗӘНКАН = 14754

ШИРВАН = 729754 МИЈАНА = 222545

ГРБАБАГ=959799 Xoj=202

ШУША = 7673 САЛМАС = 54255

Хочалы = 2075λ2 МАКЫ = 2522

ӘЛІБАҒРАМЛЫ = $\angle \lambda 2752952 \lambda 2$

МЭРӨНД = 249441 ГУБА = 9575

Абшерон = 57, 4904 САРАБ = 55957

ДӘДӘ ГҮРГҮД = җҗҗҗ 9677

ЧАВАНШИР = 77777777

БАБӘК = 7777 КОРҒЛУ = 999999

ГАЧАГ НӘБИ = 9999 4477 һәчәр = 7777

ХАН ЧОБАН = 777 4477 САРА = 777

НИЈАР = 447777 физули = 777777

НӘБАТИ = 447777 ВАҺИД = 7777

ВУРҒУН = 77777 Шәһријар = 77777777

Мәһәммәд әмин рәсулзада = 777777 7777777777

СӘТТӘР ХАН = 777777 7777777777

ҺҮСЕЙН ЧАВИД = 777777 777777

АЛМАС ИЛДЫРЫМ = 777777 7777777777

ҮМКУЛСҮМ САДИГЗАДА = 7777777777 7777777777

DÖRDÜNCÜ VARYANT

ƏLİFBA

Azərbaycan	Түрккүлү	Түрккүлүмәһистан	A3	Түр	Түрккүмәһ
А	ə	А а	↯	✓✓	✓
Б	б	Б б	↯	↯	↯
В	в	В	↯	↯	↯
Г	к	Г	↯	↯	↯
Ғ	ğ	Ғ	↯	↯	↯
Д	д	Д	↯	↯	↯
Е	е	Э	↯	↯ _{ja} ✓	↯
Ә	—	Ә	↯	↯	↯
Ж	ј	Ж	↯	↯	↯
З	з	З	↯	↯	↯
И	и	И	↯	↯	↯
Ы	І	Ы	↯	↯	↯
Ј	У	Й	↯	↯	↯

Азәрбајҹан	Türkijə	Türkəmənistən	Аз	Türkijə	Türkəməni
К	К	К	✱	✱ Ҝ	✱ Ҝ
Ж	g G	Г	Л	Л	Л
Л	l	Л	У У	У У	У У
М	М m	М	Һ	Һ	Һ
Н	N n	Н	Ү	Ү	Ү
О	o	О	Ү	Ү	Ү
Ө	ö	Ө	Σ	Σ	Σ
П	P	п n	ä	ä	ä
Р	r	Р	ҕ	ҕ	ҕ
С	s	С	Һ	Һ	Һ
Т	t	Т	Һ	Һ	Һ
У	u	У	}	}	}
Ү	ü	Ү	ү	ү	ү

Азәрбајҹан	Туркүҹҹә	Туркәмән	Аз	Туркүҹҹә	Туркәмән
Ф	f	Ф	Ɔ	Ɔ	Ɔ
Х	—	Х	х	—	х
Һ	h	Х	х	х	х
Ү	ç	Ү	ı	ı	ı
Ұ	c	Ж	ү	ү	ү
Ш	ç	Ш	22	2	2
—	—	Я	—	—	—
—	—	ё	—	—	—
—	—	ю	—	—	—
—	—	ц	—	—	—
—	—	щ	—	—	—
—	—	Һ	—	—	ү
—	—	AA(fA)	—	—	х
—	—	شەخە	✓	✓	✓
—	—	maugug	—	—	—

Түрк дилли халглар = күрж гүлүүн хулуи

ТУРКНИЈА = КУРЖАЏ КУРЖАЏ

ТУРКӘМӘНИСТАН = Turkmənistan

АЗƏРБАЙҶАН = 1417012254

ӨЗБЕКИСТАН = S T A N I S T A N T A T A P = k n k n p

ЧИЧИНИНГУШ = ʒʌʒʌyʌyɣʌ

Мәһәммәд амин Рәсулзадә = $\sqrt{p} \sqrt{x} \sqrt{y} \sqrt{r} \sqrt{s} \sqrt{t}$

ՆԻԿԻՏՆԱՅԻՆ ԱՏԱԿՐԿ = ՆԿՆԿՐԻՔ

ТӘБРИЗ = $\frac{1}{2} \sqrt{2}$ БАКЫ = $\frac{1}{2} \sqrt{2}$

НАХҲИВАН = ҶУХУҶУҶУ ТАШКАНТ = ҲУҶУҶУ

ЕШГАБАД = $\sqrt{2} \times \sqrt{2} \times \sqrt{2}$ АНКАРА = $\sqrt{2} \times \sqrt{2} \times \sqrt{2}$

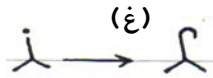
MAXTUM ГУЛУ = $4\sqrt{3} \text{ КГ}$ ГЛУ

Κοροφύη = ξαγρυξίμ

ə	→	A	✓	→	✓
ə	→	e	✓	→	κ
e	→	и	κ	→	κ
и	→	ы	κ	→	κ
б	→	л	о	→	д
б	→	в	о	→	д
х	→	ф	х	→	х
д	→	т	л	→	л
о	→	θ	>	→	Σ
у	→	у	}	→	μ
ш	→	ч	2	→	3
х	→	к	х	→	*

✱	→	4	↔	υ	→	ψ
4	→	4	↔	ζ	→	ψ
X	→	h	↔	χ	→	ⲭ ⲭ
X	→	Γ	↔	χ	→	ⲭ
Γ	→	F	↔	ⲭ	→	ⲭ
Ш	→	4	↔	ⲭ	→	ⲭ
C	→	3	↔	ⲭ	→	ⲭ
j	→	P	↔	ⲭ	→	ⲭ
H	→	HΓ	↔	ⲭ	→	ⲭ
2 6s A	→	FA	↔	ⲭ	→	ⲭ
Γ 6s F	→	Formacoringacse	↔	ⲭ	→	ⲭ
K 6s G	→	iscu gape gullunys	↔	ⲭ	→	ⲭ
Γ	→	K	↔	ⲭ	→	ⲭ

ايکينجى فورما اليڤبا دان (ى) →

بوسس ديشمه چوخلو تورکمن تورکلىرینه عايددير.

أنلارين ديل و دانيشيغيندا چوخ گۇرونوركى (ى) سسى-

نين يئرینه (غ) دئييلير

نمونہ اوچون : زوليخايا ← زوليخاغا

تانريا ← تانگريغا

ايکينجى فورما اليڤبا دان

ک → گ

تورک ديلينده بعضى واختلار گۇرونوركى «گ» و «ک»

سسلرى بير-بيريله ديشيلير. او جومله دن تورکيه

تورکجه سيله مقايسه ائندّه گۇرونوركى «ک» يئرینه

«گ» سسى دئييلير. مثال اوچون آذرى تورکجه سينده

أولان (هانكى) کلمه سى تورکيه تورکجه سينده أولور

(هانگى)

ایکینجی فورما الیفا دان

اوچونجو فورما الیفا دان

دؤردونجو فورما الیفا دان

(س) سسیله (ز) سسیده بیر-بیرینه چوخ یاخین دیر

و بیزیم عادی دانیشیغیمیزدا دقت ائتسک گؤرونورکی

(س) و (ز) سسی چوخ بیر-بیرینه چئویرلنیر و بیر

بیریله دیشیلیر و (ز) سسینین یئرینه (س) دئییلیر

و علتی بودور کی بو ایکی سس آغیزدا تولید

أولونماسی و چیخماسی باخیمدان بیربیرینه چوخ

یاخینلیغی واردیر. مثال :

بورانی قاسسان سو چیخار

بورانی قازسان سو چیخار

سن آس سان ← سن آزسان

بیرینجی فورم ————— ایفب ————— اداان

(ای) → (او)

Ü → i

تورک دیلینده بعضی حاللاردا کلمه و سۆزلوکلرین
 حرفی ترکیبیدنه گۆرونورکی «ای» سسینین یئرینه
 «او» گلیر بو خصوصدا تورکیه تورکلی و آذری تورک-
 لرینین دیلینده اولان مشترک کلمه و سۆزلوکله رجاع
 ائده بیلرک. مثال اوچون آذری تورکجه سینده اولان
 «کیچیک» سۆزو تورکیه تورکجه سینده اولور «کوچوک»

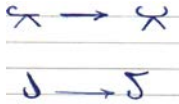
اوچون = ایچین کیچیک = کوچوک

کوتله = کیتله

فارس دیلینده اولان «دیوار» کلمه سیده ،

آذربایجان تورککلرینین دیلینده اولور «دووار» Divar

→ Duvar

→ (ب) ايکینجی فورما

(و)

دۇردونجو فورما

اليفبا دان

تورکمن تورکلىرىن دىل و دانىشىغىندا بو سس
دېيشمه چوخ گۇرونور. اونلار دىلىندە چوخ يئرلردە
(و) سسى (ب) سسىنە چئويرلنير و يا دئمک اولارکى
(و) يئرینه (ب) دئيب و يازيرلار . بو حاقدا بير
نئجه مثالا باخماق اولار.

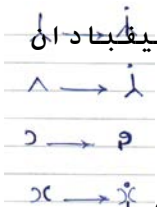
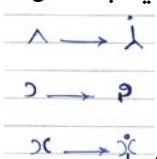
بو کيتا پدا اولار صحيفه تورکمنچە مطلب بار

(وار ← بار)

يول وئرمەدى ← يول بئرمەدى (وئرمەدى ←

بئرمەدى)

آبادانلىق ← آوادانلىق واردیم ←

→ (غ) بىرىنجى فورما اليقبادان

 (خ) ايکىنجى فورمادان

اوچونجو فورمادان

دۇردونجو فورمادان

(خ) سسى بىر سىرا يئرلرده (غ) سسىنه

چئويرلنير. خصوصاً تورکمن تورکلىرىنين دىلىنده

بوساياق چۇنوش گۇرونور. اۇنلار بىر چوخ يئرلرده

(خ) سسىن يئرینه (غ) سسى گتيريرلر و آغيزدا (غ)

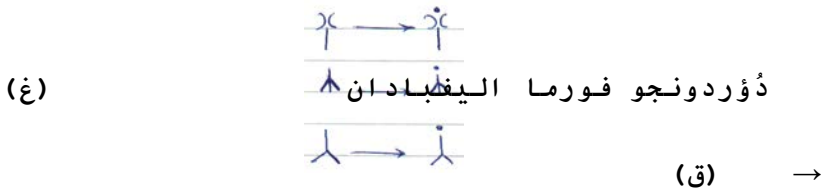
دئيب همده يازيرلار.

مثال : ياخشى ← ياغشى

اوشاق باخچاسى ← اوشاق باغچاسى

تورکيه تورکلىرينين دانىشيغىندا اولان نمونهلردن

چوخالاجاق ← چوغا لاجاى

بىرىنجى فورما اليفبادان

ايكىنجى فورما اليفبادان

(ق) سىلە (غ) سى بىر بىرىلە چوخ علاقه داردير

و چوخ يئرلرده (ق) سى چئويرلنير (غ) سىنە بىر

نئجه مثال :

قوشماق ← قوشماغىنىز قاچماق ←

قاچماغىنىز

تورکمن تورکلىرىن دىل و دانىشىغىندا بو ايكى

سىن بىر بىرىنە علاقه لىر گۇرونور

قىزقىن ← قىزغىن آغ ← آق قوجاغىنا

← قوجاقىنا

قازانماق ← قازانماقلى امپراطورلوغو

← امپراطورلوقى

باشقا آزادليغين ← آزادليقینگ

← باشغا

→ (چ)

بیرینجی فورما ایفبادهان

۱ → ۹

۷ → ۵

۲ → ۶

(ش)

ایکینجی فورمادان

ŞORBA → ÇORBA

اوچونجو فورمادان

دۇردونجو فورمادان

(چ) سسی بیزیم عادى دانیشیغیمیزدا چوخ واختلار

(ش) یا چئویرلنیر خصوصاً تئز- تئز دانیشاندا چوخ

شدتلى بو موضوع گۇرونور. جنوبى آذربایجاندا بو

مسئله چوخ آچیق آیدین گۇرونور کی (چ) سسلىرى چوخ

یئرلرده (ش) دئییلرکی چوخلو سببی بونا گۇره دیرکی

بیز اُوز آنا دیلیمیزده یازیب اُخوموروق کی
 سؤزلرین سَس (فنوتیکا) باخیمیندان سهو یا
 دوزلویونو بیلک و چوخ یئرلرده کی (ج) سسینین
 یئرینه (ش) دئییریک ائله سانیریک کی (ش) سسیله
 دئیگیمیز (ج) سسی دوزدور و بونا گُوره دیر کی گرهک
 (ش) و (ج) حرفلرینین فرم و شکیللری بیربیریله
 علاقه دار اَلمالیدیر و گرهکدیر (ش) شکیلی چوخ راحت
 و آسانلیقلا (ج) یا جئویرلنسن نمونه اوجون:

قاش ← قاج آش ← آج قاشماق ← قاجماق
 آشماق ← آچماق آشکارا ← آچکارا قُوش ←

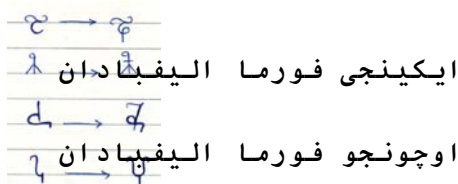
قُوج

اوشماق ← اوچماق اوج تومن ← اوشتومن

ج →

بیرینجی فورما الیفبادهان

ج

دۇردونجو فورما الیفبادهان

تورک دیلینده بعضی حاللاردا گۇرو نورکی «ج» و
 «ج» سسلری بیربیرینه چئویرلنیر مثال اوچون تورکیه
 تورکلرینین دیلینده، دانیشیغیندا بو موضوع گۇزه
 چارپیر مثلاً:

مۇحتاجیم تورکلرین دیلینده اولور
 مۇحتاجیم

یئددینجی تورکلرین دیلینده اولور یئددینجی
 آج تورکلرین دیلینده اولور آج

(ج)

→ (ژ)

ایکینجی فورمادان

اوچونجو فورمادان

دؤردونجو فورمادان

(ش) و (ج) کیمی (ژ) و (ج) حاققیندادا همان

سؤزلری دئمک اولار. (ج) سسینین یئرینه بیز چوخ

زامانلار دانیشیغیمیزدا (ژ) سسینی گتیریریک و (ژ)

دئییریک کی گرهک دیر (ج) دئییهک

مثال اوچون : من آژمیشام ← من آجمیشام

کریم آژدیر ← کریم آجدیر .

→ (ج)

بیرینجی فورما الیفمادان

ا → آ

ب → با

پ → پا

ايکينجی فورمادان

اوچونجو فورمادان

دؤردونجو فورمادان

(ش) و (ج) - (ژ) و (ج) کيمی (ش) و (ج)

حاققیندادا دئمہ لییم کی (ج) سسینین یئرینه بعضی

واختلار (ش) سسی دئییلیر یا دئمک اولار کی (ج) دئمک

ایسته یئنده آغیزدان (ش) سسی چیخیر.

مثال اوچون : آغاش ← آغاج (تورکمن خالقی دا

آغاجا دئییر: آغاج)

بیر اوش سو ایشدیم ← بیر اوج سو ایچدیم .

→ (ج)

بیرینجی فورما الیفبایان

بیرینجی فورما الیفبایان

بیرینجی فورما الیفبایان

بیرینجی فورما الیفبایان

بیرینجی فورما الیفبایان

(خ)

ایکینجی فورما الیفبایان

اوچونجو فورما الیفبایان

دۇردونجو فورما اليفبادان

توركيّه توركلرىنين ديل و دانيشيغيندا (خ) سسى

يۇخدور و (خ) سسىنين يئرينه (ح) دئييرلر. نمونه

اوچون : خستّه ← حاستا خبّر ← حاير خالق ←

حالك خان ← حان

توركمن توركلرىده چوخ يئرلرده (خ) سسىنين

يئرینه (ح) دئييرلر

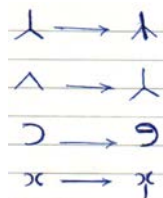
خالق ← حالق خبر ← خبّر خيال ←

حييال

(ق)

بیرینجی فورما ایفبادان

→ (خ)

ایکینجی فورمادان

اوچونجو فورمادان

دۇردونجو فورما دان

بیز عادى دانیشیغیمیزدا (ق) سىنین یئرینه (خ)

دئییریکی قاباقلاردا دئیگیم کیمی چوخ سببی یازیب

اوخوماق اثرینده دیر.

بوردا قالاخ ← بورادا قلاق

چۇرهک آلاخ ← چۇرهک آلاق

تورکمن تورکلرینین دیلینده ده (خ) سسی

چئویرلنیر (ق) یا

چىخىب ← چىقىپ چىخىش ← چىقىش یوخ ←

یوق

قۇرخو ← قۇرقى قىرخ40← قىرق یاخینراق ←

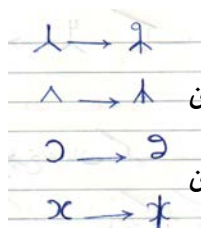
یاقینراق

آخدى ← آقدى اُخوجولار ← اوقوچيلار يۇخلوق ←

يوقلىق

بیرینجی فورما ایفبادان (ک) →

(خ)

ایکینجی فورمادان

اوچونجو فورمادان

دۆردونجو فورما دان

تورکیه تورکلرینین دیلینده، دانیشیغیندا (خ) سسی یوخدور و اُونون یئرینه چوخ یئرلرده ک دئییلیر .
عمومیّله (خ) سسی (ق) یا و یا (ک) یا چئویرلنیر
مثال اوچون :

آرخاداش ← آرکاداش باش باخان ← باش باکان
اوخوجولاریمیز ← اؤکوجولاریمیز آخشام ←

آکشام

ساخانما ← ساکلانما بیرچوخ ← بیر چوک

ک → ح

بیرینجی فورما ایفبادان

بیزیم عادى دانیشیغیمیزدا چوخ زامان «ک» سسى ایستر ایسته‌مز چئویریلیر «ح» سسینه بونا گوره ده لازم دیرکی بو ایکی سسین حرفی شکیللری بیر بیریلّه علاقه داراولسون و راحتجا «ح» سسى نین حرفی شکیلى گرهک دیر چونسون «ک» حرفینه . مثال اوچون :

دۇشکجه → دۇشکجه گَرَه‌ک‌دیر →
گَرَه‌دیر

گئذک → گئذه اَک →
اَته

آل چک → آل جه میلچک → میلجه
کۇپک → کۇپج کۇتک →
کۇتج

بیرینجی فورما الیفبادهان (ک) →

(ق)

ایکینجی فورمادهان

اوچونجو فورمادهان

دۇردونجو فورما دان

(ق) سسیده بیر چوخ یئرلرده چئویرلنیر (ک) یا

خیصوصاً تورکیه تورکلرینین دیل و دانیشیغیندا (ق)

سی چئویرلنیر (ک) سسینه مثال اوچون یوموق ،یوموق

← یوموک،یوموک بارماق ← بارماک تقویم ← تاکویم

قارداش ← کارداش باسقی (چاپ) ← باسکی تنقید

← تئنکییت tenkit آنجاق ← آنجاک قیسا ←

کیسا گونش باتماقدا ← گونش باتماماکتا

قورتولوش ← کورتولوش فقط ← فاکاط قونوشما

← کونوشما قارا ← کارا

تورکمن دیلینده مثال : بخاراداکي ← بخاراداقی

بیرینجی و ایکینجی فورمادان (ت) →

(د)

اوچونجو فورمادان

دۇردونجو فورمادان

(د) سسی بیزیم دیلیمیزده، دانیشیغیمیزدا چوخ

یئرلرده چئویرلنیر T (ت) سسینه و سسلریده

بیربیرینه اۇخشاری چوخدور و هر اکیسیده صامت

حرفدیر و صائیت حرفلردن سونرا (د) حرفی (ت) یا

چئویرلنیر بیر نجه مثال :

اونودما ← اونوتما

تورکمن دیلینده ده (د) سسینین یئرینه (ت)

دئییب و (ت) یازیرلار.

دۇستاق ← تۇسداغ

و گاهداندا (ت) سسی (د) یا چئویرلنیر

قان تۇکولسهده ← قان دۇکولسهده تانیتماق ←

تانیتماق یئریندن دوردو ← یئریندن توردو

توركىيە توركلرينين دىل و دانىشىغىندا دا بئله
 ايكى سسين بىر بىرىنە چئويرىلمە سىنە توش گلىرىك
 مثال: باشدا ← başta آلىنىشىدىر ←

آلىنىشتىر alınmıştır

پ → ب

بىرىنجى فورما اليڧبادان

× → ×

ايكىنجى فورما اليڧبادان

اوچونجو فورما اليڧبادان.

دۇردونجو فورما اليڧبادان

(ب) سسى آغىزدا چوخ زانلار چئويرلىنير (پ)

سسىنە مثال اوچون لاب ← لاپ

توركىمن خالقىدا هشتاد فاييىض (ب) سسىنى (پ) يا

چئويرير و حتى يازير مثال اوچون بيتىرىپ

← بيتىرىپ ائىدىب ← ائىدىپ قالىبىدىرلار

← قالىپىدىرلار كىتاب ← كىتاپ بولوب ← بولوپ

یاریب ← یاریپ بیلیب ← بیلیپ

چیخاریب ← چیقاریپ گلیب ← گلیپ آلیب ← آلیپ

بالتا ← پالتا

تورکیه تورکلریده چوخ یئرلرده (ب) سسینی (پ) یا

چئویریرلر مثال اوچون :

حسابلاما ← حسابلاما کیتاب ← کیتاپ

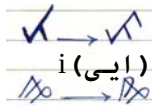
دوغوب ← دوغوب آیوب ← ائیوپ عقرب ← آکرئپ

شوبهه ← شوبهه

و یا عکسینه اولاراق آذری دیلده «پوزولماز»

تورکیه تورکجه سینده اولور «بُوزولماز»

→ (I) ی _____ (bI)

دُوردونجو فورما الیفبایان

ایکینجی فورمادان

اوچونجو فورمادان

بوردا بوقیسا سسی گُسترتمک اوچون (عرب ، فارس

اليفباسيندا اولماديغينا گؤره) آذربايجان كيрил
اليفباسيندا ألان bI حرفيندن استفاده ائديرم.

(ايي) سسليه bI سسينين سؤز و كلمه ايچينده
بيربيرينه ياخينليغي واردير و قولاق بو سسلىرى
گاهدان بعضى يئرلرده بير-بيرينه ياخين ائشيدير و
بعضىلى ده bI سسينى (ايي) كيمى و يا اونا ياخين
دئييرلر. عرب و فارس ديلينده bI سسى يوخدور .
عرب، فارس اليفباسيندا بوسسى گؤسترمگه بير حرفى
يوخدور و بو عرب اليفباسينين، تورك اليفباسينا
عاجيز ليكلريندن بير نمونه سى دير.

عرب اليفباسى عرب لرين اؤزلىنه: آنجاق بيرده
فارس ديللى خالقا، كى اونلارين ديلى ده ايندى
بوخالدا يوزه هشتاد فاييضى عرب لردن آينما و عرب
منشالى بيرديل اولوب دور ياراشيqli و يارارليدير.
بو اليفبا چؤخ سسلى و كاميل اولان تورك ديلينه
يارار سيزدير. جنوبى آذربايجان تورك لرى توركجه

یازاندا مجبوریت قارشیسیندا، سَهوْأولارق bI سسین
یئرینه (ای) حرفیندن یاردیم آلیر کی بئله
بیرکلمه لرین دوز اوخوماقی، اُوخوجونون تورکجه
ساوادینین قدرتیندن آسیلی دیر. تورکمن تورک
لرینین دیلینده چوخ یئرده bI سسین یئرینه (ای)
دئییلیر

نمونه اوچون بیر ← بر بیژه - بژه

آ

ایکینجی فورما الیفبایان

→ آ

اوچونجو فورما الیفبایان

دؤردونجو فورما الیفبایان

(آ) سسی و (آ) سسی بیربیرله علاقه داردیر و

چوخ واخت (آ) سسی چئویرلنیر (آ) سسینه . بو

حاقدانمونه گتیرمک او چون تورک (تورکیّه) لَرین
 دانیشیغینا دَقّت ائتمک لازیم دیر. تورک خالقى چوخ
 یئرلرده (أ) سَ سین یئرینده (آ) سَ سینی آغزیندا
 ایفاده ائدیر و (أ) سَ سی چئویرلنیر (آ) سَ سینّه.
 ائلهجهده تورکمن خالقینی دئیّه بیلهریک. تورکمن
 خالقیدا چوخ یئرلرده دانیشیقدا (أ) سَ سینی (آ)
 یا چئویریر. البتّه بونودا ایضاح ائتمه لیم کی هر
 (أ) سَ سیده ، (آ) سَ سینّه چئویرلنمیر.

تورک (تورکیّه) خالقى دیلینده عسکر اولور

عاسکئر

مَقْصَدینی ← ماقصادینی عَلاقَه ← آلاکا

عادی، عامّه آذریلرین بعضی سینین دیلینده،

دانیشیغیندا دا سَ هو و اشتباه اولاراق بئله (آ)

سیندهن (أ) سَ سینّه چئویرلنمیش کلمه لرده گؤزه

چارپیر :

مثلاً دؤله نیرَم = دُولانیرام

(ا) سَینین (آ) سَیننه چئوریلمه سینی تورکمن

تورکلرین دیل و دانیشیغیندا بیر نئجه نمونه ایله
گُسترْمک اُولار :

نَظَرلَریندن ← ناظارلاریندان

دیزینّه چُکوب اُتوردو ← دیزینا چُکوب اُتوردی

طَرَفیندن ← طارافیندن (طاراپیندان)

سَبَبینّه ← سَبَابینّه وطن عشقینه باغلی ← وطن

عشقینا باغلی

عَمَلی ← غاملی یئللری ← یئللاری گئچن

← کئچان

دوغری یُولده ← دوغری یولدا گَلن ← گلان

باشقا ← باشقه بیلْمه گی ← بیلماگی

آشماغی ← آشمقی آتا بابالارینین ← آتا بابّه-

لارینینگ خستّه ← حاستا (تورکیه تورکلرینده)

تورکیه تورکلرینده : عَقَرَب ← آکَرُپ

قَرَدَش ← قارداش (جنوبی آذربایجاندا)

→ (اِ)

ایکینجی فورما الیفبایان

(اِ)

اوچونجو فورما دان.

دُوردونجو فورما دان

تورک (تورکیّه) خالقینین دیلینده چونکی (اِ)

سسی یوخدور و قاباقجا دئدیگینیز کیمی (اِ) سسی

(آ) یا و عینی حالدا چوخ یئرلرده چئویرلنیر (اِ)

سَینه نمونه اوچون بیز نَجه مثالا باخین :

عَسْکَر ← عسکَر اَوْت ← اوت اَحْمَد ← احمد

سَس ← سئس

اَلرینی ← اَلرینی اَیوب ← ائیوپ

ای → اِ

بیرینجی فورما الیفبایان

ایکینجی فورما الیفبایان

اوچونجو فورما الیفبادان.

دۇردونجو فورما الیفبادان

بیزیم آذربایجان تورکجه سینده (خصوصاً جنوبی
 آذربایجاندا) عادى دانیشیقدا ایشلتدیگیمیز چوخ
 سۇز لر و کلمه لر باشقا بیگانه دیللردن خصوصاً عرب،
 فارس سۇز لر و کلمه سیدیر (شیمالی آذربایجاندا عرب
 سۇزو چوخ ایشله نیر تا فارسجا) کی اۇ دیل لرین سۇز
 و کلمه لرینی تورکجه اۇخویوب و یازاندا، اۇز اصل و
 کؤکونده اولان سس لر یله فرقلنیر ساده جه دئمک اولارکی
 اۇ بیگانه کلمه لری تورک لشدیریب و تورک دیلنین
 فئوتیکا قانون قایدا سینا اویغونلاشدیریب و تورک
 ریتم، آهنگینه و فنوتیکا قالیبنه سالیریق. نمونه
 اوچون «اجتماعیت» سۇزو، کی بیز اۇز دیلیمیزده ،
 دانی شیمیزدا (ا) س سینی «ای» س سینه چئویریب
 دئییریک. اجتماعیت ← ایجتماعیت

آتلار → آتدار ل → د

تاپماق → تاپیماق م → پ

سیروز → سیروس آراس → آراز س → ز

قارانلیق → قارانلیق آنلاماق → آنلاماق ل → ن

اُوینارلار → اُوینالار چیخارلار → چیخاللار ر → ل

مَنْدَن → مَنْنَن ن → م

قنبر → قمبر قانماز → قامماز

دینمز → دیممز ن → م

گئتسه → گئسه ت → س

دیک → تیک دوکان → توکان بۇلوشدورمه → بۇلوشدورمه

د → ت

آلدا → آللات د → ل

قاج → قاش چ → ش

آلنی → آننی آداملار → آدامنار ل → ن

آلت → هلبت آچار → هاچار آ → ه

اُنْدیر→یُنْدیر اُنْیش→یُنْیش ا→ی

اُلْجی→ایلْجی ا→ای

گُویْچک→گُؤوچک سُویوق→سُوووخ تویوق→تُوووخ ق→خ

بیشمک→پیشمک بیچاق→پیچاق ب→پ

چکیچ→چجیچ کوچه→چوچه ک→ک

اورکَر→اولکَر ارضروم→أرضلوم قرار→قَرال

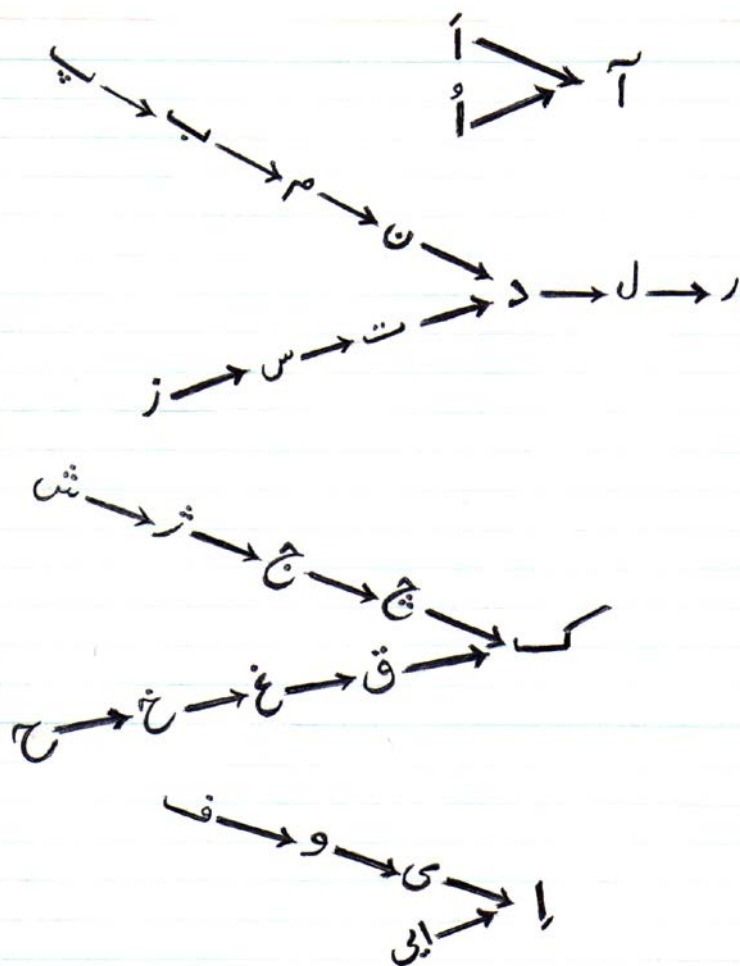
ر→ل

قاجدی→قاشدی چ→ش

ویجدان→ویژدان چ→ژ

قامیش→قمیش جاناوار→جَهَنه وارقارداش→قَرْدش آ→أ

بوغچا→بوخچا باغچا→باخچا غ→خ

سۆزلۈك

آبارات= دستگاه	آرخا= عقب، پشت
آپاریجي سیدستم= سیدستم	آرخاسیرا= ردیف عقب
پیش برنده (حامل)	آردی= دنباله
آخین (آخینی)= فشار،	آردیجیللیق= تسلسل،
انبوه، هجوم	به دنبال هم
آذرفون= نوع صدایی که	آزی دیشی= دندان آسیا
مخصوص زبان ترکی آذری	آسیلی دیر= بستگی
است	دارد
آراحیصّه= قسمت میانی	آغ جییار= شش
آرادان قال—دیرماق=	آغیزاؤنو= پیشکامی
برطرف نمودن، رفع	آغیزآرخاسی= پسکامی
مانع	آغیزپالاتاسی= سقف
آراشدیرمالار= تحقیقات	دهان
آراییب س—ئچمه=	آغیزترکی= کف دهان
تمیزدادن، تشخیص	آغیمتیل= مایل به

لايحه لر /

سیستم گیرنده های

شنوایی

آکوستیک = قابلیت

اؤلچوبیچ = حساب و

شنوایی

کتاب، محاسبات

آلنین = پیشانی

اؤن انشیک سطحی = سطح

آلیدی سیدستم = سیدستم

(وجه) مقابل خارجی

گیرنده

اؤن ده = در مقابل،

آلیجی = گیرنده

پیش رو

آنلاش ————— یلمازلیق =

اؤن سیرا = ردیف جلو،

نامفهومی، غیرقابل

ردیف پیشین

درک

اؤن کسیجی دیشلر =

آنومالیالار = ناهنجاری

دندانهای برنده پیشین

های جسمانی

اؤن = جلو، پیش

اؤرتولو = بسته

اؤنجه = پیشتر، قبلاً

اؤزه لیک = خصوصیت،

اؤنملی = مهم

ویژگی

اؤننی = عریض

اؤشیتمه آلیجی سیدستم =

اٲنینه = عرضی

وجهي (هرم)

أَرْكَان = اندام

اوج بوجاق = مثلث

اساس حیدرہ سی = قسمت

اوچلوک طبقه لرینده =

تذہ

لایه های سه گانه

آستانسیا = ایستگاه ،

اوخ = محور

مركز

اودلاق = حلق

استحصال = تولید ، حاصل

اودماق = قورت دادن

شدن

اورتاسیرا = ردیف وسط

استقامت = جہت

اورگانیزاسیا =

اَمَمَك = مَكِيدَن ، مَكَش

ارگانیزه نمودن

انتقال ائديجي=

اُوریژینال = اصل، اصلی

انتقال دهنده ، منتقل

اوزادی جی = کشیده ،

کنند

کشیده شده

اویوزیسیا = مخالف،

اوز سطحی = لایہ رویی

دستہ مخالف

اوزه رینده = روی،

اوج اوزل و = سه

برروي

اويناق = متحرك	اوزون سُوو = طولی،
ایتي = تیز	دراز کش، طول یافته،
ایره لی = به پیش، جلو	طویل
ایسوئچره = سوئیس	اوزوناسی = طولی
ایشلهک = رایج، دارای	اوزویه بَنزَه ر = شبیه
کاربرد	انگشتر
ایضاح = توضیح، تفسیر	اوفله ییچی = فوت
ایفا = بیان	کننده، فوتی
ایلك دفعه = اولین بار	اونودماق = فراموش
اینجه لیک = ظرافت	کردن
اینسکلوپئدیا = دایرة	أونورغا = مهره
المعارف	أونورغالی = مهره دار
اینفورماسیا = اطلاعات	اویغونلاش ————— =
اینگیلتره لی = اهل	متناسب بودن
انگیس	اویغونلاشما = هماهنگ
آییدیچی سیستم = سیستم	شدن، وفق دادن

هشدار دهنده	باغ= بند، رشته
آييري جي سيستم= سيستم	باغلانتي= ارتباط
جداکننده	باغلي دؤور= سيكل
اينكيدشاف= رشد يافتن،	بسته، چرخه
پيچيده و تكميل شدن،	بدقورولوش= بدساختار
رشد و نمو	بوراخيب= ارائه نمود
بؤلوم= قسمت	بُورو= لوله
بئلين تيره سي= نخاع،	بورون بُو شلوغو= حفره
ستون فقرات	بيني
بئيين= مغز	بورونلانما= تودماغي
باخيمين_____دان= از	بوغازلانميش= حلقه
ديدگاه، از نگاه	بُوغوق= صدای خفه و
باسيق= گودرفته،	گرفته، ناروشن و
فرورفتگی	غيرواضح
باشقا= غيره	بُوغوناق= خفه و گرفته
باشلانيش= آغاز، شروع	بوکوش= چين، چين

خوردگي، لايه چين	نيمه اوّل
خورده	بيز= درفش پينه دوزي
بويلاما اوخو= محور	و كفّاشي
طولي	پارتليان= انفجاري
بويلاما عضله= عضله	پاز= گوه، سُنبيه
طولي	پرس فون= نوع صدائي
بويلاما= طولي	كه مخصوص زبان فارسي
بوينوز= شاخ	است
بيتيشمه= وصل شدن	پروسئس= پروسه، روند،
بيرباش= مستقيم	جريان
بيرتهَر= به نوعي، به	پروگرام= برنامه
گونه اي	پرینسیپ= اصل، اصول
بیرسیرا= يك سري	پلان= برنامه، پروگرام
بيرلشن يئري= محل	تؤره نيلىر= به وجود
تلاقي، محل اتصال	مي آيد، خلق مي شود
بيرينجي ياريسيندا=	تروبا= لوله

تکلّم = سخن گفتن، تییدّه = لبّه تیزوبرنده،

گفتار تیغه

تیمبر = آهنگ صدا، جیسیم = جسم

کیفیت صدا جینگیلتي لي سس =

تنفسي عمل ائديجي صداهايي که به هنگام

سیستم = سیستم عمل تولید آنها تارهاي

کننده تنفسي صوتي به لرزش در مي

تَهَر = شیوه، طرز، سبك آیند

ثوپلا شمیش = جمع شده، چئیرده ك = هسته

انبوه چابالاما = دست و پا زدن

توتو شدورماق = مقایسه چالاقوققور = چاله چوله

نمودن چالوؤ = خاک انداز، کچ

توتوم = ظرفیت بیل، چُمچه

ثوخوما = بافت چکي = وزن

تیتره ییش = لرزش چکیلیمیش = کشیده شده،

تین = قاعده، بیخ، تنه کشیده

چیدخیش ائدیر= ظاهر می

دوش= سینه

گردد

دئشیک= سوراخ

چیخینتی= برآمدگی

دئوریشن= زیـرورو

چییین= دوش، کتف

شونده، واژگون شونده،

حوجئیره= سلول

نابود شونده، از بین

حیصّه= قسمت

رونده

حیم= زیربنا، پی

دادما= چشایی

خارااکتر= خصوصیت،

دارتیلما= کشیده شدن

ویژگی

داریسقال= تنگ

خوش قورولوش= خوش

داشـیماق= برعهده

ساختار

داشتن، بر دوش داشتن،

خیرتدهک= حنجره، حلق،

حامل

حلقوم، گلو

داغینماق= پخش،

دؤرد بوجاق= چهارگوش

پراکنده

دؤرد یول آیریمی=

دالغا= موج

چهارراه

دالغلانماق= تـمـوج

يافتن ديکليک= برجستگي،

داياز= کم عمق، سطحي برآمدگي

دري= پوست دیکه لیب= برآمده

دهليز= کانال، دالان ديل اؤنو= پيش زباني

دولاشيقلیق= پیچیدگي ديل آلتی سوموک=

دويمما= حس کردن، استخوان زیرزبان

احساس کردن، شنیدن ديل چيلیک= زبان

ديالئکت= لهجه، گویش شناسي

ديامتر= قطر ديل ز يروه سي= نوک

دير= ارزش، بها زبان

دیش تیدیه سي= تیغه ديلچک= زبان کوچک

دندان، لبه برنده و ديلچی= زبان شناس

تيزدندان، تاج دندان ربط وئريجي= ارتباطي،

ديغيرلاننان= غلّت ارتباط دهنده

خورنده، غلطان رزوناتور= طنين

ديکتور= گوینده انداز، پیچنده صدا

رزونانس= عکس صدا،	ساقیطال= آویزان،
انعکاس صدا، طنین	در حال سقوط، افتاده و
اندازی، آهنگداری،	شل
حالت تشدید صدا	سالاق= افتاده
رِزین= لاستیک	سپه نـک= پخش و
روشنیم= نطفه	پراکنده
زار= پرده، دیافراگم	سَـجیه لـنـدیرمک=
زنگین= غنی، ثروتمند	ارزیابی کردن
زُـلاق= باریکـه، راه	سربست= آزاد
باریکه	سرت داماق= سختکامی
زیروه= قلّه، نوک، رأس	سرت قایا= صخره سنگ
زیل= زیر(صدا)	سخت
سایلاغ= دسته	سرت لیک= سختی
ساری= به سوی، به طرف	سرت= سخت
ساریمتیل= زرد مانند،	سس باغی= تار صوتی
متمایل به زردی	سس تئلـری= تارهای

شكيلچي= وند، پسوند	صوتي
شوپهه سيز= بدون شك	سس ياريغي= شكاف صدا،
شيريم= شيار	كانال صدا
صائت= حروف صدا دار	سسین تُونو= آهنگ صدا،
صائيت لنميش= صائت	تُن صدا
شده، صدا دار شده	سهو= اشتباه
صامت= حروف بي صدا	سورتونن= مالشي،
عرب فون= نوع صدايي	اصطكاكي، سايشي
كه مخصوص و ويژه زبان	سورونن= خزنده
عربي است	سوزور= خارج مي شود
عرفه سينده= در حين،	سوموك باغلاري= بندهاي
هنگام	استخواني
عصب سُونو= انتهاي عصب	سونگولو= پيكان دار
عصب ليف لري= اليف	سُونودا= درپايان
عصبي	سوييه= درجه، مرحله
عصبي تُوخوما= بافت	سينير= عصب

بلند کردن

قاورا ماق = گرفتن، درك

کردن

قاييٽما = برگشتي

قَلیب = قالب، چہارچوب

قوراشدیرما = به هم

بستن، به هم پیوستن

قورولوش = ساختار،

ساختمان ، ترکیب

قُوشا = جفت

قَوْل = شاخه

قوم ساعاتي = ساعت شني

قَوُشوب = به هم پیوسته

قو و وقجوق = نايژك

قيد = غذا

كۇندە لن= چۆكەي، كچ،

قىدالاندىران= تەغزىيە

زىردىرى

كەندە

كۆيىدىجى= بىيىس

قىرتلاق باغلار=

كەندە

تارھاي حىجرە

كاپسوللو= كېسول دار

قىرتلاق= حىجرە

كارسىلر= سداھايى كە

قىرىش= چىن خوردگى،

بە ھىگام توليد آھى

لايە چىن خورده

تارھاي سوتى از ھم

قىسىلما= جىم شىدن،

فاصلە دارىند و نىمى

منقبض شىدن

لرزدى.

قىشا= غشا

كوب سانتى متر= سانتى

قىغىرداق= غىروف

متر مكعب

كۆپك دىشى= دىندان نىش

كوتلە= تودە

كۆچىد= گىزگاہ، مەبىر

كونچ= گوشە، كۆنچ

كۆرپە لىك= نوزادى،

كۆنوس= مخروط

كودكى

كىپىلشمك= چىبىدىن، چىفت

كۆك= رىشە، بن

گڼنیش سوييه ده = در

سطح گسترده

گؤوده = تن، نعش، تنه،

جسم، بدن

گؤوشهين = علف خوار

گتيريحي = آورنده

گراماتيكا = گرامر،

دستور زبان

گرگينليك = ارتعاش،

تحرك

گروپ = گروه

گورولتولو = پرشددت،

شدید

گيره جك = ورودي

گيدله سي = مرد مك چشم،

تخم چشم

کیمیوي آلیجیلار =

گیرنده هاي شیمیایی

کیمیوي = شیمیایی

گؤبله يه بَنزَر = شبیه

قارچ

گنجیشیر = به تأخیر می

افتد

گنڊیشاتي = روند

گؤرمك آلیجیلاري =

گیرنده هاي بینایی

گئري = عقب

گؤزه چارپان = چشمگیر،

قابل توجه

گؤزون کوره سي = کره

چشم

لئكسيكا= بيان،

يافتن

واژگان

ممه جيڪ= پُرز

ليف لي بيردَ شديريجي

ممه لي حيوانلار=

توخو ما= بافت پيونيدي

پستانداران

اليافي

ميريلد اماق= غُرغُر

ليف لي تُوخومالار=

کردن، خُرخرکردن

بافت هاي اليافي

حيواناتي چون سگ و سگ

ليمف= لنف

سانان و گر به سانان

ماتريال= ماده

به هنگام خشم و غضب،

محبس= محل حبس، زندان

پيش در آمد هجوم و

مرگب= پيچيده

حمله در اينگونه

معهده جيڪ= بطن، معده،

حيوانات

حفرة قلب

نِرون دويون لري= گره

مغني= خواننده،

هاي نِروني

آوازيخوان

نفس گسن= نفس بُر

مکمل لشمه= تکميل

نهایت اوزون= بسيار

دراز، كاملاً دراز،	کردن
دراز بيش از حد	وزي = غده
نوؤو = ناوه، ناو،	وطنداشليق = تابعيت
ناودان	وورغولو = ضربي
هامار = صاف و مسطح	يئل پينچ = بادبزن
هاوا آخيني = فشار هوا،	يؤئلتمك = سمت دادن،
جريان هوا	جهت دادن
هرلن ————— ديرمك = دور	يابانجي = بيگانه،
خودگرداندن و چرخاندن	خارجي
هوندورلوك = بلندي،	ياخشي راق = بهتر
برآمدگي	ياخين جينسلي = همه
وارياسيا = تبديل،	جنس، دوجنس نزديك به
تعويض، تغيير جزئي	هم، از لحاظ جنسي به
واريانت = فرم، گونه،	هم نزديك بودن
جور، نوع، شكل	ياراديليش = تشكيل،
وازگئچيريك = صرف نظر	تأسيس، توليد

يارانما = خلق شدن اينجا منظور هوايي كه

ياردديم = كمك، به اكسيژن خود را پس

توسط داده و بجاي آن كربين

ياردديمجي = كمك، ياور گرفته، هواي بازدم

ياريم قا پالي = نيمه ياييلما = نشريافتن،

بسته انتشار

ياستي = پهن، تخت يُوخلاما = آزمائش

يالنيز = تنها، فقط يُوققوش = سربالائي

يان طرف = طرف كناره يوكسك = بلند

ها، به طرف حاشيه يوموشاق داماق =

يان كناري = حاشيه نرمكامي

كناري يوواق = حفره، گودي،

ياناشي = به همراه هم، حفره ريشه دندان

پيش هم

ياناق = گونه

يانميش هاوا = در

منابع:

- 1- زبانشناسی و زبان - بررسی مفاهیم بنیادی
 زبانشناسی - جولیا اس. فالك - ترجمه خسرو غلامعلی
 زاده 1375 - موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی
- 2- ساخت آوایی زبان - دکتر مهدی مشکوه الدینی -
 انتشارات دانشگاه فردوس مشهد (استاد زبانشناسی
 دانشگاه فردوسی)
- 3- نظام آوایی زبان - نظریه و تحلیل - لاری ام.
 هایمن - ترجمه دکتر یداله ثمره - نشر فرهنگ معاصر
- 4- بررسی زبان - جورج یول - مبحثی در زبانشناسی
 همگانی مترجمان: دکتر اسماعیل جاویدان - دکتر
 حسین وثوقی - چاپ سوم - 1374 ناشر: مرکز ترجمه و
 نشر کتاب.

5-درآمدی بر زبانشناسی همگانی - ناصر بقایی

(دانشیار زبان شناسی دانشکده ادبیات و علوم

انسانی)- انتشارات دانشگاه آذربادگان - تبریز

آذرماه 1357

6-مقدمات زبانشناسی - دکتر مهدی باقری - نشر

قطره 1375

7-زبانهای جهان - کیت کاتسز - ترجمه رضی

هیرمندی (خدادادی) مرکز نشر دانشگاهی تهران 1376

8-مبانی دستور زبان آذربایجانی (اصوات -

کلمات) محمد علی فرزانه - جلد اول - نشر فرهنگ

9-فرهنگ زبانشناسی - محمد علی ترابی 1357 -

انتشارات چهر

10-نگاهی تازه به معنی شناسی - فرانک ر. پالمر

- ترجمه کوروش صفوی 1366- نشر مرکز تهران

11-الفبای جدید و مکتوبات - میرزا فتحعلی

لر
آخوندزاده (آخوندوف) - تالیف پروفیسور حمید

محمدزاده - چاپ چہر تبریز 1357

12- آذربایجان دیلینین فونٹیکاسی - آغاموسی

آخوندوف - معارف نشریاتی - باکو 1984 - پروفیسور و

دکترای علوم زبانشناسی

13- تاریخ خط های جهان و سیر تحولات آنها از آغاز

تا امروز- یوهانس فریدریش- ترجمہ فیروز رفاهی-

انتشارات دنیا

14- آناتومی و فیزیولوژی دستگاه گفتار- تالیف

دکتر محمود ایوبیان- انتشارات حکیم - 1370 تهران

15- تاریخ خط - آلبرٹین گاور - ترجمہ عباس مخبر

- کوروش صفوی- 1367 تهران- انتشارات نشر مرکز.

16- اینسانین نورمال آناتومیاسی - پروفیسور

ک.آ.بالاکیشیف- معارف نشریاتی - باکی 1979 جلد

17- زبانشناسي جديد - مانفرد بي يرويش - ترجمه

دکتر محمدرضا باطني - انتشارات آگاه 1374

18- آواشناسي (فونتيك) علي محمد حق شناس -

انتشارات آگاه 1374.